

KÖZBESZERZÉSI
HATÓSÁG

2023. V. évfolyam 12. szám

KÖZBESZERZÉSI ÉRTESÍTŐ PLUSZ

KÖZBESZERZÉSEK? LEGYEN **APP**RAKÉSZ!

NAPI KÖZBESZERZÉS ALKALMAZÁS

MENEDZSER ÉRTEŚÍTŐ • STATISZTIKÁK • FELHÍVÁSFIGYELŐ • HIRDETMÉNYEK • HATÁROZATOK

Folyamatosan frissülő applikációnknak már több mint 6000 felhasználója van. Ha praktikus és sokoldalú segítségre van szüksége a közbeszerzések világában, töltse le Ön is a Napi Közbeszerzést!

2023. V. évfolyam 12. szám

IMPRESSZUM

FELELŐS KIADÓ

Dr. Kovács László PhD

Közbeszerzési Hatóság, elnök

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr. Kovács László PhD

Közbeszerzési Hatóság, elnök

TISZTELETBELI SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI TAGOK:

Dr. Varga Zs. András

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
tanszékvezető, egyetemi tanár

Dr. Navracsics Tibor

Területfejlesztési miniszter

Dr. Tátrai Tünde

Budapesti Corvinus Egyetem, egyetemi tanár

Prof. Dr. Boros Anita

Greenology Zöldinnovációs Fenntarthatósági Tudásközpont,
egyetemi tanár

Prof. Dr. Herbert Küpper

Institute of East European Law, Managing Director

Prof. Gustavo Piga

Professor of Economics at University of Rome Tor Vergata

Dr. György László

Gazdaságfejlesztési Minisztérium, kormánybiztos

SZERKESZTŐSÉG

Főszerkesztő:

Dr. Kugler Tibor

Közbeszerzési Hatóság, főtítkár

Szerkesztők:

Dr. Várhomoki-Molnár Márta PhD

Miniszterelnökség, Közbeszerzési

Szabályozási Főosztály, főosztályvezető

Dr. Szeiffert Gabriella

Közbeszerzési Hatóság, osztályvezető

Olvasószerkesztő:

Dr. Kovács Dóra

Közbeszerzési Hatóság, kabinetvezető

Szerkesztőségi titkár:

Lónyai Kaczur Piroska

Tördelés és

Online megjelenés:

Kovács Judit

Közbeszerzési Hatóság, informatikai
koordinátor

Lektorok:

Dr. Kugler Tibor

Közbeszerzési Hatóság, főtítkár

Dr. Várhomoki-Molnár Márta PhD

Miniszterelnökség, Közbeszerzési

Szabályozási Főosztály, főosztályvezető

A Közbeszerzési Értesítő Plusz havi rendszerességgel megjelenő lapszámaiban szereplő cikkek lektorálása a nyílt lektorálás elvével történik.

TARTALOM

Szerkesztőbizottsági köszöntő (Dr. Kovács László PhD)... 2

A Közbeszerzési Hatóság legfrissebb állásfoglalásai (Rakovitsné Dr. Szini Katalin)..... 3

Jogorvoslati aktualitások (Dr. Horváth Éva)..... 15

D.503/9/2021. számú határozat 15

D.244/12/2023. számú határozat 21

Közbeszerzési iránytű..... 26

Az építési projektek megvalósítása során egy hagyományos beruházói ÁSZF hatékonyabb-e a FIDIC szerződéses rendszerénél

(Dr. Szigeti Zsolt (LL.M.); Zsigmondi András) 26

Statisztika (Varga László)

A nemzeti eljárásrendű közbeszerzési eljárások néhány főbb statisztikai adata 2023 I-III. negyedévében..... 48

ISSN 2676-8860 (Nyomtatott)

ISSN 2631-1135 (Offline)

Honlap: <https://ertesitoplus.kozbeszerzes.hu/>
Szerkesztőségi email cím: ertesitoplus@kt.hu

Nyomdai előkészítés:
Classmate Studio Kft.

Nyomdai munkák:
Pátria Nyomda Zrt.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI KÖSZÖNTŐ

A Közbeszerzési Értesítő Plusz 2023. év decemberében megjelenő tizenkettedik számának a *Közbeszerzési Hatóság legfrissebb állásfoglalásait* bemutató rovata – egyebek mellett – a következő témákkal összefüggésben nyújt eligazítást a jogalkalmazók számára: becsült érték megállapítása, részekre bontás tilalma, alkalmassági feltétel és értékelési szempont, valamint hiánypótlás alkalmazása, részajánlat tételének biztosítása.

A *jogorvoslati aktualításokat bemutató rovatban* ismertetett jogesetek az ajánlatkérő azon kötelezettségével foglalkoznak, amelynek alapján a Kbt. kógens szabályainak megfelelően köteles a közbeszerzés tárgyát minősíteni, amely döntés egyben a jogszerű eljárásfajta választásának a garanciája is.

A *Közbeszerzési iránytű rovatban* publikálásra kerülő írás címe: *Az építési projektek megvalósítása során egy hagyományos beruházói ÁSZF hatékonyabb-e a FIDIC szerződéses rendszerénél.* A kérdést szerzők jogi, joggazdaságtani, jogi és műszaki kockázatelemzési, mérnöki, FIDIC döntnöki szempontból vizsgálják, különös tekintettel arra, hogy mind megrendelői, beruházói, mind pedig vállalkozói szinten negatív sztereotípiák tapasztalhatók Magyarországon a FIDIC szerződéses rendszer alkalmazásával kapcsolatosan.

A *Statisztika rovat* a nemzeti eljárásrendű közbeszerzési eljárások néhány főbb statisztikai adatainak elemzését tartalmazza 2023 I-III. negyedében.

Dr. Kovács László PhD
felelős szerkesztő
Közbeszerzési Hatóság

A KÖZBESZERZÉSI HATÓSÁG LEGFRISSEBB ÁLLÁSFOGLALÁSAI

Rakovitsné Dr. Szini Katalin, főosztályvezető-helyettes, Közbeszerzési Hatóság
DOI:10.37371/KEP.2023.12.1

A Közbeszerzési Hatóság állásfoglalások formájában ad felvilágosítást a közbeszerzési eljárásokban résztvevő jogalkalmazók számára a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Kbt.) és kapcsolódó végrehajtási rendeleteinek alkalmazásával összefüggő általános jellegű megkeresésekre.

Alábbiakban a Kbt. alkalmazásával összefüggő kérdésekre adott válaszainkat rendeztük sorrendbe, bízva abban, hogy iránymutatásaink nem csak a kérdésfeltevőknek, hanem valamennyi Olvasónknak hasznos információkkal szolgálnak.

Felhívjuk Tisztelt Olvasóink figyelmét, hogy a közbeszerzésekre irányadó jogszabályok alkalmazásával kapcsolatos döntések meghozatala mindenkor a közbeszerzési eljárások résztvevőinek joga és felelőssége. Hangsúlyozzuk továbbá, hogy az állásfoglalásokban megfogalmazott véleményeknek jogi ereje, kötelező tartalma nincsen.

1. kérdés

Egy szervezet egy támogatott projekt keretében képzéseket szerez be (kompetenciafejlesztő tréninget, valamint az Európa Tanács Közös Európai Referenciakeretben ajánlott hatfokozatú rendszer szintjeiben megfogalmazott követelmények teljesítésére irányuló nyelvi képzést). A nyelvvoktatás során a nyelvi programkövetelmények szerinti felsőfokú nyelvtanári végzettséggel rendelkezők oktathatnak, a kompetenciafejlesztő tréningek esetén a tanárral szemben az az általános feltétel, hogy legalább középfokú végzettséggel rendelkezzen. A vizsgák – elvétve a nyelvi képességgel – nem kötelező részei a képzésnek. A fenti képzések két, teljesen különálló tudományterületet fednek le, és egészen más a felépítése a fenti képzéstípusokra specializálódott cégeknek. A kérdés arra vonatkozik, hogy részekre bontható-e a két képzéscsoport értéke?

A Közbeszerzési Hatóság válasza

Álláspontunk szerint amennyiben az ajánlatkérő egy támogatott projekt keretében ugyanazon közvetlen célra (például munkavállalók munkavégzéséhez, továbbképzéséhez) rendel meg képzéseket, mely beszerzések között az időbeli összefüggés is megvalósul, úgy a részekre bontás tilalma fennállhat.

A Közbeszerzési Hatóság részletesebb állásfoglalása:

A Kbt. 19. § (1)-(2) bekezdéseivel összhangban tilos a becsült érték meghatározásának módszerét a Kbt. megkerülése céljával megválasztani. Tilos a közbeszerzést oly módon részekre bontani, amely a Kbt., vagy a Kbt. szerinti uniós értékhatárt elérő vagy meghaladó becsült értékű beszerzésekre vonatkozó szabályai alkalmazásának megkerülésére vezet.

A Kbt. 19. § (3) bekezdése szerint, ha egy építési beruházás vagy ugyanazon közvetlen cél megvalósítására irányuló szolgáltatásmegrendelés, illetve azonos vagy hasonló felhasználásra szánt áruk beszerzése részekre bontva, több szerződés útján valósul meg, a közbeszerzés becsült értékének meghatározásához az összes rész értékét figyelembe kell venni. Szolgáltatás megrendelése esetében az ugyanazon közvetlen célra irányultság vizsgálatakor az egyes szolgáltatások műszaki és gazdasági funkcionális egységét kell alapul venni.

A becsült érték számítása, a részekre bontás tilalma és a beszerzési igények mesterséges egyesítése tárgyában kiadott, a Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója¹ (a továbbiakban: Útmutató) alapján annak megítélésére vonatkozóan, hogy a becsült érték meghatározásával kapcsolatban fennáll-e a részekre bontás tilalma, elsődlegesen a műszaki-gazdasági funkcionális egység fennállásának – ennek megfelelően szol-

¹<https://www.kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-becsult-ertek-szamitasa-reszekre-bontas-tilalma-es-beszerzesi-igenyek-mesterseges-egyesitese-targyaban/>; 2021. 09. 30., (letöltés ideje : 2023. 11. 28.).

gáltatás megrendelése esetében a szolgáltatások közvetlen céljának, szakmai tartalmának – vizsgálata szükséges, emellett vizsgálandók az ún. kiegészítő szempontok is. Az uniós audittapasztalatokból kiindulva fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a műszaki-gazdasági funkcionális egység esetleges fennállásának megítélésekor – azzal egyidejűleg – minden esetben javasolt elvégezni a kiegészítő szempontok összességében történő vizsgálatát is, tekintettel arra, hogy az ellenőrző szervek kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a kiegészítő szempontok fennállásának. Ezzel összefüggésben kiemelhetők – az Útmutatóban, illetőleg a Kbt. 19. § (2)-(3) bekezdése szerinti részekre bontás tilalmával kapcsolatosan a Közbeszerzési Hatóság-Miniszterelnökség-EUTAF-Megyei Jogú Városok Szövetsége által kiadott közös példatárban (a továbbiakban: Példatár), valamint a Közbeszerzési Döntőbizottság (a továbbiakban: Döntőbizottság) részekre bontás tilalmával kapcsolatos határozataiban foglaltakon túl – a Miniszterelnökség és az EUTAF által kiadott, a közbeszerzés becsült értékének megállapításával és az ún. részekre bontás tilalmának alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatokról szóló közleményben² foglaltak is.

Az Útmutató is rögzíti, hogy olyan jellegű szolgáltatások esetében, melyek többféle, egyértelműen eltérő területhez kötődhetnek (pl. különféle, egymástól szakmailag lényegesen eltérő tárgyú oktatás, vagy eltérő szakterületeken nyújtott tanácsadás), alapvetően azok a beszerzések tekinthetők tartalmilag egységesnek, amelyek azonos szakterülethez vagy szakmához tartoznak, de a megítélés során szerephez juthat a szükséges végzettség-képzettség is, illetve, hogy tipikusan egy vállalkozó képes lehet-e a szolgáltatásokat teljesíteni. Így például egy képzésért felelős szervezet nyelvoktatásra és mérlegképes könyvelői szakma oktatására kötött szerződéseit nem kell egy beszerzésnek tekinteni.

Fontos továbbá kiemelni a Döntőbizottság D.464/7/2019., D.465/7/2019. és D.466/7/2019. számú határozatait, amelyek alapjául szolgáló beszerzések között a műszaki-gazdasági funkcionális egység fennállását arra tekintettel állapította meg a Döntőbizottság, hogy azok ugyanazon közvetlen cél, a kerület lakosai részére kulturális/szórakoztató és hagyományörző rendezvények megvalósítását szolgálták. Ezen döntőbizottsági határozatok – azon túl, hogy szolgáltatás-megrende-

lésre vonatkoznak – jelen esetben azért is relevánsak, mert ezekben az esetekben az adott szolgáltatásokra vonatkozó szerződéseket egy éven belül, egyes - eltérő tárgyú és időpontú - eseményhez, rendezvényhez kapcsolódóan kötötték meg (pl. majális, gyermeknap, Szent István ünnepe, advent). Így, amennyiben a beszerzési igény például az ajánlatkérő munkavállalóinak a munkavégzéséhez kapcsolódóan különböző képzések (kompetenciafejlesztés, nyelvoktatás) megrendelése, úgy fennállhat a műszaki-gazdasági funkcionális egység.

A részekre bontás tilalma szempontjából a kiegészítő szempontok – mint például az egységes tervezés és döntés, ugyanazon ajánlatkérő személye, azonos jogalap és azonos feltételek a szerződések megkötésekor, időbeli összefüggés – összességében történő, egyidejű vizsgálatát is el kell végeznie ajánlatkérőnek. Így jelen esetben a részekre bontás tilalmát támaszthatja alá, ha ugyanazon ajánlatkérő egyidőben/egymással időbeli összefüggésben szerzi be a tárgyi képzéseket, ahol az időbeli összefüggés nem feltétlenül jelent teljes egyidejűséget. Emellett – tekintettel arra, hogy a levelében foglaltak alapján egy támogatott projekt keretében kerülne sor a képzések megrendelésére – amennyiben a beszerzések egy uniós támogatáspolitikai értelemben vett projekt keretében kerülnek megvalósításra, ez a tény az egyes beszerzéseket összekapcsolhatja a becsült érték meghatározása szempontjából, hiszen a közösen elérendő projektcél önálló funkcionális egységet is létrehozhat.

A részekre bontás tilalmának vizsgálata során egyebekben – adott esetben – nincs jelentősége a képzésekhez szükséges eszközigenynek, vizsgakötelezettségnek, illetve a képzés tartásához szükséges végzettség fokozatának.

2. kérdés

A kérdésben foglaltak alapján a közbeszerzési eljárás tárgya olyan építési beruházás tervezése és kivitelezése, amely több projektelem megvalósítását foglalja magában. A projektelemek külön-külön településen helyezkednek el, és a kivitelezésük külön-külön, párhuzamosan történik, tekintettel arra, hogy az előírt teljesítési határidő tartható legyen. Alkalmassági feltétel volt a beszerzés tárgya szerinti tervezői, és felelős műszaki vezetői jogosultsággal (illetve ennek megszerzéséhez szükséges végzettséggel, valamint szakmai gyakorlattal) rendelkező szakemberek bemutatása. Az alkalmassági feltételt igazoló

² https://archive.palyazat.gov.hu/kozbeszerzesi_kozlemenyek#; 2021. 10. 06. (letöltés ideje : 2023. 11. 28.).

szakemberek jogosultság megszerzéséhez szükséges szakmai tapasztalatán felüli többlettapasztalat értékelési szempontként került előírásra. A nyertes ajánlatot benyújtó közös ajánlattevők oly módon igazolták az alkalmassági feltételeket, illetve az értékelési szempontokra tett megajánlásukat, hogy a tervezői kamarai nyilvántartásban szereplést az egyik ajánlattevő (a továbbiakban: Ajánlattevő 1), illetve a tervező szakembert ugyanezen ajánlattevő által megjelölt kapacitást biztosító szervezet igazolta. Az ajánlatban megjelölt felelős műszaki vezető pedig a másik ajánlattevő (a továbbiakban: Ajánlattevő 2) munkavállalója. Közös ajánlattevők az együttműködési megállapodásuk szerint a beruházást településenként külön-külön, önállóan kívánják megvalósítani (az egyik településen található projektet Ajánlattevő 1, míg a másik településen lévőt pedig Ajánlattevő 2.).

Kérdés, hogy, ha az Ajánlattevő 1. által teljesítendő projektet vonatkozásában a tervezést/felelős műszaki vezetést az Ajánlattevő 1. által az ajánlatban megjelölt kapacitást biztosító szervezet fogja ellátni, akkor az Ajánlattevő 2. által megvalósítani kívánt projektet tervezése/felelős műszaki vezetése lehetséges-e egy – az ajánlatban nem megjelölt (nem Ajánlattevő 1., illetve nem kapacitást biztosító szervezet) – gazdasági szereplő által?

Amennyiben lehetséges, azaz az ajánlatban – az alkalmassági feltétel, illetve értékelési szempont igazolása vonatkozásában – megjelölt tervező/felelős műszaki vezető szakember bevonása elegendő az Ajánlattevő 1. által megvalósítandó projektet teljesítése során, akkor az Ajánlattevő 2. által a teljesítés során bevonásra kerülő tervező/felelős műszaki vezető szakembernek ugyanolyan módon szükséges-e igazolni az alkalmassági feltételt, illetve az értékelési szempontot, mint az ajánlatban megjelölt szakember, vagy tekintettel arra, hogy a kapacitást biztosító tervező is részt vesz a teljesítésben – csak a másik, Ajánlattevő 1. által bevontan – elegendő a beszerzési tárgy szerinti jogosultság igazolása?

Amennyiben nem elegendő csak a beszerzés tárgya szerinti jogosultság igazolása, hanem az Ajánlattevő 2. által a teljesítés során bevonásra kerülő tervező szakembernek is ugyanúgy kell igazolni az alkalmassági feltételt, illetve az értékelési szempontot, akkor helyes-e az az értelmezés, hogy az Ajánlattevő 1. által az ajánlatban megjelölt tervező/felelős műszaki vezető, valamint a teljesítés során az Ajánlattevő 2. által bevonásra kerülő tervező/felelős műszaki vezető dolgozhat külön-külön az Ajánlattevő 1., illetve Ajánlattevő 2. által megvalósítandó projekteteken, tekintettel arra, hogy mindkét szakember valamennyi előírást (alkalmassági feltételt, illetve értékelési szempontot) igazolt, és az ajánlatban megjelölt

szakember is részt vesz a teljesítésben, mivel ő vesz részt az Ajánlattevő 1. által megvalósítandó projektet tervezésében/felelős műszaki vezetésében?

A Közbeszerzési Hatóság válasza

Az ajánlatkérő által előírt alkalmassági feltétel, illetve értékelési szempont jelen esetben a szerződés egészében értelmezhető. Mindez azt jelenti, hogy a közös ajánlattevők által bemutatott tervezőnek, illetve felelős műszaki vezetőnek a teljes szerződéshez viszonyított alkalmassági feltételnek és értékelési szempontnak meg kell felelnie és ekként a szerződés teljesítésében részt kell vennie. Erre tekintettel az Ajánlattevő 2. által megvalósítani kívánt projektet tervezése nem lehetséges egy – az ajánlatban nem megjelölt (nem Ajánlattevő 1., illetve nem kapacitást biztosító szervezet) – gazdasági szereplő által. Hasonlóképpen az Ajánlattevő 1. által megvalósítani kívánt projektet felelős műszaki vezetése szintén nem lehetséges egy – az ajánlatban nem megjelölt (nem az Ajánlattevő 2. munkavállalója) – gazdasági szereplő által.

A Közbeszerzési Hatóság részletesebb állásfoglalása:

A Kbt. 65. § (3) bekezdése szerint az ajánlatkérőnek az alkalmassági követelmények meghatározását az esélyegyenlőségre, az egyenlő elbánásra és a verseny tisztaságára vonatkozó alapelvek figyelembevételével a közbeszerzés tárgyára kell korlátoznia, és azokat – a közbeszerzés becsült értékére is tekintettel – legfeljebb a szerződés teljesítéséhez ténylegesen szükséges feltételek mértékéig lehet előírni.

A Kbt. 65. § (6) bekezdése kimondja, hogy az előírt alkalmassági követelményeknek a közös ajánlattevők vagy közös részvételre jelentkezők együttesen is megfelehetnek. Azon követelményeknek, amelyek értelemszerűen kizárólag egyenként vonatkoztathatóak a gazdasági szereplőkre, az együttes megfelelés lehetősége értelmében elegendő, ha közülük egy felel meg.

A Kbt. 65. § (9) bekezdés szerint az e törvény végrehajtási rendeletében foglaltak szerint előírt, szakemberek – azok végzettségére, képzettségére – rendelkezésre állására vonatkozó követelmény, valamint a releváns szakmai tapasztalatot igazoló referenciákra vonatkozó követelmény teljesítésének igazolására a gazdasági szereplő csak akkor veheti igénybe más szervezet kapacitásait, ha az adott szervezet olyan mértékben részt vesz a szerződés, vagy a szerződés azon részének

teljesítésében, amelyhez e kapacitásokra szükség van, amely - az ajánlattevő saját kapacitásával együtt - biztosítja az alkalmassági követelményben elvárt szaktudás, illetve szakmai tapasztalat érvényesülését a teljesítésben. Az (1) bekezdés c) pontja szerinti követelmény igazolására akkor vehető igénybe más szervezet kapacitása, ha az adott szervezet valósítja meg azt a feladatot, amelyre vonatkozóan a nyilvántartásban szereplés, szervezeti tagság vagy engedéllyel rendelkező kötelezettsége fennáll. A (7) bekezdés szerint csatolandó kötelezettségvállalásnak ezt kell alátámasztania. A (7) bekezdés szerinti kötelezettségvállalásnak a referenciákra vonatkozó követelmény teljesítését igazoló más szervezet tekintetében azt kell alátámasztania, hogy ez a szervezet ténylegesen részt vesz a szerződés teljesítésében, az ajánlatkérő a szerződés teljesítése során ellenőrzi, hogy a teljesítésbe történő bevonás mértéke e bekezdésekben foglaltaknak megfelel.

A Kbt. 138. § (2) bekezdés szerint az ajánlattevőként szerződő fél a teljesítéshez az alkalmasságának igazolásában részt vett szervezetet a 65. § (7) bekezdése szerint az eljárásban bemutatott kötelezettségvállalásnak megfelelően, valamint a 65. § (9) bekezdésében foglalt esetekben és módon köteles igénybe venni, valamint köteles a teljesítésbe bevonni az alkalmasság igazolásához bemutatott szakembereket. E szervezetek vagy szakemberek bevonása akkor maradhat el, vagy helyettük akkor vonható be más (ideértve az átalakulás, egyesülés, szétválás útján történt jogutódlás eseteit is), ha az ajánlattevő e szervezet vagy szakember nélkül vagy a helyette bevont új szervezettel vagy szakemberrel is megfelel - amennyiben a közbeszerzési eljárásban az adott alkalmassági követelmény tekintetében bemutatott adatok alapján az ajánlatkérő szűkítette az eljárásban részt vevő gazdasági szereplők számát, az eredeti szervezetekkel vagy szakemberrel egyenértékű módon megfelel - azoknak az alkalmassági követelményeknek, amelyeknek az ajánlattevőként szerződő fél a közbeszerzési eljárásban az adott szervezettel vagy szakemberrel együtt felelt meg.

Az eljárás során az ajánlattevő által bemutatott valamely szervezet vagy szakember bevonásától nem lehet eltekinteni olyan esetben, ha az érintett szerződés sajátos tulajdonságait figyelembe véve az adott személy (szervezet) igénybevétele a közbeszerzési eljárásban az ajánlatok értékelésekor meghatározó körülménynek minősült. Ilyen esetben csak a jogutódlás olyan esete-

iben változhat a bevont szervezet, ha az új szervezet az értékeléskor figyelembe vett minden releváns körülmény - különös tekintettel a 76. § (3) bekezdés b) pontja szerinti esetben az értékelt személyi állomány - tekintetében az eljárásban bemutatott szervezet jogutódjának tekinthető. Az értékeléskor meghatározó szakember személye csak az ajánlatkérő hozzájárulásával és abban az esetben változhat, ha az értékeléskor figyelembe vett minden releváns körülmény tekintetében az értékelttel legalább egyenértékű szakember kerül bemutatásra [Kbt. 138. § (4) bekezdés].

Amennyiben ajánlatkérő részajánlattételi lehetőséget nem biztosított - és ezáltal nem részenként került sor szerződéskötésre - az alkalmassági feltételek és - a Kbt. 76. § (3) bekezdés b) pontjára és 76. § (6) bekezdés a) pontjára tekintettel - az értékelési szempontok az adott szerződés teljesítéséhez szükséges mértékben, annak tárgya szerint írhatók elő. Mindez azt jelenti, hogy ilyen esetekben a teljes szerződés vonatkozásában értelmezendők az alkalmassági feltételek és az értékelési szempontok. A Kbt. 65. § (9) bekezdésének, valamint a Kbt. 138. § (2) és (4) bekezdésének ekként oly módon felelhet meg ajánlattevő jelen esetben, ha a tervező, illetve a felelős műszaki vezető a teljes szerződés - annak a nyilvántartásban szereplés, szervezeti tagság vagy engedéllyel rendelkező kötelezettségével, illetve a többlet szakmai tapasztalattal érintett valamennyi feladatának - teljesítésében részt vesz, nem csak annak egyes projektelemeiben.

Fentiek alapján az Ajánlattevő 1. által megjelölt tervezőnek, illetve az Ajánlattevő 2. által megjelölt felelős műszaki vezetőnek - amennyiben megfelelnek az ajánlatkérő által a teljes szerződés vonatkozásában előírt alkalmassági feltételnek, illetve értékelési szempontnak - a szerződésnek a kamarai tagsággal (jogosultsággal) rendelkező kötelezettségével, illetve a többlet szakmai tapasztalattal érintett feladatai teljesítésében részt kell venniük, ez a kötelezettség nem értelmezhető projektelemként.

3. kérdés

Ajánlatkérő árubeszerzés tárgyban folytat le eljárást, amely keretmegállapodás megkötésére irányul. Ár szempontként „Ajánlati ár összesen (nettó EUR)” került meghatározásra, melynek értéke az eljárásban kiadott ártáblázat soraiban az egységárak megadásával és a vonatkozó (megadott) mennyiség szorzatának összesítésével meghatározott. Ajánlatkérő

árlejtést folytatott le az ár értékelési szempont tekintetében. Ajánlatkérő felhívta ajánlattevőket, hogy az árlejtés lezárását követően nyújtsák be a legutolsó licitjüknek megfelelően az ártáblázatukat az egységárak megadásával. A felhívásra ajánlattevő benyújtotta az ártáblázatát, amelyben a legutolsó licitnek megfelelő ajánlati ár összesen (nettó EUR) érték szerepelt és ezt az értéket megbontotta az ártáblázat tételei szerint oly módon, hogy a tételek sorában kizárólag a mennyiséggel szorzott egységárakat adta meg, az egységárak oszlopát üresen hagyta. Van-e jogszerű lehetőség az ajánlat megfelelővé tételére, kiegészítésére? Alkalmazható-e hiánypótlás, azaz az egységárak hiánypótlás keretében történő megadására való felhívás a Kbt. 71. § (8) bekezdésébe ütköző-e, vagy sem, figyelemmel az alábbiakra:

- az ajánlatban alapadat (egységár) nem került megadásra, és ezáltal a megadott összár megfelelő képzése sem állapítható meg;

- amennyiben feltételezhető, hogy a megadott tételsorokban az összár ténylegesen az ajánlatkérő által meghatározott mennyiségre vonatkozó ár, a mennyiséggel való „visszaosztással” nem változhat a teljes ajánlati ár, sem az ajánlattevők között az értékeléskor kialakuló sorrend.

A Közbeszerzési Hatóság válasza:

Álláspontunk szerint jelen esetben a hiánypótlás kibocsátása nem ütközik a Kbt. 71. § (8) bekezdésébe.

A Közbeszerzési Hatóság részletesebb állásfoglalása:

A Kbt. 71. § (8) bekezdése alapján a hiánypótlás vagy a felvilágosítás megadása:

a) nem járhat a 2. § (1)-(3) és (5) bekezdésében foglalt alapelvek sérelmével és

b) annak során az ajánlatban a beszerzés tárgyának jellemzőire, az ajánlattevő szerződéses kötelezettsége végrehajtásának módjára vagy a szerződés más feltételeire vonatkozó dokumentum tekintetében csak olyan nem jelentős, egyedi részletkérdésre vonatkozó hiba javítható vagy hiány pótolható, továbbá átalánydíjas szerződés esetén az árazott költségvetés (részletes árajánlat) valamely tétele és egységára pótolható, módosítható, kiegészíthető vagy törölhető, amelynek változása a teljes ajánlati árat vagy annak értékelés alá eső részösszegét és

az ajánlattevők között az értékeléskor kialakuló sorrendet nem befolyásolja.

A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács hiánypótlás szabályairól szóló útmutatója³ kiemeli, hogy nem átalánydíjas szerződések esetén a jogalkotó, eltérően a Kbt. 71. § (8) bekezdés b) pontjától, kifejezetten nem rendelkezik az árazott költségvetés valamely tétele, illetve egységára pótlásáról, módosításáról, kiegészítéséről, illetve törléséről. Így ezekben az esetekben hiánypótlás keretében csak olyan nem jelentős, egyedi részletkérdésre vonatkozó hiba javítható vagy hiány pótolható, amelynek változása a teljes ajánlati árat vagy annak értékelés alá eső részösszegét és az ajánlattevők között az értékeléskor kialakuló sorrendet nem befolyásolja. Mindazonáltal az ajánlatkérőnek ezen esetekben célszerű figyelemmel lennie a korábbi döntőbizottsági joggyakorlatra, mely alapján, ha valamely ajánlattevő nem teszi meg az ajánlatát a teljes beszerzési tárgyra, a teljes műszaki tartalomra, a hiánypótlási szabályok szerint nem áll fenn jogszerű lehetőség az ajánlat ezen hibájának korrigálására.⁴

Jelen esetben – a rendelkezésre álló információk alapján – az egyes termékek összesített árát az érintett ajánlattevő megadta, azok, illetve az egyes termékek egységárai nem kerültek önállóan értékelésre. Az egyes áruk összesített ára – a kérdésben foglaltak alapján – az eljárásban kiadott ártáblázat soraiban szereplő egységárak és a vonatkozó (megadott) mennyiség szorzata. Ezek az összesített árak képezik az értékelésre kerülő „Ajánlati ár összesen (nettó EUR)” szempontra tett megajánlást. Az egységárak bemutatását ajánlatkérő az ajánlati kötöttséggel terhelt, legutolsó licitnek megfelelően összeállított ártáblázatban kérte. A kérdésben nincs utalás arra, hogy az egyes termékeken belül bármilyen szempont alapján lehetőség lenne az egységárak további alábontására, és terméken belül különböző egységárakkal számolni.

Fentiek alapján a hiányzó egységárak megadására hiánypótlás keretében sor kerülhet, tekintettel arra, hogy az érintett ajánlattevő a teljes műszaki tartalomra megtette ajánlatát, az egységárak alábontása e körülményen nem változtat, ennek megfelelően – ajánlatkérő

³<https://www.kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/a-kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-a-hianypotlas-szabalyairol-2023-02-20/>; 2023. 02. 20. (letöltés ideje: 2023. 11. 28.).

⁴Lásd a D.426/9/2012. és a D.431/2012. számú határozatokat, valamint a 4.K.31.610/2013/6. számú ítéletet, amely a D.431/2012. számú határozat bírósági felülvizsgálata eredményeként született.

esetleges ezzel ellentétes előírását kivéve – nem jelentős, egyedi részletkérdésre vonatkozó hibának is tekinthető a fenti előírásokat is figyelembe véve. Természetesen a hiánypótlás teljesítése nem ütközhet a Kbt. 71. § (8) bekezdésbe.

4. kérdés

Jól értelmezi ajánlatkérő, hogy a Kbt. 17. § (5) bekezdése az építési beruházás önálló becsült értékének meghatározására és nem a részekre bontás tilalmára figyelemmel megállapított becsült érték meghatározására vonatkozik? Jól gondolja-e ajánlatkérő, hogy a tárgyi jogszabályhely alapján az építési beruházás megvalósításához szükséges tervezési szolgáltatás értékét kell az építési beruházás becsült értéke meghatározásánál figyelembe venni és a tervezési szolgáltatás becsült értéke meghatározásánál nem kell figyelembe venni az építési beruházás becsült értékét?

Helyes-e ajánlatkérő értelmezése, miszerint a Kbt. 17. § (5) bekezdése alapján azon tervezési feladatok értékét számítja össze az érintett építési beruházás becsült értékével, amely feladatokat a kivitelezési munkákat végző vállalkozónak kellene a szerződése alapján elvégeznie – például szervizutak elkészítésére vonatkozó tervek – vagy valamennyi, az építési beruházás megvalósításához szükséges tervezési feladat elvégzésének a költségét – ide értve az engedélyezési és kiviteli tervek értékét is – figyelembe kell vennie az építési beruházás becsült értékének meghatározása során?

A Közbeszerzési Hatóság válasza:

Álláspontunk szerint az építési beruházás becsült értékének meghatározása során – a Kbt. 16. § (1) bekezdésében foglaltakon túl – a Kbt. 17. § (5) bekezdése és a Kbt. 19. § (1)-(3) bekezdése vizsgálendő. A Kbt. 17. § (5) bekezdés az építési beruházás önállóan vett – Kbt. 19. § (3) bekezdés alkalmazása nélkül számított – értékének meghatározására vonatkozik, amely alapján az ajánlatkérő által rendelkezésre bocsátott áruk és szolgáltatások becsült értékét is figyelembe kell venni. Amennyiben az ajánlatkérő tervezésre és kivitelezésre irányuló építési beruházást valósít meg [Kbt. 8. § (3) bekezdés a) pont], úgy az építési beruházás megvalósításához szükséges tervezési szolgáltatás értékét is figyelembe kell venni az építési beruházás becsült értéke meghatározásánál, beleértve minden, az ajánlatkérő által adott esetben megrendelni kívánt terv elkészítésére irányuló

tervezési szolgáltatást (engedélyezési/kiviteli terv, szakági tervek). Amennyiben ajánlatkérő beszerzési igénye a tervezési szolgáltatásra irányul, úgy annak értékébe – szolgáltatásmegrendelésről lévén szó – az építési beruházás értéke nem számítandó bele.

A Közbeszerzési Hatóság részletesebb állásfoglalása:

A Kbt. 17. § (5) bekezdés szerint az építési beruházás becsült értékének megállapításakor a teljes – műszaki és gazdasági szempontból funkcionális egységet képező – építési beruházásért járó ellenértéket kell figyelembe venni. Az építési beruházás becsült értékébe be kell számítani a megvalósításához szükséges, az ajánlatkérő által rendelkezésre bocsátott áruk és szolgáltatások becsült értékét is.

Fenti szabály az Európai Parlament és Tanács a közbeszerzésről és a 2004/18/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2014/24/EU Irányelv 5. cikk (7) bekezdését tükrözi, mely szerint ami az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződéseket illeti, a becsült érték kiszámításakor figyelembe kell venni mind az építési munkák költségét, mind azoknak az áruknak és szolgáltatásoknak a teljes becsült értékét, amelyeket az ajánlatkérő szervek bocsátanak a szerződő fél rendelkezésére, feltéve, hogy azok szükségesek az építési beruházás kivitelezéséhez.

Az építési beruházás becsült értékébe tehát be kell számítani az építési munkák költségén túl a megvalósításához szükséges, az ajánlatkérő által rendelkezésre bocsátott áruk és szolgáltatások becsült értékét is (a becsült érték pl. kiterjed az ajánlatkérő által rendelkezésre bocsátott építőanyag értékére, de nem számít bele az ajánlatkérő által rendelkezésre bocsátott tervek ellenértéke).⁵

A Kbt. 17. § (5) bekezdés tehát az építési beruházás önmagában vett becsült értékének megállapításával kapcsolatos szabályokat határoz meg, míg a Kbt. 19. § (1)-(3) bekezdés a részekre bontás tilalmát szabályozza.

A Kbt. 19. § (1)-(2) bekezdéseivel összhangban tilos a becsült érték meghatározásának módszerét a Kbt. megkerülése céljával megválasztani. Tilos a közbeszerzést oly módon részekre bontani, amely a Kbt., vagy a Kbt. szerinti uniós értékhatárt elérő vagy meghaladó becsült

⁵ A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az építési beruházás tárgyú közbeszerzési eljárások szabályairól (2023. 05. 25.).

értékű beszerzésekre vonatkozó szabályai alkalmazásának megkerülésére vezet.

A Kbt. 19. § (3) bekezdése szerint, ha egy építési beruházás vagy ugyanazon közvetlen cél megvalósítására irányuló szolgáltatásmegrendelés, illetve azonos vagy hasonló felhasználásra szánt áruk beszerzése részekre bontva, több szerződés útján valósul meg, a közbeszerzés becsült értékének meghatározásához az összes rész értékét figyelembe kell venni. Szolgáltatás megrendelése esetében az ugyanazon közvetlen célra irányultság vizsgálatakor az egyes szolgáltatások műszaki és gazdasági funkcionális egységét kell alapul venni.

A becsült érték számítása, a részekre bontás tilalma és a beszerzési igények mesterséges egyesítése tárgyában kiadott, a Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója⁶ (a továbbiakban: Útmutató) alapján annak megítélésére vonatkozóan, hogy a becsült érték meghatározásával kapcsolatban fennáll-e a részekre bontás tilalma, elsődlegesen a műszaki-gazdasági funkcionális egység fennállásának vizsgálata – ennek megfelelően építési beruházások esetében az „egy építési beruházás” meghatározása – szükséges, emellett vizsgálandóak az ún. kiegészítő szempontok is. Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) a C-16/98. számú ítéletében kimondta, hogy az egy építési beruházás fennállásának megítélésékor a gazdasági és műszaki funkció egysége a döntő szempont. A Bíróság rámutatott, azt kell vizsgálni, hogy a külön szerződésekben foglalt építési munkák együtt egy funkciót töltenek-e be, mind műszaki, mind gazdasági értelemben. Az ítéletből következik, hogy a közbeszerzés tervezésekor az építési munkák eredményének gazdasági és műszaki rendeltetése, funkciója a kiindulópont. A funkcionális egység fennállásának megítélése kapcsán a Bíróság a C-574/10. sz. ügyben hozott ítéletében több szakaszra bontott tervezői és mérnöki szolgáltatások egységét arra tekintettel mondta ki, hogy azok egy építési beruházás megvalósításához kapcsolódtak és ugyanolyan tartalmú szolgáltatások voltak. A Bíróság szerint a funkcionális és gazdasági folytonosságot mutató munka egységesnek tekintendő, és a Bíróság ítéletében azt vizsgálta, hogy a munka különböző részei ugyanazt a gazdasági és műszaki és funkciót töltik-e be.

Amennyiben ajánlatkérő – Kbt. 8. § (3) bekezdés a) pontja szerinti – építési beruházás megvalósítására irányuló beszerzése adott esetben az engedélyezési és kiviteli tervek elkészítésére is kiterjed, úgy azok becsült értékét is figyelembe kell venni az építési beruházás becsült értékének meghatározása során. Az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet 14. § (2) bekezdése alapján tervezés és kivitelezés megrendelésére együttesen azonban csak kivételes esetekben kerülhet sor.

Tervezési szolgáltatásra irányuló közbeszerzési eljárás esetén is irányadó, hogy ha ugyanazon építési beruházáshoz az ajánlatkérő megrendel vázlatot, engedélyezési és kiviteli terveket – amennyiben sajátos egyedi körülmények nem támasztják alá az ellenkezőjét – ezeket a becsült érték szempontjából egy közbeszerzés-ként kell kezelni már a folyamatot elindító első tervezési feladat megrendelésekor. Abban az esetben pedig, ha a különböző tervezési munkák így meghatározott becsült értéke eléri vagy meghaladja a legalacsonyabb – nemzeti, vagy a Kbt. 111. § r)-s) pontja szerinti szolgáltatások esetében uniós – értékhatárt, a szerződés megkötésére közbeszerzési eljárás lefolytatása nem mellőzhető.

5. kérdés

A kérdés szerint egy Kbt. 5. § (1) bekezdése szerinti klasszikus ajánlatkérő végső kedvezményezettje egy 100%-ban hazai finanszírozású gazdaságfejlesztési projektnek. A támogatói okirat kötelező előírása szerint a támogatás terhére megvalósuló beszerzések esetében előnyben kell részesíteni a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény szerinti hazai kis- és középvállalkozásokat (kkv). A támogató ezen előírása a támogatás szabályszerű felhasználásának egyik feltétele.

Az ajánlatkérő a projekt keretében részben a Kbt. második része szerinti uniós nyílt közbeszerzési eljárást tervez megvalósítani, ennek okán a támogatói előírásnak való megfelelés tükrében felmerül a kérdés, hogy a közbeszerzési eljárást megindító ajánlati felhívásban érvényesíthető-e olyan előírás, mely az eljárásban való részvételt a kkv-k számára fenntartja?

⁶<https://www.kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-becsult-ertek-szamitasa-reszekre-bontas-tilalma-es-beszerzesi-igenyek-mesterseges-egyesitese-targyaban/>; 2021. 09. 30., (letöltés ideje : 2023. 11. 28.).

Amennyiben a projekt keretében van olyan beszerzési igény, amely központosított közbeszerzés terhére elégíthető ki, úgy az ajánlatkérő a verseny újranyitása keretében – a központi beszerző ilyen irányú előírása hiányában – fenntarthatja-e az ajánlattételt kkv-k számára?

A Közbeszerzési Hatóság válasza:

Álláspontunk szerint uniós nyílt eljárásban a kkv-kat támogatandó ajánlatkérő – adott esetben – biztosíthat részajánlattételi lehetőséget, illetve – a Kbt. 65. § (3) bekezdés kereteiben – az alkalmassági követelmények meghatározása során is figyelemmel lehet a kkv-kra.

A Közbeszerzési Hatóság részletesebb állásfoglalása:

A Kbt. 61. § (4) bekezdés kimondja, hogy az ajánlatkérő köteles megvizsgálni, hogy a beszerzés tárgyának jellege és a szerződéshez kapcsolódó további körülmények lehetővé teszik-e a közbeszerzés egy részére történő ajánlattételt. Ha az ajánlatkérő nem biztosítja a részekre történő ajánlattételt, az eljárást megindító felhívásban köteles megadni ennek indokát.

Amennyiben ajánlatkérő biztosítja a részajánlattételi lehetőséget, úgy a kkv-k kapacitásaira tekintettel nagyobb eséllyel nyerhetnek el egy-egy részben szerződést.

A Kbt. 65. § (1) bekezdése szerint az ajánlatkérő alkalmassági követelményeket határozhat meg az ajánlattételhez megkövetelt

- a) gazdasági és pénzügyi helyzetre;
- b) műszaki és szakmai alkalmasságra;
- c) ha a szerződés teljesítéséhez szükséges, a gazdasági szereplő letelepedése szerinti ország nyilvántartásában való szereplésre, vagy a letelepedés szerinti országban előírt engedéllyel, jogosítvánnyal vagy szervezeti, kamarai tagsággal való rendelkezésre vonatkozó feltételek előírásával.

A Kbt. 65. § (5) bekezdés alapján a (3) bekezdésben foglaltaknak megfelelő ténylegesen szükséges mértékű előírásnak a referenciák körében azt kell tekinteni, ha az ajánlatkérő az adott közbeszerzés – a 19. § (3) bekezdésének alkalmazása nélkül számított – értékének legfeljebb 75%-át elérő összegű, mennyiségi meghatározás esetén az adott közbeszerzés legfeljebb 75%-át elérő mennyiségű vagy mértékű, és tárgyát tekintve az adott közbeszerzéssel műszakilag egyenértékű korábbi szállítás, építési beruházás, illetve szolgáltatás igazolását

követeli meg. Az ajánlattevőktől megkövetelt árbevételi adatokra vonatkozó minimumkövetelményt az ajánlatkérőnek úgy kell meghatároznia, hogy – az éves teljes árbevétel vizsgálata esetén – az a gazdasági szereplő, amely rendelkezik az ajánlatkérő által vizsgált üzleti évben vagy években összesen az adott közbeszerzés – a 19. § (3) bekezdésének alkalmazása nélkül számított – értékét elérő teljes árbevétellel, vagy – a beszerzés tárgya szerinti árbevétel vizsgálata esetén – az adott közbeszerzés – a 19. § (3) bekezdésének alkalmazása nélkül számított – értékének 75%-át elérő összegű, a beszerzés tárgya szerinti árbevétellel, nem minősülhet alkalmatlannak.

A Kbt. 65. § (1) bekezdés az ajánlatkérők választására bízva, hogy előírnak-e pénzügyi-gazdasági alkalmassági feltételt az ajánlattevők számára. Ez a rugalmasság – a rendelkezéshez fűzött törvényi indokolás szerint – különösen a felek között tartós jogviszonyt nem jelentő, egyszerű árubeszerzések, vagy olyan szolgáltatások beszerzése esetében jelent ésszerű könnyítést, amelyeknél a gazdasági szereplők pénzügyi megbízhatóságát külön ágazati jogszabályok rendezik, és egy közbeszerzési eljárás keretében nincs mód a pénzügyi alkalmasság ennél mélyebb ellenőrzésére.

Emellett, a Kbt. 65. § (5) bekezdés az alkalmassági követelmények tekintetében meghatározza azt a maximális mértéket, amely mértékig a referenciakövetelmény vagy árbevételi követelmény előírható: a teljesítéshez ténylegesen szükséges mértékű, megengedett előírásnak a referenciák körében azt kell tekinteni, ha az ajánlatkérő az adott közbeszerzés értékének legfeljebb 75%-át elérő összegű korábbi szállítás/építési beruházás/szolgáltatás igazolását követeli meg. Az ajánlattevőktől megkövetelt árbevétel tekintetében pedig ajánlatkérő legfeljebb a beszerzés – részekre bontás tilmanak figyelembe vétele nélkül vett – becsült értékének megfelelő mértékű alkalmassági minimumkövetelményt írhat elő, amelyet olyan mértékben és módon kell meghatároznia, ami alapján az a gazdasági szereplő, amely egyébként az ajánlatkérő által vizsgált üzleti évben vagy években összesen rendelkezik az adott közbeszerzés értékét elérő teljes árbevétellel, nem minősül alkalmatlannak. A beszerzés tárgya szerinti árbevétel vizsgálata esetén ez a mérték az adott közbeszerzés – Kbt. 19. § (3) bekezdésének alkalmazása nélkül számított – értékének 75%-a.

Egyebekben, a Kbt. Második Része szerinti, uniós eljárásrendben a Kbt. 33. §-a és 34. §-a teszi lehetővé a szerződések fenntartását, de nem kifejezetten kkv-k számára. Ilyen előírás a Kbt. 114. § (11) bekezdése szerint és csak a Kbt. Harmadik Része szerinti, nemzeti eljárásrendben tehető. A Kbt. 114. § (11) bekezdés ugyanis kimondja, hogy az ajánlatkérő a közbeszerzési eljárásban való részvétel jogát fenntarthatja az előző évben, árubeszerzés és szolgáltatás esetén százmillió forint, építési beruházás esetén egymilliárd forint, általános forgalmi adó nélkül számított árbevétel el nem érő azon ajánlattevők számára, akik teljesítésükhöz a jelen bekezdés szerinti feltételnek ugyancsak megfelelő alvállalkozót vesznek igénybe, és akik az előírt alkalmassági követelményeknek a jelen bekezdés szerinti feltételeknek ugyancsak megfelelő más szervezet kapacitására támaszkodva felelnek meg.

6. kérdés

Előző kérdéshez kapcsolódóan előírható-e, hogy az adott keretmegállapodásban részes konzorciumok esetében – amennyiben a részt vevő közös ajánlattevők (konzorciumi tagok) között kkv-k is szerepelnek – úgy a szerződést kizárólag a konzorcium kkv tagjai teljesíthetik?

A Közbeszerzési Hatóság válasza:

Álláspontunk szerint uniós, nyílt eljárásban a központi beszerző szerv által kötött keretmegállapodás alapján történő versenyújranyitások során nem tartható fenn a részvétel kkv-k számára. Hasonlóan nem írható elő a kkv konzorciumi tag teljesítési kötelezettsége sem ilyen esetben.

A Közbeszerzési Hatóság részletesebb állásfoglalása:

A Kbt. Második Része szerinti uniós, nyílt közbeszerzési eljárásban – akár központosított közbeszerzés keretében kerül kiírása, akár a nem központi beszerző ajánlatkérő által kerül megindításra – nem tartható fenn a részvétel a kkv-k számára, illetve nem írható elő a kkv teljesítési kötelezettsége az említett eljárás eredményeként kötött szerződés tekintetében. Ilyen jellegű előírás csak a Kbt. Harmadik Része szerinti eljárásban tehető [Kbt. 114. § (11) bekezdés]. Ajánlatkérők a Kbt. Második Része szerinti uniós eljárásrendben alapvetően az előző kérdésre adott válaszban vázolt megoldásokkal

élhetnek a kkv-k indulását, nyertességét elősegítendő. Ezzel együtt, az ajánlattevők alvállalkozóként, alkalmasságot igazoló más szervezeteként kkv-t is bevonhatnak.

7. kérdés

A kérdés szerint ajánlatkérő az adott eljárásban értékelési szempontként többek között szakember szakmai többlettapasztalatát vizsgálja. Az értékelési szempont alátámasztására az ajánlat részeként a szakember szakmai önéletrajzának benyújtását írta elő. Ajánlattevő ajánlata részeként az önéletrajzot benyújtotta, mellyel kapcsolatban hiánypótlási felhívás kibocsátása vált szükségessé, mivel a szakember tekintetében benyújtott önéletrajz dokumentumáról nem volt megállapítható, hogy megfelelne a Kbt. 41/A. § (1) bekezdésének, az ugyanis nem a papír alapú dokumentum egyszerű elektronikus másolataként (kinyomtatott, aláírt, majd digitalizált formában) került benyújtásra, hanem a szakember aláírása a szerkeszthető dokumentumra jól láthatóan képként került ráillesztésre, majd az így került pdf formátumban lementésre, azonban az fizikailag papír alapon aláírásra és digitalizálásra (scannelésre) nem került. Ajánlatkérő hiánypótlási felhívás keretében egyértelműen felhívta ajánlattevőt, hogy a szakember önéletrajzát a Kbt. 41/A. § (1) bekezdésének megfelelően, a papír alapú dokumentum egyszerű elektronikus másolataként nyújtsa be, illetve azzal kapcsolatban további tartalmi hiányosságokat is megjelölt. Ajánlattevő hiánypótlását az ajánlatkérő által előírt határidőben benyújtotta, azonban annak dokumentumáról továbbra is egyértelműen megállapítható, hogy a Kbt. 41/A. § (1) bekezdésének nem felel meg, az továbbra is egy dokumentumra illesztett képként tartalmazza az aláírást, az kinyomtatásra, papír alapon aláírásra, majd digitalizálásra nem került. Sem a hiánypótlási felhívás kibocsátása előtt (ajánlat részeként), sem a hiánypótlást követően benyújtott önéletrajzon a szakember aláírása nem tekinthető elektronikus aláírásnak, az egy egyszerű kép.

A fent ismertetett esetben jogszerűen jár-e el ajánlatkérő, amennyiben az érintett ajánlatot a Kbt. 73. § (1) bekezdésének e) pontja alapján érvénytelennek nyilvánítja arra való hivatkozással, hogy az egyéb módon nem felel meg a jogszabályokban előírt követelményeknek tekintettel arra, hogy az értékelésre bemutatott szakember önéletrajza nem felel meg a Kbt. 41/A. § (1) bekezdése előírásainak, az nem a papír alapú dokumentum egyszerű elektronikus másolataként került benyújtásra, ajánlattevő ezt az erre vonatkozó hiánypótlási

felhívásra tekintettel sem korrigálta, és a Kbt. 71. § (6) bekezdése értelmében a korábban megjelölt hiány a későbbiekben nem pótolható?

A Közbeszerzési Hatóság válasza:

Amennyiben ajánlatkérő egyértelműen megjelölte az önéletrajz hiányosságát, azonban ajánlattevő azt nem teljesítette, úgy ismételt hiánypótlásnak nincs helye. Ebben az esetben a Kbt. 73. § (1) bekezdésének e) pontja alapján érvénytelen az ajánlat (egyéb módon nem felel meg a jogszabályokban előírt követelményeknek) tekintettel arra, hogy az értékelésre bemutatott szakember önéletrajza nem felel meg a Kbt. 41/A. § (1) bekezdése előírásainak.

A Közbeszerzési Hatóság részletesebb állásfoglalása:

A Kbt. 71. § (6) bekezdése alapján az ajánlatkérő köteles újabb hiánypótlást elrendelni, ha a korábbi hiánypótlási felhívás(ok)ban nem szereplő hiányt észlelt. Nem köteles az ajánlatkérő újabb hiánypótlást elrendelni, ha a hiánypótlással az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező az ajánlatban vagy a részvételi jelentkezésben korábban nem szereplő gazdasági szereplőt von be az eljárásba, és e gazdasági szereplőre tekintettel lenne szükséges az újabb hiánypótlás, feltéve, hogy a közbeszerzési dokumentumokban feltüntette, hogy ilyen esetben nem – vagy csak az általa meghatározott korlátozással – rendel el újabb hiánypótlást. A korábban megjelölt hiány a későbbi hiánypótlás során már nem pótolható.

Amennyiben ajánlatkérő tehát adott esetben a hiánypótlási felhívásban egyértelműen felhívta az érintett ajánlattevő figyelmét arra, hogy a szakember tekintetében benyújtott önéletrajz nem felel meg a Kbt. 41/A. § (1) bekezdésének, az ugyanis nem a papír alapú dokumentum egyszerű elektronikus másolataként (kinyomtatott, aláírt, majd digitalizált formában) került benyújtásra, hanem a szakember aláírása a szerkeszthető dokumentumra jól láthatóan képként került ráillesztésre, majd az így került pdf formátumban lementésre, de ennek ellenére az érintett ajánlattevő hiánypótlásában sem csatolja megfelelő formában a szakember önéletrajzát, úgy ismételt hiánypótlásnak nincs helye.

A Kbt. 41/A. § (1) bekezdés szerint ahol e törvény vagy e törvény felhatalmazása alapján megalkotott jogszabály alapján az ajánlatkérő a közbeszerzési eljárás során valamely dokumentum benyújtását írja elő, a dokumentum benyújtható az EKR-ben kitöltött elektronikus űrlap alkalmazásával, *vagy – amennyiben az adott dokumentumra a nyilatkozattétel nyelvén elektronikus űrlap nem áll rendelkezésre – a papíralapú dokumentum egyszerű elektronikus másolata formájában.* Amennyiben az EKR-ben az adott dokumentumra vonatkozó elektronikus űrlap a nyilatkozattétel nyelvén nem áll rendelkezésre, a nyilatkozat csatolható az EKR-ben legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott dokumentumként is, az ajánlatkérő azonban – a (2) bekezdésben foglalt eset kivételével – nem követelheti meg elektronikus aláírás alkalmazását. Ahol e törvény végrehajtási rendelete közjegyző vagy szakmai, illetve gazdasági kamara által hitelesített nyilatkozat benyújtását írja elő, a dokumentum benyújtható a papíralapon hitelesített dokumentum egyszerű elektronikus másolataként, vagy olyan formában is, ahol a papíralapon vagy legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással elektronikus úton megtett nyilatkozatot közjegyző vagy szakmai, illetve gazdasági kamara – legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy bélyegzővel – elektronikusan látta el hitelesítéssel.

A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács hiánypótlás szabályairól szóló útmutatója⁷ kiemeli, hogy az ajánlatkérő formai hiányosság esetén is köteles hiánypótlást elrendelni, tekintettel arra, hogy a hiánypótlás célja, hogy az ajánlat/részvételi jelentkezés megfeleljen az ajánlati, részvételi, illetve ajánlattételi felhívás, a közbeszerzési dokumentumok vagy a jogszabályok előírásainak. Fontos azonban különbséget tenni a törvény által előírt és az ajánlatkérő által meghatározott formai követelmények között, figyelemmel arra, hogy a Kbt. 73. § (1) bekezdés e) pontja szerint az ajánlat vagy a részvételi jelentkezés érvénytelen, ha egyéb módon nem felel meg az ajánlati, ajánlattételi vagy részvételi felhívásban és a közbeszerzési dokumentumokban, valamint a jogszabályokban meghatározott feltételeknek, ide nem értve a részvételi jelentkezés és az ajánlat ajánlatkérő által előírt formai követelményeit. Érvénytelenné tehát csak – az adott esetben irányadó –

⁷<https://www.kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/a-kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-a-hianypotlas-szabalyairol-2023-02-20/>; 2023. 02. 20. (letöltés ideje : 2023. 11. 28.).

jogszabályok által előírt formai előírások hiánya esetén lehet nyilvánítani az ajánlatot/részvételi jelentkezést. Az ajánlatkérő által előírt formai követelmények hiánya esetében az ajánlat/részvételi jelentkezés nem nyilvánítható érvénytelennek.

Amennyiben fentiek alapján az ajánlatkérő – űrlap hiányában – a papír alapú dokumentum (jelen esetben szakember önéletrajza) egyszerű elektronikus másolatának benyújtását írta elő, amelyen a szakember aláírásának is szerepelnie kell, úgy a papír alapú dokumentum akkor tekinthető teljeskörűen „kitöltöttnek”, ha a szakember aláírásával is ellátja azt, majd e papír alapú dokumentum – akár scannelés útján történő – egyszerű elektronikus másolatát nyújtja be ajánlattevő. Ettől eltérő benyújtási forma nem felel meg a Kbt. 41/A. § (1) bekezdésében szereplő formai előírásnak.

8. kérdés

Az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 322/2015. Korm. rendelet) 32/B. § (1) bekezdés 2018. január 1. és 2021. augusztus 31. közötti hatályosságának időtartama alatt indult közbeszerzési eljárások eredményeként megkötött fővállalkozói szerződések teljesítése érdekében kötött alvállalkozói szerződések vonatkozásában az alvállalkozó részére történő teljesítési vagy jólteljesítési biztosíték visszafizetésekor kell-e a fővállalkozónak ellenőriznie, hogy az alvállalkozó szerepel-e a köztartozásmentes adózói adatbázisban vagy ennek hiányában a 322/2015. Korm. rendelet 32/B. § (1) bekezdés a) vagy c) pontja szerinti adóigazolást kell-e az alvállalkozótól kérnie?

A Közbeszerzési Hatóság válasza:

Álláspontunk szerint a 322/2015. Korm. rendelet 2021. augusztus 31-ig hatályos 32/B. § (1) bekezdése az alvállalkozói díj kifizetésére vonatkozó szabály, így ennek figyelembevételével kerülhet sor az alvállalkozói ellenszolgáltatás – adott esetben – részévé váló biztosíték „visszafizetésére”. Egyebekben a teljesítési, jólteljesítési biztosíték visszafizetésére nem alkalmazandó a szóban forgó rendelkezés.

A Közbeszerzési Hatóság részletesebb állásfoglalása:

A 322/2015. Korm. rendelet 2021. augusztus 31-ig hatályos 32/B. § (1) bekezdése a fővállalkozó és az alvállalkozó között létrejött szerződés alapján az alvállalkozónak járó ellenszolgáltatás kifizetéséről rendelkezik, míg az alvállalkozó teljesítésének elmaradásával vagy hibás teljesítésével kapcsolatos igényeinek biztosítékeként kikötött teljesítési vagy jólteljesítési biztosíték visszafizetése nem minősül ilyen kifizetésnek.

Mindez független a biztosíték rendelkezésre bocsátásának módjától. Amennyiben az alvállalkozónak járó ellenszolgáltatásból való visszatartás útján kerül biztosításra a teljesítési vagy a jólteljesítési biztosíték, a Kbt. 134. § (8) bekezdésben foglaltak irányadónak tekinthetők, azzal együtt, hogy a Kbt. 134. § (8) bekezdés kifejezetten hibás teljesítéssel kapcsolatos igények teljesítésére kikötött biztosíték vonatkozásában teszi lehetővé, hogy a biztosíték vagy annak meghatározott része az ajánlattevőnek a teljesítésért vagy részteljesítésért járó ellenértékből visszatartás útján kerüljön biztosításra, amelyre az óvadék szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:95. § (2) bekezdése szerint óvadékot pénzen és nem dematerializált értékpapíron kezizálogjogként, dematerializált értékpapíron, fizetésiszámla-követelésen és jogszabályban óvadék tárgyaként meghatározott más vagyontárgyon pedig úgy kell alapítani, hogy annak eredményeként az óvadék tárgya egyértelműen azonosítható módon az óvadék kötelezettjének hatalmából az óvadék jogosultjának hatalmába kerüljön, vagy az óvadék kötelezettjének korlátlan rendelkezése alól egyébként kikerüljön. A jólteljesítési biztosíték – ellenszolgáltatásból történő – visszatartása esetén az óvadék tárgya (ellenszolgáltatás jólteljesítési biztosítéki „része”) felett az óvadék kötelezettje (alvállalkozó) nem szerez rendelkezési jogot, csak a jólteljesítési biztosíték visszafizetésének feltételei szerint, hibás teljesítés hiányában. Ebben az esetben – főszabály szerint – a teljes ellenszolgáltatás kifizetésére jogosulttá válik az alvállal-

kozó, ennek részévé válik a jóteljesítési biztosíték, az ellenszolgáltatás kifizetésére azonban csak a 322/2015. Korm. rendelet 32/B. §-a szerint kerülhet sor (amennyiben az építési beruházásra irányuló közbeszerzési eljárás megindítására 2021. szeptember 1-je előtt került sor).

Más esetben (például óvadékként az előírt pénzüsszegnek az ajánlatkérőként szerződő fél fizetési számlájára

történő befizetésével, átutalásával, pénzügyi intézmény vagy biztosító által vállalt garancia vagy készfizető kezesség biztosításával) a biztosíték érvényesítése és az alvállalkozói díj, annak adott részének kifizetése elválik egymástól, a 322/2015. Korm. rendelet 2021. augusztus 31-ig hatályos 32/B. § (1) bekezdése csak utóbbi, az alvállalkozói ellenszolgáltatás kifizetésére alkalmazandó.

JOGORVOSLATI AKTUALITÁSOK

Dr. Horváth Éva, közbeszerzési biztos, Közbeszerzési Hatóság

DOI: 10.37371/KEP.2023.12.2

A Közbeszerzési Értesítő Plusz jelen számában ismertett jogesetek az ajánlatkérő azon kötelezettségével foglalkoznak, amelynek alapján a Kbt. kógens szabályainak megfelelően köteles a közbeszerzés tárgyát minősíteni, amely döntés egyben a jogszerű eljárásfajta választásának a garanciája is.

D.503/9/2021. számú határozat

A jogesettel érintett tárgyak: A közbeszerzési eljárás tárgya árubeszerzésnek minősült. Az ajánlatkérő erre tekintettel jogsértően alkalmazta a Kbt. 115. § (1) bekezdés szerinti közvetlen ajánlattételi felhívással induló közbeszerzési eljárást.

Tényállás

Az ajánlatkérő (önkormányzat) 2021. január 29. napján indította meg közbeszerzési eljárását a Kbt. Harmadik rész 115. §-a szerint. Az ajánlatkérő ajánlattételre 5 gazdasági szereplőt hívott fel.

A felhívás szerint a szerződés típusa: Építési beruházás.

Fő CPV-kód: 45000000-7

Az 1. rész elnevezése - Mobil színpad és védőtető építése

A közbeszerzés mennyisége:

Kivitelezési szerződés: Új mobil színpad és védőtető telepítése a sportcsarnok elé, ami a rendezvények előtt kerül majd mindig felállításra. A mobil színpad feletti védőtető 4 db tartó oszlopa alatt 2,00 x 2,00 m méretben új térburkolat készül, beton lemezalappal.

Az építménynek meg kell felelnie a rendeltetési célja szerint

- az állékonyság és mechanikai szilárdság,
- a tűzbiztonság,
- a higiénia, az egészség- és a környezetvédelem,
- a biztonságos használat és akadálymentesség,

- a zaj és rezgés elleni védelem,
- az energiatakarékosság és hővédelem,
- az élet- és vagyonvédelem, valamint
- a természeti erőforrások fenntartható használata alapvető követelményeinek, és a tervezési programban részletezett elvárásoknak.

Földmunkák: az alapárok mélységét a helyszínen esetlegesen korrigálni kell, az adott terület talajösszetételének függvényében. A teherbíró talaj síkját el kell érni, ill. abba min. 20 cm-re be kell engedni az alaptestet, valamint a fagyvédelmet minden esetben biztosítani kell.

Omlékony talaj esetében gondoskodni kell az alapárkok falai ideiglenes megtámasztásáról, illetve javasolt az alapárkok mihamarabbi kibetonozása.

Az új mobil színpad és védőtető építéséhez alkalmazott anyagok és szerkezetek:

Alapozás: a tervezett védőtető tartó pillérei alatt beton lemezalapozás készül, C15/20-XC3- XK2(H)-33-FN-MSZ 4798-1:2004 szerinti betonból. A vasaltlemez alapokba B500BA betonacél, illetve BHB 500B (S500B) betonacél hálós vasalás kerül. Az alapozási sík a tervezett terepszinttől pontalapoknál - 0,50 mre lett megállapítva. A kivitelezés során az alapozási mélység tényleges szintjét a talajfeltárás ismeretében kell a felelős műszaki vezetőnek megadnia, figyelembe véve a terep adottságait, és a meglévő alapok alapozási síkját. Betonozás előtt az alapozási síkok helyességét a felelős műszaki vezetővel ellenőriztetni kell.

Mobil színpad és védőtető:

A tervezett mobil színpad az EVO-STAGE 1000 típusú vagy azzal egyenértékű, 6,00 x 6,00 m méretben.

Az új védőtető az EVO-TRUSS típusú vagy azzal egyenértékű, 8,00 x 6,00 x 4,00 m méretben.

A 2. rész száma elnevezése: Kültéri információs terminál elhelyezése.

A közbeszerzés mennyisége: Kivitelezési szerződés: Kültéri információs terminálok elhelyezése.

Mennyisége: 3 db ITOV-24 típusú vagy azzal egyenértékű kültéri információs terminál elhelyezése Putnok város belterületén, térburkolattal ellátott helyeken. Terminálok telepítése a megadott információs lapnak megfelelően, valamint nyertes ajánlattevő feladata a berendezések elektromos bekötése a helyszíneken meglévő elektromos szekrényekbe.

A 321/2015. (X.30.) Korm. rendelet (továbbiakban: Kr.) 46. § (3) bekezdésében foglaltakra tekintettel ajánlatkérő felhívja a figyelmet, hogy amennyiben a közbeszerzés tárgyának egyértelmű és közérthető meghatározása szükségessé tette meghatározott gyártmányú, eredetű, típusú dologra, eljárásra, tevékenységre, személyre, szabadalomra vagy védjegyre való hivatkozást, a megnevezés csak a tárgy jellegének egyértelmű meghatározása érdekében történt, és a megnevezés mellett a „vagy azzal egyenértékű” minden esetben értendő. Ajánlatkérő felhívja a figyelmet, hogy egyenértékű dolog megajánlása esetén az egyenértékűséget az ajánlattevőnek az ajánlatában igazolnia kell.

A részletes műszaki tartalmat és mennyiségeket a közbeszerzési dokumentumok műszaki része tartalmazza.

A közbeszerzés európai uniós alapokból finanszírozott projekttel és/vagy programmal volt kapcsolatos.

A közbeszerzési dokumentumok útmutatót, nyilatkozatmintákat, szerződéstervezetet, műszaki leírást és árazatlan költségvetést tartalmazott.

Az ajánlattételi határidőre mindkét részre vonatkozóan két ajánlatot nyújtottak be.

Az ajánlatkérő hiánypótlást követően megküldte az ajánlatok elbírálásáról szóló összegezt az ajánlattevők részére. A közbeszerzési eljárás nyerteseként a jelen ismertetés szerint B Kft.-t jelölte meg mindkét rész esetében.

Az ajánlatkérő és a nyertes ajánlattevő 2021. május 13-án kötötték meg a kivitelezési szerződést.

A hivatalbóli kezdeményezés

A hivatalbóli kezdeményező szerint az ajánlatkérő a közbeszerzési eljárást egyik rész tekintetében sem indíthatta volna meg építési beruházásként, a beszerzések ugyanis, jellegük alapján, árubeszerzésre irányultak.

Az ajánlatkérő észrevétele

Kérte a jogsértés hiányának a megállapítását.

A Döntőbizottság döntése és annak indokai

A Döntőbizottság a kezdeményezés tekintetében megállapította, hogy az ajánlatkérő megsértette a Kbt. 115. § (1) bekezdését.

A Döntőbizottság ezért az ajánlatkérővel szemben 500.000.-Ft bírságot szabott ki.

A határozat indokolása a következőket rögzítette:

Az ajánlatkérő a Kbt. 115. § szerinti közbeszerzési eljárását 2021. január 29-én indította meg, ezért a Döntőbizottság a Kbt. ezen a napon hatályos rendelkezéseit vette figyelembe a jogorvoslati ügy elbírálásánál.

A Döntőbizottság a kezdeményezés nyomán azt vizsgálta, hogy az ajánlatkérő jogsértően alkalmazta-e a Kbt. 115. § (1) bekezdés szerinti eljárást figyelemmel arra, hogy a beszerzés nem építési beruházásnak minősül.

A Döntőbizottság a beszerzési tárgy vizsgálata során az ajánlattételi felhívásban, a közbeszerzési dokumentumokban, a műszaki leírásban az ajánlatkérő által előírt adatokból indult ki. Az ajánlatkérő ezen dokumentumokban határozta meg a beszerzés tárgyát.

A közbeszerzési eljárás 1. része tekintetében, a Mobilszínpad és védőtető beszerzése vonatkozásában az ajánlatkérő azt rögzítette a felhívásban, hogy egy új, EVO-STAGE 1000 típusú vagy azzal egyenértékű mobil színpadot szeretne beszerezni felette egy új EVO-

TRUSS típusú vagy azzal egyenértékű védőtetővel, továbbá mobil, DCF ART típusú vagy azzal egyenértékű hangfal szettel, kiegészítőkkal.

A felhívásban rögzítettek szerint az új mobil színpad és védőtető a sportcsarnok elé kerülne telepítésre, ami a rendezvények előtt kerül majd mindig felállításra.

A mobil színpad feletti védőtető 4 db tartó oszlopa alatt 2,00 x 2,00 m méretben új térburkolat készül, beton lemezalappal.

A közbeszerzési dokumentumok között a műszaki leírásban is az került rögzítésre, hogy az ajánlatkérő egy új mobil színpadot és védőtetőt kíván telepíteni a sportcsarnok elé, ami a rendezvények előtt kerül majd mindig felállításra. A műszaki leírásban a felhívásban rögzítettekkel egyezően határozta meg az új mobil színpad, védőtető és hangfal szett kiegészítőkkal beszerzését rögzítve, hogy a mobil színpad feletti védőtető 4 db tartó oszlopa alatt 2,00 x 2,00 m méretben új térburkolat készül, beton lemezalappal.

A műszaki leírás árazatlan költségvetést is tartalmazott, mely az alábbi munkanemeket jelölte meg:

- 4 m³ munkagödör földkiemelése,
- 3,2 m³ talajjavító réteg készítése,
- 4 m³ beton- és vasbeton készítése,
- 32 m kiemelt szegély készítése,
- 16 m² térburkolat készítése,
- 6,00 x 6,00 m EVO-STAGE 1000 mobil színpad telepítése 8,00 x 6,00 x 4,00 m EVO-TRUSS védőtetővel,
- mobil RCF ART típusú hangfal szett kiegészítőkkal, LED reflektorok.

A fenti ajánlatkérői előírások alapján a beszerzési tárgy vizsgálata során a Döntőbizottság megállapította, hogy az ajánlatkérő összeszerelt mobil színpadot szeretne beszerezni védőtetővel, melynek 4 oszlopa lebetonozva, térburkolattal ellátva készülne, továbbá egy új mobil hangfal szettet és reflektorokat is kért.

A Kbt.-ben meghatározott beszerzési tárgyak fogalmát vizsgálva az állapítható meg, hogy a mobil színpad, a védőtető, a hangfal, a reflektorok beszerzése mind forgalomképes, birtokba vehető ingó dolognak minősülnek, azok tulajdonjogának megszerzésére irányul az ajánlatkérő beszerzése, továbbá ezek összeszerelését, beépítését, bekötését is előírta feladatként, melyek pedig a beállítás, üzembe helyezés körébe tartoznak, melyek az árubeszerzés részét képezik. A Kbt. 8. § (2) bekezdésben rögzített árubeszerzés fogalmaköre az áru megvételén túlmenően annak a beállítását és üzembe helyezését is magában foglalja. Az megállapítható, hogy az ajánlatkérő által a költségvetésben megjelölt építési munkák, betonozás és térburkolattal való ellátása a 4 db oszlop rögzítéséhez kapcsolódnak, mely munkák benne foglaltatnak az árubeszerzés fogalmába tartozó üzembe helyezés körébe ugyanúgy, mint a mobil színpad, védőtető összeszerelése. Az ajánlatkérő által megjelölt építési munkák szorosan kapcsolódnak a beszerzett áruk üzembe helyezéséhez, minimális mértékűek, így ezen építési munkák nem választhatók külön, hanem az árubeszerzés körébe tartozó beállítás és üzembehelyezés körébe beletartoznak. A Döntőbizottság álláspontja szerint az látható az ajánlatkérő által előírt beszerzési igény alapján, hogy az árubeszerzés miatt válnak szükségessé azok üzembehelyezése érdekében a kisebb kiegészítő építési munkák, így azok járulékos jellegűnek minősülnek.

Tehát a fentiek alapján a Döntőbizottság álláspontja szerint az ajánlatkérő beszerzési igényének tárgya árubeszerzés, a beszerzett áruk beállítását, beüzemelését az árubeszerzés magában foglalja.

A Döntőbizottság tárgybani beszerzés ajánlatkérő által hivatkozott Kbt. 8. § (3) bekezdés c) pontja szerinti építési beruházásnak való minősítését nem látta megalapozottnak.

A Kbt. 8. § (3) bekezdés c) pontjában és az Étv. 2. § 8. pontjában rögzítettek szerint építési beruházás az építmény kivitelezése, építési tevékenységgel létrehozott, illetve késztermékként az építési helyszínre szállított, -

rendeltetésére, szerkezeti megoldására, anyagára, készütségi fokára és kiterjedésére tekintet nélkül - minden olyan helyhez kötött műszaki alkotás, amely a terepszint, a víz vagy az azok alatti talaj, illetve azok feletti légtér megváltoztatásával, beépítésével jön létre (az építmény az épület és műtárgy gyűjtőfogalma).

A Döntőbizottság nem látta fennállónak a mobilszínpad helyhez kötöttségét. Sem a felhívás, sem a közbeszerzési dokumentumokban ajánlatkérő által rögzítettek nem támasztják ezt alá, épp ellenkezőleg, az ajánlatkérő mind az ajánlattételi felhívásban, mind a műszaki dokumentumokban azt rögzíti, hogy a mobilszínpad rendezvények előtt kerül majd mindig felállításra. A mobilszínpad állagsérelem nélkül bármikor leszerelhető, eltávolítható, áthelyezhető és máshol üzembe helyezhető, épp ez a mobil színpad lényege, nem válik a telek alkotórészévé. Nem utal a műszaki leírásban, költségvetésben megjelölt munkák közül egyik sem arra, hogy a mobilszínpad fixen rögzítve lenne, állagsérelem nélkül ne lenne felszedhető. Az ajánlatkérő által hivatkozott esetleges lecsavarozása a mobil színpadnak - melyet nem támasztanak alá a közbeszerzési iratok - esetén is fennáll annak a lehetősége, hogy állagsérelem nélkül bármikor leszerelhető, eltávolítható, így a színpad helyhez kötöttsége nem állapítható meg.

A Döntőbizottság utalt még arra, hogy az építési beruházás során az ajánlatkérő kifejezetten és hangsúlyosan építési munkákat rendel meg. Jelen esetben az ajánlatkérő a védőtető 4 oszlopa alatti minimális terület lebetonozását és térburkolattal való ellátását jelölte meg építési feladatként, valamint munkaként még a színpad, védőtető összeszerelése merült fel. A színpad elemeit kész elemekből szereli össze a kivitelező, így a tárgyban beszerzésnek nem az építési munkák az elsődleges, hangsúlyos tárgya, hanem az áru, a mobil színpad, a védőtető, a hangfal beszerzése a fő tárgya és ahhoz kapcsolódnak annak üzembehelyezési feladatai, mint kiegészítő feladat, melyek között szerepel építési munka is, ami a beállítás, üzembe helyezés körébe tartozik és a közbeszerzési rendszerben az árubeszerzés

részét képezi.

Az építési napló sem rögzít számos, a tárgyban elvégzett építési munkákat, hanem a beszerzett elemekből álló mobil színpad, védőtető és hangfal üzembehelyezéséhez kapcsolódó kiegészítő építési munkákat jelöli csak meg, a mobil színpad, védőtető összeszerelését, oszlophelyek kialakítását.

Az Étv. 39. § (1) bekezdése szerint az építőipari kivitelezés az építési tevékenységek összessége. Tárgybani esetben nem beszélhetünk erről.

Ha a beszerzést vegyes beszerzéseként tekintenénk arra figyelemmel, hogy a beszerzés többféle beszerzési tárgyat foglal magában, akkor is a beszerzés fő tárgya szerinti szabályokat kellene alkalmazni. Tárgybani esetben a felhívásban, közbeszerzési dokumentumokban tett ajánlatkérői előírások alapján mind a beszerzés tárgyait nézve, mind azok értékét nézve is az árubeszerzés a hangsúlyos. A mobil színpad, védőtető beszerzése nem számítható az építési beruházáshoz, mert az árubeszerzés. A tervezői költségvetés szerint:

- 4 m³ munkagödör földkiemelése; munkadíj: 9.492.-Ft
- 3,2 m³ talajjavító réteg készítése; anyag- és munkadíj: 33.987.-Ft
- 4 m³ beton- és vasbeton készítése; anyag- és munkadíj: 149.004.-Ft
- 32 m kiemelt szegély készítése; anyag- és munkadíj: 91.168.-Ft
- 16 m² térburkolat készítése; anyag- és munkadíj: 66.832.-Ft

ez összesen: anyag- és munkadíj: 350.483.-Ft

- 6,00 x 6,00 m EVO-STAGE 1000 mobil színpad telepítése 8,00 x 6,00 x 4,00 m EVO-TRUSS védőtetővel; anyag: 7.550.196.-Ft, munkadíj 15.330.-Ft
- mobil RCF ART típusú hangfal szett kiegészítőkkal, LED reflektorok anyag: 3.860.000.-Ft, munkadíj: 35.000.-Ft

ez összesen anyag: 11.410.196.-Ft, munkadíj: 50.330.-Ft

A fentiek alapján, ha vegyes beszerzésként tekintenénk tárgybani beszerzést, az árubeszerzés, a színpad, védőtető, hangfal beszerzési értéke 11.400.000.-Ft volt, az építési munkák, a színpad, védőtető, hangfal elhelyezése/bekötése/telepítése és az új térburkolat építése 400.813.-Ft volt. Megállapítható tehát, hogy vegyes beszerzés esetén is a beszerzés fő tárgya az árubeszerzés volt.

A Döntőbizottság álláspontja szerint azonban a beszerzés tárgya nem vegyes beszerzés, hanem árubeszerzés a fentiekben kifejtettek alapján. Az ajánlatkérő az árubeszerzés tárgyában indított közbeszerzési eljárás során is be tudta volna szerezni az áru beüzemeléséhez szükségesnek ítélt építési munkákat.

A Döntőbizottság álláspontja szerint a fentiekben kifejtettek alapján a tárgybani közbeszerzési eljárás 1. részének tárgya árubeszerzésnek minősült, a beszerzés tárgya a mobil színpad, a védőtető, a hangfal beszerzése volt az ahhoz kapcsolódó üzembehelyezési feladatokkal, ami az árubeszerzés részét képezte. Az ajánlatkérő erre tekintettel nem helyesen alkalmazta a Kbt. 115. § (1) bekezdés szerinti közvetlen ajánlattételi felhívással induló közbeszerzési eljárást.

A közbeszerzési eljárás 2. része tekintetében, a kültéri információ terminál beszerzése vonatkozásában is megvizsgálta a Döntőbizottság a beszerzés tárgyát és a fentiekben megállapítottakkal azonos megállapításra jutott.

Az ajánlatkérő a közbeszerzési eljárás 2. része tekintetében azt rögzítette a felhívásban, hogy 3 db ITOV-24 típusú vagy azzal egyenértékű kültéri információs terminált szeretne elhelyezni térburkolattal ellátott helyeken. A nyertes ajánlattevő feladata a terminálok telepítése, a berendezések elektromos bekötése a helyszíneken meglévő elektromos szekrényekbe.

A közbeszerzési dokumentumok között a műszaki leírásban is ugyanez került rögzítésre.

A műszaki leírás árazatlan költségvetése az alábbi munkanemeket tartalmazta:

- 3 db ITOV-24 Kültéri Információs Terminál elhelyezése, a meglévő térburkolathoz csavarozással
- 3 db Információs Terminál bekötése földkábelrel meglévő kapcsoló szekrénybe.

A Döntőbizottság a fentiekben, a közbeszerzési eljárás 1. része tekintetében kifejtettekre is figyelemmel megállapította, hogy az ajánlatkérő által beszerezni kívánt 3 db információs terminál árunak, forgalomképes, birtokba vehető ingó dolognak minősül, melyek tulajdonjogát kívánta az ajánlatkérő megszerezni. Ezen túlmenően pedig előírta azok telepítését, lecsavarozását a meglévő térburkolathoz és bekötését az elektromos hálózatba, mely a beállítás, üzembe helyezés körébe esik az árubeszerzésen belül (Kbt. 8. § (2) bekezdés).

A Döntőbizottság az információs terminálok beszerzése esetén sem látta megalapozottnak az ajánlatkérő által hivatkozott Kbt. 8. § (3) bekezdés c) pontja szerinti építési beruházásnak való minősítést.

A Döntőbizottság nem látta fennállónak az információs terminál helyhez kötöttségét. A terminálok csavarozással kerültek rögzítésre, így azok állagsérelem nélkül bármikor leszerelhetőek, eltávolíthatóak, áthelyezhetőek és máshol üzembe helyezhetőek, nem válnak a telek alkotórészévé. A Döntőbizottság utalt még arra, hogy a terminálok beszerzése kapcsán a térburkolathoz való csavarozásán és az elektromos hálózatba való bekötésén kívül nem volt más megjelölt munka, ezért tárgybani beszerzésnek nem az építési munkák a kifejezett, hangsúlyos tárgya, hanem az áru, a terminálok beszerzése a fő tárgya és ahhoz kapcsolódnak annak üzembehelyezési feladatai, mint kiegészítő, járulékos feladat, melyek között szerepel építési munka is, ami a beállítás, üzembe helyezés körébe tartozik és a közbeszerzési rendszerben az árubeszerzés részét képezi.

Az építési napló sem rögzít a tárgyban elvégzett építési munkákat, hanem a beszerzett információs terminálok üzembehelyezéséhez kapcsolódó kiegészítő építési munkát (lecsavarozás, bekötés) jelöli csak meg.

Ha a beszerzést vegyes beszerzésként tekintenénk, akkor is a beszerzés fő tárgya árubeszerzés lenne mind a

beszerzés tárgyát nézve, mind azok értékét tekintve. A terminálok nem számíthatóak az építési beruházáshoz, azok áruk. A tervezői költségvetés szerint 5.400.000.-Ft a 3 db információs terminál és 159.075.-Ft az elhelyezés, bekötés.

A Döntőbizottság álláspontja szerint a fentiekben kifej-

tettek alapján a tárgyban közbeszerzési eljárás 2. részének a tárgya is árubeszerzésnek minősült. Az ajánlatkérő erre tekintettel ezen rész esetében sem alkalmazta helyesen a Kbt. 115. § (1) bekezdés szerinti közvetlen ajánlattételi felhívással induló közbeszerzési eljárást, megsértve ezzel ezen jogszabályhelyet.

D.244/12/2023.számú határozat

A jogesettel érintett tárgyak: Az elérendő cél alapján jelen esetben fel sem merül, hogy a beszerzés tárgya a Kbt. szabályozásában többféle tárgyat (árubeszerzés, szolgáltatás megrendelés, építési beruházás) is tartalmazna, azaz vegyes beszerzés lenne. A közbeszerzés tárgyát kizárólag szolgáltatás megrendelése képezi, melyre tekintettel a Kbt. 115. §-ának alkalmazása jogséértő.

Tényállás

Az ajánlatkérő a Kbt. Harmadik Rész 115. §-a szerinti nyílt eljárást indított. Ajánlattételre 5 gazdasági szereplőt hívott fel. Az ajánlatkérő 2023. március 29. napján küldte meg az ajánlattételi felhívást a gazdasági szereplőknek.

Az ajánlattételi felhívás releváns rendelkezései:

Ajánlatkérő típusa: Közjogi szervezet.

A szerződés típusa: Építési beruházás

Fő CPV-kód: 45000000-7

A szerződés tárgya: Sportpályák felújítása II.

A közbeszerzés mennyisége:

Sportpályák felújítása. A felújításra kerülő pályák mérete: 8.000 m². A pályafelújításhoz kötődő részletes feladatokat és a szükséges mennyiségeket a műszaki leírás tartalmazza. (az építési beruházás jellegének megfelelően)

A szerződés időtartama, vagy a teljesítés határideje. Időtartam hónapban: 12.

Részekre bontás. Részajánlat tételére nincs lehetőség.

A részajánlat tételének kizárásának indoka(i):

Ajánlatkérő megvizsgálta a részajánlattétel lehetőségét és azt nem tartja gazdaságilag ésszerűnek, mivel a nyertes ajánlattevő által ellátandó feladatok jellege a felújításhoz ugyanolyan anyagok használatát, ugyanolyan technológia alkalmazását, ugyanolyan terjedelmű művezetést, valamint ugyanolyan organizációs szervezést igényelne, amelyek az ellátandó feladatok részekre bontása esetén nem eredményeznék a közpénzek fel-

használása hatékony és felelős gazdálkodás szerinti elvének történő megfelelését.

A közbeszerzés mennyisége:

Sportpályák felújítása, amelynek során az elvégzendő feladatok az alábbiak:

- szelektív gyomirtás
- lyukasztás, talajréteg lazítás
- gypszellőztetés
- felületés géppel, indító műtrágyával
- felületés 40-80 gramm/m² fúmaggal
- felületés 40-80 gramm/m² fúmaggal 4 hét elteltével
- homokszórás folyami kvarchomokkal 1 cm vastagon
- simító boronálás
- talajelőkészítés műtrágyázáshoz
- műtrágyázás
- műtrágyázás 2 hét elteltével
- növényvédelem
- fátyolfóliázás.

A felújításra kerülő pályák mérete: 8.000 m². A pálya-felújításhoz kötődő részletes feladatokat és a szükséges mennyiségeket a műszaki leírás tartalmazza.

Értékelési szempontok

Minőségi szempont:

1 fő felelős műszaki vezető szakember szakmai tapasztalata a jogosultság megszerzését követően vagy a jogosultság megszerzéséhez szükséges tapasztalaton felül (max 36 hó) 30

Ár szempont: Ajánlati ár képzett érték (nettó Ft) 70

Változatok nem fogadhatók el.

A közbeszerzés nem európai uniós alapokból finanszírozott projekttel és/vagy programmal kapcsolatos.

A felhívás III. pontja tartalmazta a részvételi feltételeket.

Az ajánlattételi határidőre 3 ajánlat érkezett.

Az írásbeli összegezés szerint valamennyi ajánlattevő érvényes ajánlatot nyújtott be, az eljárás nyertese a jelen ismertetés szerint M Kft. lett.

Az ajánlatkérő, mint megrendelő, másrésről az M Kft., mint vállalkozó a vállalkozási keretmegállapodást 2023. április 19. napján kötötték meg nettó 123.250.400.-Ft vállalkozói díjon.

A hivatalbóli kezdeményezés

A hivatalbóli kezdeményező 2023. június 26. napján nyújtotta be a hivatalbóli kezdeményezését a Kbt. 152. § (1) bekezdés a) pontja alapján az ajánlatkérő tárgyi közbeszerzési eljárása ellen.

Kérte az ajánlatkérővel szemben a jogsértés megállapítását és jogkövetkezmények alkalmazását.

A hivatalbóli kezdeményező szerint a szolgáltatásnak minősülő munkanemek, mind mennyiségében (12/1), mind ellenértékében (8.976.720.-Ft/2.268.800.-Ft) meghaladják az építési beruházásnak minősülő feladatokat.

Az ajánlatkérő a feltehető jóhiszeműsége ellenére is tévesen ítélte meg a beszerzés fő tárgyát, mivel az a szolgáltatásmegrendelés irányába mutat, így az ajánlatkérő nem alkalmazhatta volna jogszerűen a Kbt. 115. §-a szerinti eljárást.

Az ajánlatkérő észrevétele

Az ajánlatkérő észrevételében rámutatott arra, hogy az eljárás előkészítésének menetében az ellátandó feladatok alapján felmérte, hogy a feladatok vegyes jellegűek és mind építési beruházási elemeket, mind pedig szolgáltatási elemeket is tartalmaznak.

Az ajánlatkérő a tárgyi beszerzési eljárás menetében indikatív ajánlatokat kért be egyrésről az eljárás becsült értékének meghatározása érdekében, másrésről pedig annak az alátámasztása érdekében, hogy a szolgáltatási elemek vagy pedig az építési beruházási elemek képviselnek nagyobb arányt a tárgyi beszerzés keretében.

Az ajánlatkérő az eljárás előkészítésének menetében megállapította, hogy a nyertes ajánlattevő által ellátandó egyes feladatok a 45000000-7 Építési munkák kódon belül a Kbt. 1. számú mellékletében foglalt alábbi építési beruházási tárgyakat foglalják magukban:

- lyukasztás, talajréteg lazítás (45110000-1 Épületbontás és bontási munka, földmunka; 45111000-8

Bontási, terep-előkészítési és eltakarítási munka; 45112000-5 Földkitermelési és talajmozgatási munka; 45112200-7 Talajfelszedési munka; 45112500-0 Földmozgatási munka)

- gyepszellőztetés (45110000-1 Épületbontás és bontási munka, földmunka; 45111000-8 Bontási, terep-előkészítési és eltakarítási munka)
- homokszórás folyami kvarchomokkal 1 cm vastagon (45110000-1 Épületbontás és bontási munka, földmunka; 45111230-9 Talajstabilizálási munka; 45112700-2 Tereprende-zési munkák)
- simító boronálás (45110000-1 Épületbontás és bontási munka, földmunka; 45112700-2 Tereprende-zési munkák, 45112720-8 Tereprende-zési munkák sportpályákon és szabadidő-létesítményekben)
- talajelőkészítés műtrágyázáshoz (45110000-1 Épületbontás és bontási munka, földmunka; 45111000-8 Bontási, terep-előkészítési és eltakarítási munka; 45111200-0 Terep-előkészítési és eltakarítási munka)

Ahogy a fenti bemutatás példázza, az ajánlatkérő által megrendelt munkák egy része több olyan CPV kódot is felölel, amelyek a Kbt. 1. sz. melléklete szerinti tevékenységek körébe tartoznak, és amelyek építési beruházásnak minősülnek, és mint ilyenek mind az indikatív ajánlatok, mind pedig a benyújtott ajánlatok alapján magasabb értéket/arányt képviselnek, mint a szolgáltatás megrendelési elemek.

A Döntőbizottság döntése és annak indokai

A Döntőbizottság a hivatalbóli kezdeményezésalapján megállapította, hogy az ajánlatkérő megsértette a Kbt. 115. § (1) bekezdését.

A Döntőbizottság ezért az ajánlatkérővel szemben 500.000.-Ft bírságot szabott ki.

A határozat indokolása a következőket rögzítette:

Az ajánlatkérő a Kbt. Harmadik Rész 115. §-a szerinti nyílt eljárását 2023. március 29. napján indította meg, melyre tekintettel a Döntőbizottság az e napon hatályos

anyagi jogszabályi rendelkezések alapján folytatta le a vizsgálatot.

A Döntőbizottság a kezdeményezés alapján az érdemi vizsgálatot lefolytatta, és az alábbi indokokra tekintettel megállapította az ajánlatkérővel szemben a jogsértés megtörténtét.

A kezdeményezés szerint az ajánlatkérő megsértette a Kbt. 115. § (1) bekezdését, jogellenesen minősítette a jelen közbeszerzés tárgyát építési beruházásnak.

A Döntőbizottság a hivatalbóli kezdeményezés vizsgálata során a Kbt. 8. § (1)-(4), (8) bekezdéseit, a Kbt. 22. § (1) bekezdését, a Kbt. 115. § (1) bekezdését, továbbá a Kbt. e rendelkezésekhez fűzött jogalkotói indokolását alkalmazta.

A Döntőbizottság a vizsgálata során figyelembe vette a joggyakorlatot is:

A Fővárosi Törvényszék 102.K.700.437/2019/16. számú ítélete kimondja:

„A törvényszék a rendelkezésre álló adatok alapján elöljáróban arra mutat rá, hogy az adott jogviszony tekintetében a beszerzésre speciális szabályokat az építési beruházás megítélhetősége tekintetében a Kbt. rendelkezéseinek alkalmazásával kellett megítélni, elsődlegesen nem az építési törvény építmény, vagy építési tevékenység fogalmának és nem is az építőipari kivitelezési tevékenységről rendelkező 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet (Épkiv.) jogfogalmainak volt jelentősége a beszerzés tárgyát illetően, hanem a közbeszerzési jog által meghatározott definíciók alapján kellett meghatározni a jogvita tárgyát képező beszerzésnek a minősítését.”

A Fővárosi Törvényszék 104.K.708.273/2020/13. számú ítélete kimondja:

„A fő tárgy teszt alapján a közbeszerzési szerződés fő tárgyát körültekintően, eseti alapon, a szerződéses teljes ügylet objektív elemzésével (objektív bizonyítékok mentén) kell vizsgálni. A fő tárgyat a szerződést jellemző, meghatározó alapvető kötelezettségek alapján kell megítélni. Ennek keretében az értékarányok figyelem-

bevétele csak egy, de nem kizárólagos tényező. Az Európai Unió Bírósága a C-412/04. számú ítéletének 48-49. pontjaiban az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/37/EGK tanácsi irányelv 1. cikkét értelmezve rögzítette: »Ily módon a 93/37 irányelv alkalmazási köre különösen a szerződés fő tárgyához kapcsolódik, amely tárgyat azon közbeszerzés egészének objektív vizsgálata keretében kell meghatározni, amelyre e szerződés vonatkozik. Ezt a meghatározást a túlsúlyban lévő alapvető kötelezettségekre figyelemmel kell elvégezni, amelyek, mint ilyenek, jellemzik a közbeszerzési szerződést, szemben azokkal, amelyek csak járulékos vagy kiegészítő jelleggel bírnak, és magából a szerződés tárgyából erednek, mivel az érintett különböző szolgáltatások vonatkozó összege e tekintetben csak egy olyan feltétel a többi között, amelyet figyelembe kell venni e meghatározás során.«”

A Döntőbizottság a döntésénél figyelembe vette az ajánlatkérő által hivatkozott Nagykommentár a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvényhez (szerkesztette: Dezső Attila) Kbt. 22. § 1. Vegyes tárgyú közbeszerzésekhez tartozó megállapításokat, melyek szerint „A fő tárgy teszt alapján a közbeszerzési szerződés fő tárgyát körültekintően, eseti alapon, a szerződéses teljes ügylet objektív vizsgálatával (objektív bizonyítékok mentén) kell vizsgálni. A fő tárgyat a szerződést jellemző, meghatározó alapvető kötelezettségek alapján kell megítélni. Ennek keretében az értékarányok figyelembevétele csak egy, de nem kizárólagos tényező.”

A Döntőbizottság rámutatott, hogy a Kbt. 115. § (1) bekezdése kivételesen, a nemzeti eljárásrendben, a kis értékű építési beruházások esetében alkalmazható eljárásfajtát szabályozza, ha a közbeszerzés tárgya építési beruházás, az építési beruházás becsült értéke nem éri el a háromszázmillió forintot, és az ajánlatkérőnek a tisztességes verseny biztosításához e törvény által megkövetelt, megfelelő számú teljesítésre képes gazdasági szereplőről van tudomása. A Kbt. 115. § (2) bekezdése

szerint az ajánlatkérő a versenyt akként biztosítja, hogy az eljárást megindító felhívás közzététele helyett legalább öt gazdasági szereplőnek egyidejűleg, közvetlenül írásban ajánlattételi felhívást kell küldenie. Az áru- és szolgáltatás tárgyú megrendeléseket nyilvánosan meg kell hirdetni, a Kbt. 115. § (1) bekezdése e tárgyakra nem választható.

Az ajánlatkérő kötelezettsége a tisztességes verseny biztosítása, melyre tekintettel különös körültekintéssel kell eljárnia a közbeszerzés tárgyának, vegyes beszerzések esetében a fő tárgyának meghatározása során, amely a jogszerű eljárásfajta választásának garanciája.

Vegyes beszerzések esetében a közbeszerzés tárgyának meghatározása összetett vizsgálatot igényel, nem alapítható a fő tárgy kizárólagosan az értékarányokra, a meghatározást az alapvető kötelezettségekre figyelemmel, a közbeszerzési szerződés jellemzői alapján kell elvégezni.

A fentiek figyelembevételével a Döntőbizottság azt állapította meg, hogy a konkrét esetben valójában nem vegyes beszerzésről van szó. A közbeszerzés tárgyát az elérendő cél szempontjából kell elsősorban vizsgálni. Az ajánlatkérő a közbeszerzés tárgyát „Sportpályák felújítása”-ként határozta meg, azonban a Döntőbizottság álláspontja szerint a részletezett feladatok egyértelműen a gyepfelületek rendszeres, félévenként vagy évenként elvégzendő gondozását tartalmazzák. Az egyes részletezett munkafolyamatok mindezen rendszeres karbantartási tevékenység részei. Ennél fogva az elérendő cél alapján jelen esetben fel sem merül, hogy a beszerzés tárgya a Kbt. szabályozásában többféle tárgyat (árubeszerzés, szolgáltatás megrendelés, építési beruházás) is tartalmazna, azaz vegyes beszerzés lenne. A közbeszerzés tárgyát kizárólag szolgáltatás megrendelése képezi.

Az ajánlatkérő által építési beruházásnak minősített egyes tételek nem feleltethetők meg az általa felsorolt CPV kódoknak, ugyanakkor a beszerzés célját tekintve valamennyi tevékenység egyértelműen besorolható a 77320000-9 CPV kódú sportpálya-fenntartás szolgálta-

tásba, tehát a jelen közbeszerzés tárgya a Kbt. 8. § (4) bekezdése szerint szolgáltatás megrendelésnek minősül.

A Döntőbizottság értékelte az ajánlatkérő által előterjesztett bizonyítékokat, és megállapította, hogy a közbeszerzés tárgya vegyes beszerzés esetében sem lenne minősíthető építési beruházásnak.

A jelen vizsgálat tárgyát képező közbeszerzés esetében az ajánlatkérő által megállapított beszerzési tárgyak értéke között csekély eltérés van. Az ajánlatkérő által a beszerzési tárgyak értékének indikatív ajánlatokban kimutatott aránya a következőképpen alakult:

Az egyik indikatív ajánlatban az építési beruházásnak minősített tételek összege 5.946.400.-Ft, ami 50,09%, a szolgáltatás megrendelésnek minősített tételek összege 5.925.440.-Ft, ami 49,91%, a két beszerzési tárgy értéke közötti különbség mindössze 0,18%.

A másik indikatív ajánlatban az építési beruházásnak minősített tételek összege 5.336.800.-Ft, ami 50,26%, a szolgáltatásmegrendelésnek minősített tételek összege 5.282.400.-Ft, ami 49,74%, a két beszerzési tárgy értéke közötti különbség mindössze 0,52%.

Ilyen esetben akár egyetlen tétel nem megfelelő besorolása is megváltoztathatja az adott közbeszerzésre irányadó fő közbeszerzési tárgyat.

A Döntőbizottság megítélése szerint a „Gyepszellőztetés” tétel semmiképpen nem feleltethető meg a 45110000-1 Épületbontás és bontási munka, földmunka, így ezen belül a 45111000-8 Bontási, terep-előkészítési és eltakarítási munka CPV kódoknak. Az ajánlatkérő által ezen belül megjelölt „terep-előkészítési és eltakarítási munka” 45111200-0 CPV kód alatt további alcsoportokra bontásra került a következők szerint:

- 45111210-3 Robbantás és kapcsolódó törmelékeltakarítási munka
- 45111211-0 Robbantási munka
- 45111212-7 Kő/törmelék eltávolítási munka
- 45111213-4 Eltakarítási munka

- 45111214-1 Robbantás utáni eltakarítás
- 45111220-6 Aljnövényzet/bozót eltávolítási munka
- 45111230-9 Talajstabilizálási munka
- 45111240-2 Talajvíz-elvezetési munka
- 45111250-5 Talajvizsgálati munka
- 45111260-8 Terep-előkészítési munka bányaműveléshez
- 45111290-7 Közmű-előkészítési munka
- 45111291-4 Terepkialakítási munka

A „Gyepszellőtetés” tétel ezek közül egyik alcsoportba sem sorolható be, így nem tartozik a 45111000-8 Bontási, terep-előkészítési és eltakarítási munka CPV kód alá, ennél fogva már az ajánlatkérő által alkalmazott módszerrel sem minősíthető építési beruházásnak a beszerzés.

Amennyiben a „Gyepszellőtetés” tételt a fentiek alapján nem építési beruházásként, hanem szolgáltatás megrendelésként vesszük figyelembe az indikatív ajánlatokban, akkor a beszerzési tárgyak aránya a következőképpen alakul.

Az egyik indikatív ajánlatban az építési beruházásnak minősített tételek összege 4.836.800.-Ft lesz, ami 40,74%, a szolgáltatás megrendelésnek minősített tételek összege 7.035.040.-Ft lesz, ami 59,26%. A beszerzési tárgyak aránya tehát megfordul, a szolgáltatás megrendelés értéke 18,52%-kal magasabb lesz.

A másik indikatív ajánlatban az építési beruházásnak minősített tételek összege 4.362.400.-Ft lesz, ami 41,08%, a szolgáltatás megrendelésnek minősített tételek összege 6.256.800.-Ft lesz, ami 58,92%. A beszerzési tárgyak aránya tehát megfordul, a szolgáltatás megrendelés értéke 17,84%-kal magasabb lesz.

Mivel ezen egyetlen tétel minősítésének megváltozásával a beszerzési értékek aránya jelentősen megváltozik, amely megváltoztatja a fő tárgy meghatározását, így a Döntőbizottság a többi, az ajánlatkérő által építési beruházásként azonosított tétel vizsgálatát mellőzte.

A fentiek alapján a Döntőbizottság megállapította, hogy az ajánlatkérő megsértette a Kbt. 115. § (1) bekezdését.

KÖZBESZERZÉSI IRÁNYTÚ

Az építési projektek megvalósítása során egy hagyományos beruházói ÁSZF hatékonyabb-e a FIDIC szerződéses rendszerénél „Ha az előnyökhöz mindig hozzászámítjuk a hátrányokat is, akkor bízhatunk vállalkozásaink sikeres megvalósításában.” (Szun-Ce: A háború művészete)

During the execution of construction projects, is a traditional General Terms and Conditions more efficient than a FIDIC contract system?

Dr. Szigeti Zsolt (LL.M.); Zsigmondi András, okl. építőmérnök, szakmérnök

DOI: 10.37371/KEP.2023.12.3

Címszavak: *Általános Szerződéses Feltételek, Sárga Könyv, Piros könyv, közbeszerzés FIDIC, tisztességes szerződés, minta szerződés, pót- és többletmunka, szerződésmódosítás*

Absztrakt

A feltett kérdést a szerzők jogi, joggazdaságtani, jogi és műszaki kockázatelemzési, mérnöki, FIDIC döntőki szempontból vizsgálják, különös tekintettel arra, hogy mind megrendelői, beruházói, mind pedig vállalkozói szinten negatív sztereotípiák tapasztalhatók Magyarországon a FIDIC szerződéses rendszer alkalmazásával kapcsolatosan. Nálunk - különös módon, az európai országok között - nem létezik semmilyen sztenderd (vagy szokvány) szerződéses forma a kivitelezési tevékenységre. A szerzők konklúziója, hogy jogi, joggazdaságtani, jogi és műszaki kockázatmenedzsment szempontból *előnyösebb, racionális* a FIDIC szerződéses rendszer alkalmazása a beruházási, kivitelezési projekteknél a gyakori ÁSZF szerződéses rendszerhez képest, különös tekintettel arra, hogy a FIDIC szerződéses rendszer eredendően megfelel a *tisztességes szerződéssel* szembeni jogszabályi követelményeknek.

Abstract

The authors examine the question posed from legal, law-economic, legal and technical risk analysis, engineering, and FIDIC dispute resolution perspectives, with particular regard to the fact that negative stereotypes are observed in Hungary at both the client, investor, and contractor levels in relation to the application of the FIDIC contractual system. Uniquely among European countries, there is no standard contractual form in our country for construction business. The authors' conclusion is that from a legal, law-economic, legal, and technical risk management perspective, it is more advantageous and rational to use the FIDIC contractual system in investment and construction projects compared to the General Terms and Conditions (ÁSZF) contractual system, especially considering that the FIDIC contractual system inherently meets the legal requirements for a fair contract.

Bevezető gondolatok

Egy kis túlzással azt is lehet mondani, hogy az *előnyök és hátrányok* együttes mérlegelésének gondolatával, a hadvezér, író, filozófus Szun-Ce idézett gondolata „letette” a kockázatelemzés alapját már az időszámításunk előtti időkben. Napjaink hazai beruházóit, megrendelőit is komoly dilemma elé állíthatja azon előnyök és hátrányok mérlegelése, milyen szerződéses rendszert alkalmazzanak különböző kivitelezési projekteik megvalósításához, legyen szó akár piaci, illetve közbeszerzési eljárásról. A gyakorlatban számos intézményi beruhá-

zó, megrendelő rendelkezik a Ptk. 6:77. § (1) bekezdés szerinti általános szerződési feltétellel (továbbiakban: ÁSZF), amelyet annak érdekében dolgoztak ki, hogy a piaci, vagy közbeszerzési eljárásokban alkalmazzanak. Jelen publikációban a szerzők arra vállalkoznak, hogy nem tudományos részletességgel, hanem alapvetően gondolatébresztő jelleggel, de a szakmaiságot nem mellőzve, objektíven és röviden elemezzék azt a kérdést az *előnyök és hátrányok* együttes vizsgálatával, hogy *Hatékonyabb-e a FIDIC szerződéses rendszer alkalmazása*

projektek megvalósítása során a beruházói ÁSZF (Általános Szerződéses Feltételek) szerződéses rendszerhez képest, különös tekintettel a tisztességes szerződés követelményeire?

Vitathatatlan tény, hogy a beruházás és kivitelezés központi eleme maga a szerződés, amelynek fontosságára már egy húsz évvel ezelőtti *kockázatmenedzsment* témájú német tanulmány is felhívta a figyelmet.

„Egy rossz szerződés rossz szerződés is marad. Nincs olyan professzionális kivitelezési menedzsment, ami például a kalkulációs hibákat vagy a szerződés megvalósuló kockázatait (építési terület kockázatai, kivitelezhetetlenül szoros, kötbérhez kötött határidő) ki tudná küszöbölni.”¹

Ennek megfelelően egyáltalán nem mindegy, hogy milyen szerződéses rendszer szerinti megállapodást alkalmaznak a beruházók, megrendelők egy projekt megvalósítása során. Érdeemes néhány gondolatot szentelni annak, hogy a vonatkozó joggazdasági szakirodalom² szerint milyen szempontokat kell szem előtt tartani, amikor a projekt tervezési ciklusában a beruházó/megrendelő arról dönt, milyen szerződési rendszert kíván alkalmazni.

Mivel a *hatékonyságnak* a projektre irányadó szerződéses rendszer kiválasztásánál is kiemelkedő jelentősége van, ezért törekedni kell arra, hogy az adott projekt cél elérése *alacsonyabb költség* mellett legyen lehetséges, azaz a választott szerződéses rendszer *könnyen megismerhető, átlátható és alkalmazható, adaptálható* legyen. A gazdasági hatékonyság szempontjából a *kockázat elosztását* úgy kell meghatározni, hogy a jövőbeli szerződések minél hatékonyabb viselkedésre ösztönözzenek, ezért fontos a *jogi és műszaki kockázatelemzés* is a projekttervezési fázisban. Joggazdaságtani alaptétel, hogy arra a félre célszerű telepíteni az adott kockázatot, amelyik alacsonyabb költséggel viselheti, ennek feltétele, hogy ez a fél a másik félnél több információval rendelkezzen a beszerzési lehetőségekről, engedélyezési eljárásról stb.

Azt is ki kell hangsúlyozni, hogy minél kevesebb feltételről kell megállapodni, annál kisebb a szerződéskötési

folyamat költsége, ezért fontos az ún. *tranzakciós költség* minimalizálása is *hatékony irányadó szabályok*, például FIDIC, és a szerződésekre vonatkozó, *kötelező érvényű* (kógens) és *eltérést engedő* (diszpozitív) Ptk. rendelkezések alkalmazásával. A beruházó/megrendelő részéről cél a *legjobb lehetőség választása*, mint racionális döntés, a kérdés az, hogy melyik a jobb lehetőség, egy saját készítésű ÁSZF-re alapuló vagy egy FIDIC szerződéses rendszer alkalmazása.

Első lépésként célszerű megvizsgálni, hogy milyen kötelező jellegű szabályok alkalmazandók a kivitelezési tevékenység során és ezek megtalálhatók-e a FIDIC szerződéses rendszerben.

A fővállalkozási/generálkivitelezési szerződés főbb kötelező tartalmi elemei

Attól függetlenül, hogy a leendő beruházó/megrendelő milyen jogi megoldást választ, *egyedileg kidolgozott megállapodást* kíván-e kötni, vagy *ÁSZF-es szerződéses rendszert* akar-e alkalmazni, illetve a *FIDIC szerződéses rendszerét* szeretné-e használni, a kivitelezési tevékenységre vonatkozó, kötelező jellegű szabályokra tekintettel kell lennie.

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.) szerint a kivitelezési jellegű tevékenységekre, mint speciális jogszabály, a 191/2009. (XI. 15.) Korm. rendelet (továbbiakban Épkiv.) rendelkezései az elsődlegesen irányadók. A Ptk. kifejezetten a „kivitelezési szerződés” szabályozására egyetlen paragrafust használ³ azzal, hogy háttérszabályként, mint különös, vállalkozási jellegű szerződéstípusra a „vállalkozási szerződés” alapvetően diszpozitív rendelkezéseit rendeli. A Ptk. nem jelöli meg, hogy a kivitelezési tevékenység részletes szabályait milyen jogszabályok tartalmazzák, de a törvényt előkészítő Kodifikációs Bizottság tagjai által készített ún. „Nagykommentár”⁴ hivatkozik a 191/2009. (XI. 15.) Korm. rendeletre:

„A kivitelezési szerződésre külön jogszabályok – meghatározóan az Épkiv. – részletes rendelkezéseket tartalmaznak. Ezeket a rendelkezéseket az adott jogszab-

¹ Horsch Rainer: Umsetzung eines RisikoManagementSystems, in: Baumarkt und Bauwirtschaft, 7. szám Bauverlag BV GmbH, Gütersloh, 2002. 30. oldal.

² Robert Cooter -Thomas Ulen: Jog és közgazdaságtan (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2005).

³ Ptk. 6:252. §

⁴ Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz, Szerkesztette: Vékás Lajos/Gárdos Péter, Wolters Kluwer Hungary Kft. Budapest 2. kötet, 1967. oldal.

bálynak – így az Épkiv. kormányrendeletnek – a saját maga által meghatározott hatálya alá tartozó körben – tehát nem a Ptk.-t általánosságban kiegészítő jelleggel – kell alkalmazni.”

Az Épkiv. pedig közvetlenül szabályozza a Ptk. háttér-szabály jellegét⁵. A fentiek alapján kimondhatjuk, hogy az Épkiv. *eltérést nem engedő*, kógens módon szabályoz kérdésköröket, amelyeket *kötelező* jelleggel kell figyelembe venni a kivitelezési tevékenységre irányuló szerződések megkötésénél. Ennek megfelelően az Épkiv. *tárgyi hatálya* (1. §) alá tartozó kérdésekben (pl. kivitelezési szerződés formája, tartalma, kit terhel az engedélyek beszerzésének kötelezettsége, műszaki átadás-átvétel szabályai) az Épkiv. szabályai megelőzik a Ptk., alapvetően eltérést engedő szabályait és ezektől a felek nem térhetnek el. Nézzük azokat a kötelező szerződési elemeket, amelyekről az Épkiv. alapján a feleknek rendelkezniük kell, és hogy ezek megtalálható-e a FIDIC szerződéses rendszerben.

Az Épkiv. 3. § (2)-(10) bekezdés tartalmazza a kivitelezési tevékenységre irányuló szerződés *kötelező tartalmi elemeinek* felsorolását. Az értelemszerű, szerződésenként változó tartalmi elemek mellett, mint a felek megnevezése, a munkaterület megjelölése stb. vannak olyanok, amelyek speciálisak, mint amilyen például, az építető/megrendelő kifejezett nyilatkozata arról, hogy a kivitelezési tevékenység ellenértékével teljes mértékben rendelkezik. Továbbá a *többletmunka és pótmunka* elszámolási szabályok rögzítése és ezzel kapcsolatosan a *tartalékkeret* kérdése. A *többletmunka és pótmunka* elszámolási szabályok kérdései azért különösen érdekesek FIDIC szempontból, mert a FIDIC szerződéses rendszer kifejezetten nem tartalmazza ezeket a kifejezéseket, viszont sokkal alaposabban fogalmazza meg e fogalmak gyakorlati megfeleltetését. (Erre a kérdésre később visszatérünk). Ezeken felül, azonban a FIDIC szerződéses rendszer alapvetően tartalmazza a jogszabály által előírt szerződéses jogokat és kötelezettségeket, ezért ezen „minta” megállapodási feltételek alkalmazhatók, mind piaci alapú, mind pedig közbeszerzési projektek kivitelezésénél. Attól függetlenül, hogy melyik FIDIC „Könyv” alkalmazásának lehetősége merül fel, többek

között az alábbi témák szabályozása megtalálható bennük:

- megrendelő képviselőjének jogai és kötelezettségei (pl. Mérnök⁶ és/vagy műszaki ellenőr),
- munkaterület biztosítási kötelezettség,
- organizációs kötelezettség,
- előre nem látható körülmények (amely lehet az Épkiv. és a Ptk. szerint többletmunka, illetve pótmunka),
- szavatossági (jótállási) feltételek,
- megvalósulási tervek,
- késedelmi kötbér,
- munka felfüggesztése,
- határidő hosszabbítás,
- műszaki átadás-átvétel,
- szerződéses ár (átalányár, tételes elszámolás),
- felmondás,
- felmerülő viták rendezése.

A fentiek alapján látható, hogy a FIDIC szerződéses rendszer alapvetően megfelel a kivitelezési tevékenységre vonatkozó, a kötelező jogszabályi előírásoknak, ezért ezeket nem kell külön kidolgozni a beruházónak, megrendelőnek, hanem elegendő csak *megfelelő módon adaptálnia*.

A FIDIC szerződéses rendszer lényeges alapelvei

A FIDIC-feltételek világszerte elismertek (és az építőiparban megkötött szerződések megfelelő előrehaladásának előfeltételeit biztosítják), ráadásul az összes EU államban már több mint két évtizede alkalmazzák ezeket a szerződési feltételeket az európai alapokból vagy magántőkéből finanszírozott projektek megvalósítására. A jelenlegi európai gyakorlatot bemutatja a 2022-ban megjelent szakkönyv, ami átfogó listát tartalmaz a referenciaanyagokról, amelyeket figyelembe kell venni több mint 15 joghatóság esetében és az egyes joghatósági fejezeteket, valamint a FIDIC szerződések adott joghatóságon belüli alkalmazásában tapasztalta-

⁵ 191/2009. (XI. 15.) Korm.r. 3. § (4) bekezdés.

⁶ Jelen tanulmányban amikor nagy betűvel írjuk a „Mérnök”-öt, azt a személyt vagy szervezetet jelenti, aki a (FIDIC szóhasználata szerint) megrendelő műszaki képviselőjét és a magyar jog szerinti műszaki ellenőrt jelenti.

kat.⁷ A FIDIC szerződések biztosítják az objektivitást és az átláthatóságot, amely általában véve a közpénzek, és különösen a vissza nem térítendő források felhasználása során annyira szükséges.

A Róma I. EK rendelet⁸ nem zárja ki, hogy a felek közös ügyleti akarattal nem egy adott állam anyagi jogát vagy nemzetközi egyezményt tekintsenek irányadónak szerződéses kapcsolatukban. A választás lehetősége azonban elvileg továbbra is a hagyományos értelemben vett "jogra", azaz állami vagy uniós jogalkotási aktusra, mint anyagi jogra korlátozódik. A szerződés beágyazódik az abban meghatározott, kikötött jogba, a jogviszony létét és jövőjét ez a deklarált jogrendszer határozza meg. Mindig a szerződésre választott jog az irányadó, ha annak alkalmazása kötelező (kogens) vagy kényszerítő (imperatív) jellegű. A FIDIC rendszer egyik alapelve, hogy nemzetközi jellege ellenére kimondottan nem kíván az adott ország jogrendje fölé emelkedni. Ennek eszköze az ún. „Különös Feltételek” (továbbiakban: KSzF) alkalmazása. Ezzel lehet az Általános Feltételek Alcikkelyeit átfogalmazni, kiegészíteni, törölni vagy új alcikkelyt hozzáadni. KSzF alkalmas a projekt specifikus feltételek kiigazítására, valamint a hazai jogszabályok miatt felmerülő eltérések rendezésére.

A FIDIC szerződéses feltételek sorozata lefed csaknem minden fajta mérnöki- és építési projekt típust. A FIDIC szivárvány színű világa⁹ kezelhető és értelmezhető különböző szempontok alapján:

- A projekt típus (szerződés tárgya) szerint
- A tervekkel szemben viselendő felelősség megosztása
- A Megrendelő szerepe szerint
- Kockázatok megosztása szerint
- Finanszírozás típusa / jellege szerint
- Kifizetés rendszere szerint
- A szerződés dokumentumai szerint.

A „szabványosított” szerződések alkalmazásával minimalizálható a projekt megvalósulásának kockázata, az alacsony minőség, a késedelmek, a költségek „elfutása” és a viták kialakulása ill. elnyújtása. A FIDIC szerződési formanyomtatványok szerződéses mechanizmust (eljárásokat) biztosítanak a felek kivitelezés közbeni együttműködésére, a műszaki és időbeli kontroll módjára, valamint a követelések és jogviták hatékony kezelésére. Ezek célja hagyományosan a viták korai rendezése és a viták elkerülése, ugyanis a viták elkerülése és a vitarendezési tevékenységek költséges jogi munkával járnak. A FIDIC az építőipari gyakorlat alapján elismeri, hogy *Változtatás* – vagy a körülmények változása – még akkor is elkerülhetetlen, ha sok módosulás megfelelő tervezéssel és előkészítéssel általában csökkenthető. De nagy projektek esetén a Változtatások vagy Követelések felmerülése mégis elkerülhetetlen és ez az iparágban mindenütt része a normális munkavégzésnek. A változások következtében számos esetben módosul a Megvalósítás Időtartama, de ettől függetlenül a többrétű szabályozás a projekt lehető legkorábbi befejezését célozza meg a FIDIC által előírt eljárási rendelkezések által, (ami egyébként mindkét szerződő fél érdeke). Az *„együttműködés a munka érdekében”* koncepció számos eleme jelenik meg a szerződéses rendszerben, amelyek részben a változások kezelésére vonatkozó mechanizmusok meghatározásában öltenek testet és ez túlmutat a Ptk. együttműködési kötelezettséget előíró törvényi szabályán¹⁰.

A *„munkának mindig haladnia kell”* elv érvényesülését, úgy oldja meg a FIDIC szerződéses rendszer, hogy a vállalkozónak végre kell hajtania a Mérnök döntését, még akkor is, ha nem tudja előre, hogy a változtatásért mennyi térítést vagy időtartam hosszabbítást fog kapni, azaz előbb kell általában egy feladatot vagy Változtatást végrehajtani, mielőtt annak ellenértékében megegyezne a Megrendelővel.

⁷ Lásd: Donald Charrett: FIDIC Contracts in Europe: A Practical Guide to Application, Taylor & Francis, 2022. nov., 978-1-03-206223-5 (ISBN).

⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.).

⁹ Záhonyi Zoltán: A FIDIC SZERZŐDÉSEK RENDSZEREI, Mérnöki tanácsadás és a FIDIC szerződéses rendszer, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mérnök-továbbképző Intézet, Budapest 2016.

¹⁰ Ptk. 6:62. § [Együttműködési és tájékoztatási kötelezettség] (1) A felek kötelesek a szerződéskötési tárgyalások alatt, a szerződés megkötésénél, fennállása alatt és megszűntetése során együttműködni és tájékoztatni egymást a szerződést érintő lényeges körülményekről.

A munka végrehajtása szempontjából *logikus és ésszerű eljárás*, hogy a kivitelezés haladjon egy esetleges árvíta ellenére is. Ellentételezésként, ennek fejében a szerződéses mechanizmussal azt ígéri a vállalkozónak, hogy „gyorsított” eljárásrendet valósít meg, amit több előírt „ügyintézési” határidő biztosít. De ugyanezt biztosítja a kétszintű vitarendezési mód, a Döntőbíráskodás és Választottbírói eljárások is, tekintettel arra, hogy ezeknek a fórumoknak az elvárt eljárási időtartama meghatározható, ezért a világ minden részén – és Magyarországon is – sokkal gyorsabbak egy hagyományos bírósági eljárásnál. A rögzített határidők és előírt mechanizmusok viszont azzal járnak, hogy a szigorúbb eljárásrend több kötött formát és írásos dokumentálást követelnek meg, azaz ettől „bonyolultabbnak” látszik.

Lássuk be, nem bonyolultabb, csak azt követeli meg a rendszer, hogy dokumentálva legyen minden esemény, történés vagy állásfoglalás a kellő időben (ami egyébként nem mond ellent a magyar jogrendnek vagy építési naplóra vonatkozó Épkiv. előírásoknak). Érdeemes röviden áttekinteni, hogy az előzőekben ismertetett alapelvek megvalósulását milyen módon biztosítja a FIDIC szerződéses rendszer, azaz melyek a FIDIC alapelvek eszközei.

3.1. Pontos (fogalom) meghatározások

Minden FIDIC alapú szerződés (illetve a szerződéses feltételek) fogalom meghatározásokkal, definíciókkal kezdődik. Ezen, pontosan meghatározott fogalmakat a szerződéses feltételekben nagy kezdő betűvel írják mindenütt annak érdekében, hogy az ugyanilyen formájú, de nem ugyanazt a kifejezett dolgot vagy személyt megjelölő egyéb szavaktól, kifejezésektől egyértelműen meg lehessen különböztetni.

3.2. Szigorú eljárásrend központúság

A FIDIC szerződéses rendszerekben minden, a szerződő felek által megteendő intézkedésnek, cselekvésnek szigorú eljárásrendje van. Ezáltal is egyértelműbb a felek szándéka és a félreértések, tévedések előfordulása csökken. Néhány esetben, ha az egyik fél elmulasztja az adott eseményre vonatkozó eljárásrend követését, ak-

kor ezáltal a szerződés szerint egyébként fennálló jogosultsága elvész, azaz jogvesztéshez vezethet!

3.3. Csaknem mindenre kiterjedő komplexitás

Mivel a szerződéses feltételeit a FIDIC legtöbb esetben nemzetközi körben, teljes értékűen alkalmazhatónak szánja, ezért a lehető legsokoldalúbban próbálja integrálni mindazt a szerződéses megoldást, amelyet az eddigi tapasztalatok alapján, illetve a világ összes táján, a különböző jogrendszerekre tekintettel való alkalmazás szempontjából szükségesnek tart.

3.4. Kiegyensúlyozottság (a kockázatok világos és igazságos megosztása)

A FIDIC kimondottan szem előtt tartja azt, hogy a szerződés szerinti felelősségek, illetve a kockázatok viselése megfelelő módon legyen ellentételezve a másik fél részéről és viszont. Az igazságos és tisztességes („fair”) és kölcsönösen méltányos, ésszerű („reasonable”) eljárások a FIDIC szerződéses rendszerek alapelvei közé tartoznak.

FIDIC szerződéses rendszer alkalmazása a szerződő felek közötti kiegyensúlyozott együttműködést és a viták objektív alapú rendezését biztosítja, pontos szabályok szerinti eljárásrenddel és szereplőkkel. Egyik fél számára sem biztosít beépített előnyt és ezzel az erőfölénnyel való visszaélés lehetőségét, amit a különböző szerződéstípusokhoz kidolgozott szabályok és eljárásrendek garantálnak.

A FIDIC szerződéses rendszer jellege

A FIDIC-kel (Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils – Tanácsadó Mérnökök Nemzetközi Szövetsége) kapcsolatos ellenérzés nem új keletű, ezzel kapcsolatos cikkek Magyarországon már 1935-ben megjelentek¹¹ és valamilyen okból tapasztalható, hogy ez az ellenérzés jóval hosszabb ideig tart, mint az a nemzetközi téren és kiemelten a környező országokban tapasztalható.

A FIDIC szerződéses rendszer jellegének vizsgálatát érdemes azokkal az alapvető tévhitekkel kezdeni, amelyek miatt a beruházók/megrendelők bizalmatlanul tekintenek a FIDIC szerződéses rendszerre. Dr. Gálik

¹¹ TUDÓSÍTÁS a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet összes szakosztályainak 1935 december 4-én megtartott egyetemes szaküléséről, MELLÉKLET A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET KÖZLÖNYÉNEK 1935. DECEMBER 15-i, 51–52. SZÁMÁHOZ.

Gabriella publikációjában¹² az alábbiakban foglalta össze az öt, leginkább hangoztatott tévhitet:

- nincs az adott projektre illő szerződés,
- nem harmonizált a magyar joggal,
- a struktúra fenntartása nagyon drága,
- a FIDIC túl bonyolult,
- a piaci szereplők nem ismerik.

Alapvetően egyetértve a hivatkozott cikk szerzőjével levezethető, hogy a fenti sztereotípiák tételesen cáfolhatók. Ugyanis mindig található az adott projektre alapvetően illő FIDIC szerződés minta, ugyanis pont ezt a célt szolgálja a FIDIC „Sárga Könyv”¹³, „Piros Könyv”¹⁴, „Ezüst Könyv”¹⁵, „Zöld Könyv”¹⁶ és a többi szerződés minta. A FIDIC szerződésminták nemzetközi együttműködés keretében kidolgozott olyan szerződési keretek, amelyek úgy készültek, hogy jogrendszerből függetlenül alkalmazhatók legyenek. A jogrendszerből független jellegre tekintettel szükséges az adott FIDIC szerződésminta „finomhangolása” a Különös Feltételek alkalmazásával a magyar joggal, tekintettel a vonatkozó, kötelező érvényű jogszabályokra, például az Épkiv., valamint a Ptk. kógens és dispozitív előírásaira és természetesen az adott ügylet jellege által determinált felek akaratára. Ez azonban semmivel nem bonyolultabb, mint egy egyedi vagy ÁSZF alapú szerződés kidolgozása.

A FIDIC mintákban szereplő Mérnök és döntőbizottság igénybevétele, szemben a közvélekedéssel hatékonyabb lehet, mint egy felek közötti jogvita éveken keresztül tartóan a rendes, állami bíróságok előtt. Mind a Mérnök, mind pedig a döntőbizottság tanácsadói funkciói hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a viták még a peren kívüli vitarendezési eljárás során megoldódjanak, ezzel biztosítva a költséghatékony és szakmailag megalapozott konfliktus rendezést.

A tévhitek további eleme, hogy „túl bonyolult”. Való igaz, hogy a világunk sokkal bonyolultabb, mint évtizedekkel ezelőtt, és a számítógépekkel napjainkban sokkal több „papírt gyártunk”, mint korábban. De valóban bonyolultabb az, ha a szerződő felek kötelezve vannak arra, hogy az eseményeket vagy véleményüket írásban rögzítsék? A FIDIC szerződéses rendszer nem bonyolultabb, mint egy ÁSZF szerződéses rendszer, hanem jobban szabályozott, sőt az ÁSZF-fel szemben számos előnnyel jár a FIDIC minták használata, ahogyan arról a későbbiekben részletesebben szó lesz.

Végül, ami az utolsó, ötödik tévhitet illeti, kiemelendő, hogy a FIDIC szerződéses feltételek széles körben előre megismerhetők, publikusak, jobban, mint például egy beruházói, megrendelői egyedi ÁSZF, persze ehhez szükséges a megismerés szándéka is. Ennek megfelelően, az *információs asszimetria* problémája kevésbé jelentkezik a FIDIC szerződéses rendszer használata során, mint egy ÁSZF alkalmazása során.

A fentiek felül azt is szükséges kiemelni, hogy a FIDIC szerződéses szabályrendszere törekszik a felek közötti *ex ante* kockázatok racionális megosztására és az ezzel járó tranzakciós költségek előre kalkulálására szerződésszegés esetén. Ez egy *kiegyensúlyozott, kiszámítható együttműködést* tehet lehetővé a szerződéses partnerek között. A FIDIC szerződéses rendszer ugyanolyan szokványnak tekinthető, mint például a nemzetközi kereskedelemben alkalmazott ICC INCOTERMS feltételek, azonban több annál. Ameddig az ICC INCOTERMS paritások csak az adott ügylet alapvető lényegét határozzák meg a kockázatok megosztásával, mondjuk az EXW paritás alkalmazásánál, addig a FIDIC szerződéses rendszer egy részletes és *alkalmazható mintát* ad az adott kivitelezési tevékenység teljes folyamatára.

Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a *szerződésminta nem azonos az ÁSZF-fel*, ez a lényeges különbségtétel

¹² Dr. Gálik Gabriella: Öt tévhit a FIDIC szerződésekkel kapcsolatban (jogaszvilag.hu 2015.07.13.).

¹³ Plant and Design-Build Contract 2nd Ed (2017 Yellow Book) ISBN13: 978-2-88432-082-5; „Sárga Könyv” Üzemek, Telepek és Tervezési-Építési Projektek Szerződési Feltételei.

¹⁴ Construction Contract 2nd Ed (2017 Red Book, Reprinted 2022 with amendments) ISBN13: 978-2-88432-084-9- „Piros Könyv” Építési Munkák Szerződési Feltételei Megrendelő által megtervezett Magas-és Mélyépítéshez.

¹⁵ EPC/Turnkey Contract 2nd Ed (2017 Silver Book Book Reprinted 2022 with amendments) ISBN 13:978-2-88432-083-2; „Ezüst Könyv” Kulcsrakész Létesítmények Szerződéses Feltételei Tervezés-Beszerezés-Építés....

¹⁶ Short Form of Contract 2nd Ed (2021 Green Book) ISBN13: 978-2-88432-120-4; „Zöld Könyv” Rövid Szerződéses Forma.

egyértelmű a vonatkozó felsőbb bírósági gyakorlat alapján is. Például a Győri Ítéltábla 2012-ben meghozott ítélete¹⁷ a következőket tartalmazza:

„Ha a szerződésmintát ajánló féllel szerződő feleknek fennállt a reális lehetőségük arra, hogy a kikötések tartalmát érdemi megfontolás tárgyává tegyék, attól eltérjenek, és ez irányú igényük esetén mód volt az előre megfogalmazott szerződési feltételek megfelelő módosítására, a támadott szerződéses kikötések egyedileg kialakítottak, megtárgyaltnak tekintendők, erre figyelemmel nem minősíthetők általános szerződési feltételeknek.”

Mivel a FIDIC használata szerződésminták és nem ÁSZF alkalmazását jelenti, ezért a vonatkozó Ptk. szabályok alapján – amelyekről a későbbiekben szó lesz – nem kell megfelelnie egy sor, kötelező jellegű törvényi előírásnak, mondjuk, nem kell külön figyelemfelhívás azért, mert az adott szerződési kitétel eltér a szokásos üzletági gyakorlattól, a Ptk. szabályaitól vagy a felek korábbi szerződéses gyakorlatától. A Ptk. alapvetően eltérést engedő (diszpozitív) szerződési szabályai alapján a FIDIC alkalmazható a speciális közbeszerzési ügyletekben is, hiszen a FIDIC szerződési szabályok is ugyanúgy eltérést engedők, mint a Ptk. szabályok. Ezt igazolja az adott FIDIC „Könyv” esetében a FIDIC Általános és Különös Feltételek viszonya, de figyelni kell arra, hogy az Általános Feltételek felek általi korrekciója esetén ne legyen ellentmondás az adott Általános és Különös Feltétel között, mert különben a Ptk., vagy a Kbt. alapján semmis, érvénytelen lehet az adott kikötés. Amennyiben tehát a felek el kívánják térni az adott FIDIC „Könyv” Általános Feltételeitől, kellő körültekintéssel kell eljárniuk, amely kellő körültekintést sokan alaptalanul „bonyolultnak” tartják, azonban ez a „bonyolultság” a valóságban sokkal egyszerűbb, mint a Ptk. ÁSZF szabályainak való megfelelés.

Megjegyzendő, hogy a FIDIC szerződéses rendszer részletes elemzése jelentősen meghaladná a jelen publikáció tartalmi kereteit, ezért a szerzők csak a jelzett problémakör rövid ismertetésére vállalkoztak.

Az Épkiv-ben és a Ptk.-ban nem szabályozott lényeges kérdéskörök

A FIDIC szerződéses rendszer alkalmazásának megfontolásakor tekintettel kell lenni azokra a kivitelezési

tevékenységgel kapcsolatos szabályozási témakörökre is, amelyek *nem találhatók meg* sem az Épkiv-ben, sem pedig a Ptk.-ban, illetve amelyek *eltérnek* a Ptk. eltérést engedő szabályaitól. Ezek a hivatkozott szabályozási kérdéskörök olyan, a kivitelezési gyakorlatban rendszeresen előforduló problémák, amelyek megfelelő módon történő szerződéses rögzítése *jelentős vitákat előzhet meg* a felek között és megalapozza a munkahelyi együttműködést. Csak címszavakban, ezek az alábbiak:

- „többszereplős” szerződési konstrukció lehetősége (konzorcium szabályozása),
- képviseleti jogosultság szabályozása,
- kötelező írásbeli kommunikáció előírása,
- a hivatalos kommunikációs csatornák
- bejelentési és válaszadási idők szabályozása,
- felek közötti kockázatmegosztás elvei,
- „vis maior” esetkörének kifejezett szabályozása,
- konkrét szerződéses árkorrekciós képlet szabályozása,
- minőségbiztosítási előírások,
- ütemterv készítési kötelezettség,
- környezetvédelmi szabályok,
- építési helyszín biztonsági szabályok,
- szabadalmi jogok,
- teljes eredménykötelelem átadási tilalom alvállalkozó bevonása esetén,
- kijelölt alvállalkozó státusza,
- teljesítés joghatásának kizárása megrendelő általi birtokba/használatba vétel esetén,
- felelősségbiztosítási kötelezettség,
- vállalkozói igények érvényesítésének az általános eljárási szabályai,
- döntőbizottsági vitarendezés és ezzel a hosszadalmas peres eljárások elkerülésének szabályozott lehetősége.

A fenti felsorolásból különösen kiemelendők, a *vis maior* szabályozás, az *árkorrekciós képlet*, a *teljes eredménykötelelem átadási tilalom* alvállalkozó bevonása esetén, a *teljesítés joghatásának kizárása megrendelő általi birtokba-*

¹⁷ Győri Ítéltábla Gf. IV. 20.189/2012/4. számú ítélete.

vétel esetén, a vállalkozói igények érvényesítésének érvényesítési határideje, és végül a döntőbizottsági vitarendezés.

Az elháríthatatlan erőhatalom, azaz a vis maior kérdése – COVID 19-cel és az orosz-ukrán háborúval terhelt gazdasági és társadalmi környezetben – kiemelten fontos. Ugyanis a magyar polgári jog „nem ismeri” a vis maior tételes szabályozását, kizárólag csak a bírói gyakorlatból lehet ennek jellegére következtetni. Ezért a FIDIC szerződéses rendszer jelentős segítséget nyújt a feleknek azzal, hogy „alapszinten” kínál vis maior szabályozást, rendezi a fogalom meghatározását, amelyet a felek közösen bővíthetnek (például gazdasági vis maior eseményeket is meghatározhatnak stb.).

Az árkorrekciós képlet is különösen aktuális a beszerzési és egyéb nehézségeket okozó COVID-19-cel és az orosz-ukrán háborúval terhelt jelenlegi gazdasági környezetben. Ennek célja, hogy jelentősen csökkentve a beruházó, megrendelő, valamint kivitelező közötti díjvitákat, már a szerződés megkötésekor előre szabályozza az indokolt árkorrekció lehetőségét. Megemlítendő, hogy a FIDIC „Könyvekben” található árkorrekciós képlet módszerét „vette át” az ÉVOSZ (Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége) által 2022.05.16.-án közzétett¹⁸, és a Pénzügyminisztérium által jóváhagyott ajánlásában foglalt árkorrekciós módszer és képlet. A Közbeszerzési Tanács elfogadta az ÉVOSZ árindexálási képletet és beépítette vonatkozó útmutatójába¹⁹. Ezek az események is igazolják, hogy a FIDIC által már sokkal korábban kidolgozott árkorrekciós képlet és maga az árkorrekció lehetőségének szerződési feltételként való rögzítése egy előremutató lépés volt²⁰. (Megjegyezzük, hogy ilyen megoldás alkalmazása az állami építési beruházások rendjéről szóló 2023. évi LXIX. törvényben, valamint a már megjelent 13/2023. (I. 24) Korm. rendeletben is szerepel.)

A teljes eredménykötelem átadási tilalom alvállalkozó bevonása esetén a tisztességes vállalat, a nyereszkesedés lehetőségének kizárását szolgálja, elkerülendő, hogy az

adott kivitelező az elvégzendő feladatok „leosztásával” mentesülhessen az eredménykötelemben történő aktív részvétel kötelezettsége alól.

A teljesítés joghatásának kizárása megrendelő általi birtokba-vétel esetén kétségtelenül nincs összhangban a Ptk. 6:247. § (4) bek-el, amely a teljesítés joghatását fűzi ahhoz, ha a megrendelő formális átadás-átvételi eljárás lefolytatása nélkül birtokba veszi az elkészült projektet. A FIDIC szerinti szabályozás viszont jelentősen csökkenti a felek közötti jogvita lehetőségét azzal, hogy csak formális átadás-átvételi eljárás lefolytatásához fűzi a teljesítés joghatását. Ez a koncepció egyébként teljes összhangban van a Épkiv. kötelező jellegű szabályozásával²¹, amely szerint a feleknek formális műszaki átadás-átvételi eljárást kell lefolytatniuk, tehát nem elégséges a megrendelői részről tanúsított „hallgatólagos” átvétel, amely birtokbavétellel valósulhat meg.

A vállalkozói igények érvényesítési határideje a Ptk. szerinti, elévülési jellegű öt év, kissé eltérő a FIDIC szerződéses rendszerében. Amennyiben a magyar anyagi jog került kikötésre a szerződésben, akkor ugyanúgy érvényes lesz az 5 éves elévülési határidő, egy kivétellel. Az Általános Feltételek (ÁF) 20.1. pontja 28 napos jogvesztő igénybejelentési határidőt határoz meg, de ez a bejelentés még nem jelenti az igény összegszerű meghatározását, hanem csak bejelentése annak, hogy a vállalkozó olyan körülményekkel találkozott, ami véleménye szerint okot adhat későbbi igénybejelentésre. Ezzel a bejelentéssel megadja a lehetőséget a megrendelőnek, hogy a többletköltség felmerülését elhárítsa, az okot adó körülményt megvizsgálja, intézkedjen az elkerüléséről, vagy ha ez nem lehetséges, akkor alaposabban nyomon kövesse a kapcsolódó tevékenységeket és költségeket. Ez a sokat vitatott alcikkely tulajdonképpen a Ptk. 6:62. § szerinti, együttműködésre vonatkozó előírásnak egy speciális és jól meghatározott esete. Korábban a joggyakorlatban és a bírói gyakorlatban nem volt egyértelmű²², hogy elévülési, vagy jogvesztő jellegű-e a hivatkozott igénybejelentési határidő, de az utóbbi években

¹⁸ ÉVOSZ Útmutató építési-beruházási célú közbeszerzések szerződésmódosításához (letölthető: evosz.hu/sajto/közlemenyek).

¹⁹ A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója a közbeszerzési eljárások eredményeként megkötött szerződések Kbt. szerinti módosításával, valamint teljesítésével kapcsolatos egyes kérdésekről (2023. május 25.) 15. old.

²⁰ Zsigmondi András: Mennyit ér a rendes üzleti kockázatot meghaladó sérelem, és ki viseli az építőipari infláció terheit? Közbeszerzési Jog 2023/ 5. évf. 3. szám

²¹ 191/2009. (XI. 15.) Korm.r. 32. § (1) bek.

²² Varga Tamás: A FIDIC 20.1 alcikkely szerinti igénybejelentési határidő jogi jellegének és a jogvitában lefolytatandó bizonyítási eljárás tárgyi hatókörének meghatározása a Választottbírói gyakorlatban, Budapest, Gazdaság és Jog 2021/1.sz. 18.-23. oldal.

már ezzel kapcsolatosan egyöntetűnek tekinthető, mind a választottbírói, mind pedig a rendes bírósági gyakorlat, *jogvesztő* az igénybejelentési határidő. Például a Győri Ítélet²³ egy 2018-as döntésének indoklásában az alábbiakat fogalmazza meg a FIDIC szerződéses rendszerével és a vállalkozói igényérvényesítés határidejével kapcsolatosan.

„... A felek által megkötött szerződés Általános Feltételeként alkalmazott FIDIC Sárga Könyv több évtizede kialakult és alkalmazott szerződési mechanizmust jelent, mely jellemzően a kockázat- megosztáson alapul. Lényege: világos eljárási védelmet nyújtson a feleknek az egyes kockázatokkal szemben. Eszerint a vállalkozó a szerződés megkötésekor az abban kikötött díjban figyelembe nem vett költségeit csak meghatározott eljárási rendben érvényesítheti a megrendelővel szemben.....a perbeli felek az Általános Feltételekkel és Különleges Feltételekkel kiegészített építési szerződésükben részletesen meghatározhatták a követelés bejelentése (részletezése) határidejét (ÁF. 20. 1.); ...”

Ami a *döntőbizottsági vitarendezést* illeti, ennek lehetősége különösen fontos abban a magyar jogszabályi környezetben, amikor a 2018-ban hatályba lépett, a rendes bírósági eljárásokra irányadó, elsősorban formalizált, a korábbinál bonyolultabb és nem a gazdasági szereplők érdekeinek megfelelő (gyorsaság, költséghatékonyság stb.) eljárásjogi szabályok²⁴ várnak azokra, akik nem veszik igénybe a peren kívüli vitarendezés formalizált lehetőségét, illetve nem választottbírói kötetnek ki a jogvita rendezésére. A Döntőbizottság által hozott határozat nem véglegesen dönti el az adott vitát, nem olyan, mintha választottbírói hozta volna, nem feltétlenül kötelező elfogadnia ezt a feleknek, de az adott problémával kapcsolatosan olyan *szakmai döntést, iránymutatást* tartalmaz, amely segíti a feleket a *peren kívüli* jogvita rendezésében.

A FIDIC rendszer lényegében leképezi a kétlépcsős bírósági eljárást, ahol az elsőfokú döntést a Döntőbizottság, a másodfokot pedig a Választottbírói képviseli.

Az ÁSZF szerződési rendszer jellemzői és Ptk. szerinti alkalmazási feltételei, valamint a tisztességes szerződés (fair contract) kérdése

Az ÁSZF a nemzetközi és a hazai gazdasági életben gyakran alkalmazott szerződéskötési forma. Az elterjedtségének oka, hogy az árukra és szolgáltatásokra vonatkozó szerződések nagyon sok esetben nagy tömegben és azonos feltételek mellett bonyolódnak. Ez pedig magával hozta, hogy a gazdasági szereplők előre meghatározzák azokat a feltételeket, amelyek alapján beszerzést, az értékesítést vagy szolgáltatás nyújtást folytatják. Az ÁSZF alkalmazása mind a vállalkozások egymás közötti szerződéseiben, mind a fogyasztókkal kötött szerződések esetén elterjedt.

Az eltérő jogrendszerek megegyeznek abban, hogy általános szerződési feltételről akkor beszélhetünk, ha azt az alkalmazója több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre határozta meg, és a felek egyedileg nem tárgyalták meg. Az ÁSZF tehát nem alkufolyamat eredménye, hanem az egyik fél előre határozza meg e szerződési feltételeket. ÁSZF-ről akkor lehet szó, ha több szerződés megkötése céljából hozta létre a feltételeket az adott fél. Viszont nem szükségszerű, hogy ténylegesen több szerződést is kössön az ÁSZF alkalmazásával. Általános szerződési feltételnek minősül az is, ha több szerződés kötése céljából határozták meg az ÁSZF-et, de ténylegesen csak egy szerződést kötöttek meg vele, vagy akár egyet sem.

Lényeges jellemzője az ÁSZF-nek, hogy a másik féllel egyedileg nem tárgyalták meg. Egyedileg megtárgyaltnak akkor minősül a szerződési feltétel, ha ténylegesen volt lehetősége az érintett félnek arra, hogy a szerződés tartalmát befolyásolja. Önmagában, ha a fél az ÁSZF szövegét elolvasta és elfogadta, még nem jelenti, hogy ténylegesen befolyásolhatta volna a tartalmát.

A vonatkozó és irányadónak tekintendő, egy rendes bírói döntés szerint a *FIDIC szerződéses rendszer alkalmazása nem minősül ÁSZF alkalmazásnak*, hanem csak *szerződési minta* alkalmazásának, ezért nem vonatkoznak rá a Ptk. szerinti, jelentős jogszabályi többletfeltételek. Az ÁSZF-fel kapcsolatos általános bevezető után szükséges röviden áttekinteni, hogy a hatályos Ptk. alapján mit is tekinthetünk ÁSZF-nek. Előtte azonban fontos tisztázni, hogy a hatályos Ptk. szerződéses rendszere alapvetően az ún. *egyedileg megtárgyalt szerződések* tekintetében került kidolgozásra (Ptk. 6:58. §, 6:59. §), ehhez képest

²³ Győri Ítélet Gf.20.288./2018/6. sz. ítélete.

²⁴ 2016. évi CXXX.tv. a Polgári Perrendtartásról.

az ÁSZF rendszer ún. *atipikus szerződési rendszernek* minősül.

A szerződéses szabadság elvének²⁵ korlátját jelentik az ÁSZF-re vonatkozó törvényi szabályok, amely szerint²⁶ egy ÁSZF csak akkor válik a szerződés tartalmává, ha

- alkalmazója *lehetővé tette*, hogy a másik fél annak tartalmát a szerződéskötést megelőzően *megismerje*,
- azt a másik fél *elfogadta*,
- *külön tájékoztatni kell* a másik felet arról az általános szerződési feltételről, amely *lényegesen eltér a jogszabályoktól vagy a szokásos szerződési gyakorlattól*, kivéve, ha megfelel a felek között kialakult gyakorlatnak,
- *külön tájékoztatni kell* a másik felet arról az általános szerződési feltételről is, amely *eltér a felek között korábban alkalmazott feltételtől*.

Az ÁSZF csak *külön elfogadással* válik a szerződés tartalmává, azaz kötelező a kifejezett és külön elfogadás. A külön figyelem felhívással kapcsolatosan meg kell említeni, hogy annak szükségessége olyan esetben merül fel, amikor a szerződésben csupán *utalás történik* az általános szerződési feltételekre, de ez a leggyakoribb megoldása az ÁSZF alkalmazásának²⁷. A fenti törvényi feltételekből is látható, hogy az ÁSZF-fel történő szerződéskötés meglehetősen bonyolult feladat. Ezzel szemben a FIDIC szerződésminták használata és azok egyediesítése ennél jelentősen egyszerűbb érdemi és adminisztrációs munkát igényel.

Milyen szerződési feltétel minősül Általános Szerződési Feltételnek (ÁSZF-nek) a hatályos Ptk. 6:77. § (1) bekezdés megfogalmazása szerint?

- amelyet az alkalmazója több szerződés megkötése céljából,
- egyoldalúan,
- másik fél közreműködése nélkül,
- előre meghatározott,
- és amelyet a felek egyedileg nem tárgyaltak meg.

Szembetűnő, hogy az ÁSZF alkalmazásánál nem érvényesül a hagyományos szerződéskötési mechanizmus,

hiányzik az "*alkufolyamat*", mert az ÁSZF-et alkalmazó fél *egyoldalúan*, a másik fél közreműködése és a feltételek *egyedi megtárgyalása nélkül* készíti el ezeket. Fontos garanciális szabályt épít be a Ptk. azzal, hogy kimondja, az általános szerződési feltételt *alkalmazó felet* terheli annak bizonyítása, hogy a szerződési feltételt a *felek egyedileg megtárgyalták*²⁸. Az ilyen szerződési feltételek *egyensúlytalan helyzetet idéznek elő*, és így sértik a felek *egyenjogúságának és mellérendeltségének az elvét*. Elvi határozatban mondta ki a Kúria²⁹, hogy az ÁSZF-ben pusztán annak rögzítése, hogy a másik fél elolvasta, akaratával egyezőnek nyilvánította a szerződésben, illetve annak mellékleteiben foglaltakat, nem jelenti azt, hogy ezek egyedileg megtárgyalt szerződési feltételeknek tekintendők, vagyis e nyilatkozat a bizonyítási terhet nem fordítja meg, nem hárítja azt az „elfogadó” másik félre.

Megjegyzendő, hogy a *tisztességtelen ÁSZF* szabályozása már a régi Ptk.-ban is az EU Tanács 93/13/EGK irányelvére épült. Ez az Irányelv *eredetileg csak a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre* vonatkozik, ott azonban nem csupán az általános szerződési feltételekre, hanem az egyedileg meg nem tárgyalt valamennyi kikötésre alkalmazandó. A hazai jogalkotó azonban úgy ültette át az irányelvi rendelkezéseket a régi Ptk.-ba, majd a hatályos Ptk.-ba, hogy azok *minden tisztességtelen általános szerződési feltételre vonatkoznak*, függetlenül attól, hogy fogyasztói szerződésről van szó, vagy sem. Ennek megfelelően, egy tapasztalt generálkivitelező/fővállalkozó is hivatkozhat egy ÁSZF-fel kapcsolatosan tisztességtelenségre, ez a jogosultság *bármilyen jogalanyt* megillet, nemcsak a fogyasztói státusszal rendelkezőket.

Elvonatkoztatva az ÁSZF fogyasztóvédelmi vonatkozásaitól, az autonóm piaci szereplők közötti kontraktusok tekintetében az ÁSZF kérdése elválaszthatatlan az ún. *tisztességtelenségi tesztől*, ezért ki kell térni kicsit részletesebben a *tisztességes szerződés (fair contract)* kérdéskörére is. A jóhiszeműség és tisztesség (bona fides) polgári jogi alapelve egy erkölcsi alapú, de jogilag is szabályozott *bizalmi elv*. Egyenlő kockázatmegosztást,

²⁵ Ptk. 6:59. §

²⁶ Ptk. 6:78. §

²⁷ Kúria BH2003.15.

²⁸ Ptk. 6:77. § (2) bekezdés.

²⁹ Kúria EBH 2011.2413.

valamint a jogok és kötelezettségek *kiegyenlítettségét* jelenti. A vonatkozó kúriai, precedensképes bírósági gyakorlat³⁰ szerint a *tisztességes szerződés átlátható és arányos*. A tisztességes szerződést jogilag úgy is meg lehet fogalmazni, hogy minden olyan megállapodás annak minősül, amely megfelel a Ptk. 1:3. § alapelveinek, azaz *jóhiszemű és tisztességes*, valamint „kiállja” a Ptk. 6:102. § szerinti *tisztességtelenségi teszt* próbáját. A hatályos magyar polgári jog szerint akkor minősül egy megállapodás tisztességesnek, ha a szerződésben szabályozott jogokat és kötelezettségeket a jóhiszeműség és tisztesség alapvető követelményének megfelelően, egyoldalúan és indokolatlanul egyik fél hátrányára sem állapít meg, illetve a jogok és kötelezettségek *világosan és érthetően* vannak megfogalmazva. A kivitelezési jellegű jogviszonyokban fontos tisztességi ismérv az *ésszerű határidők meghatározása, vállalása* is. Megjegyzendő, hogy a hatályos Ptk. tekintetében még nincs egységes bírói gyakorlat, és nem lehet tudni, hogy *kivitelezési jogviszonyoknál* pontosan mi ütközik egyértelműen a „*jóhiszeműség és tisztesség*” alapvető követelményébe és mi az, ami a felek *önálló egyéni kockázatoállalása* körébe tartozik. Ez ugyanis jelenleg tényállásról tényállásra változhat.

A Kúria, a hatályos Ptk.-ban is tovább élő iránymutatása szerint³¹ azt fejt ki, hogy „*a tisztességtelen szerződési kikötés, mint érvénytelenségi ok a szerződéses jogok és kötelezettségek egyensúlyát, a „szerződési igazságosságot” védi, tehát nem a szolgáltatás és ellenszolgáltatás értékegyensúlyának sérelmét, hanem a felek közötti egyenlőség, a jogosultságok és kötelezettségek egyensúlyának a megbontását kívánja szankcionálni*”.

Ez a magyar Ptk. szerinti követelmény rendszer meg-egyezik a FIDIC szerződési rendszer koncepciójával, amely alapvetően a *jogok és kötelezettségek arányos allokációján és értékegyensúlyán* alapul. Ahogyan arról már szó volt (rőla), a FIDIC szerződéses rendszer a Ptk. szerint nem ÁSZF-nek, hanem *szerződésmintán alapuló egyedileg megtárgyalt szerződésnek* minősül. Ugyanis a FIDIC szerződésmintáit, nem valamelyik szerződő fél dolgozza ki egyoldalúan, hanem egy független nemzetközi szervezet, nemzetközi szerkesztőbizottsággal, amely

minden „Könyvében” törekszik a feleket illető, illetve terhelő jogok és kötelezettségek egyensúlyára.

A tisztességes szerződés minták hiánya és

„A szerződés szentsége”

A tisztességes szerződéses feltételekről számos nemzetközi és hazai jogszabály, irányelv vagy ajánlás létezik, a teljesség igénye nélkül érdemes néhányat megemlíteni:

1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartásról; Közbiztosítási Etikai Kódex (2022.02.11.); Európai Parlament 2005/29/EK irányelve (2005.) „Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”; 1316/2013/EU rendelet (2013.), Unfair Contract Terms (Act 1977, Anglia); Etikai Kód (FIDIC); FIDIC Arany szabályok (2019); Ptk. cikkelyei stb. Köztudottan, a jogi szakirodalom igen bőséges ebben a témában.

A fentiek mellett kiemelendő az Európai Unió egyik fontos meghatározása:

„Az ... olyan szerződési feltétel, amit a felek egyedileg nem tárgyaltak meg akkor lehet tisztességtelen, ha el-
lentétben áll a jóhiszeműség által támasztott elvárásoknak, továbbá a szerződésen belül jelentős egyensúlyhiányt idéz elő a szerződő felek jogaiban és kötelezettségeiben a fogyasztó (jelen esetben a Vállalkozó) hátrányára”³².

A szerződéses feltételeket a maximális költséghatékonyság és a szerződés legeredményesebb teljesítése érdekében úgy kell meghatározni, hogy a szerződéssel összefüggő kockázatok méltányos módon legyenek elosztva. Ezt az alapelvet kell alkalmazni függetlenül attól, hogy nemzeti vagy nemzetközi szerződésmintát használnak-e.”³³

A hazai kormányzati rendszer igyekszik megoldani a közbeszerzési beruházások lebonyolítását oly módon, hogy utólag a lehető legkevesebb észrevétel vagy kifogás merüljön fel az uniós ellenőrző szervezetek részéről, ami logikus, hiszen így elkerülhető uniós pénzek visszafizetése vagy csökkentése. Ezt úgy oldják meg, hogy egy műszaki változás miatt létrejövő szerződésmódosításnak 5-6 fokozatú ellenőrzésen, ún.

³⁰ Kúria BH2020.180. Kúria.

³¹ 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 4. pontjának indokolása.

³² Verrasztó Norbert Károly: Tisztességtelen szerződési feltételek az EU-ban és egyes tagállamokban.

³³ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1316/2013/EU RENDELETE (2013. december 11.).

„minőségbiztosításon” kell túl esnie: először a műszaki ellenőr, a mérnök, majd a megrendelő, az Irányító Hatóság, a KFF, és közbeszerzési szakértői testület vizsgálja (Esetenként, akár több fordulóban is.)³⁴ A végeredmény szempontjából érdektelen, (legfeljebb Pazarlásnak tekinthető) hogy pl. egy pár napos, néhány emberrel elvégezhető pótmunkát ebben a rendszerben akár 10-30 ember ellenőriz, esetenként több hónapon keresztül, sok esetben a pótmunka kivitelezését követően.

Sajnálatos jelenség, hogy a végső ellenőrzések kiindulópontja nem az aláírt szerződés, hanem a Kbt., a vonatkozó törvények, rendeletek, uniós előírások, a támogatási szerződés és ellenőrzési szabályzatok. Ennek következménye, hogy az elszámolhatóság megállapítása során a *szerződéses megállapodás másodrendű kérdéssé válik*, a kormányrendeletek és sokszor eltérő, nem lényegre törő, különböző szempontú jogértelmezések „felül írják” a szerződés szövegét. Leegyszerűsítve mondhatjuk: mindegy, hogy mi van a szerződésben, a források előteremtése szempontjából a szerződés csak másodlagos kérdés. Világos a szisztéma a rövid távú érdekek tekintetében, de hosszú távon ez az eljárás továbbra is fenntartja a szerződések „komolytalanságának” problematikáját és ezen belül az unfair szerződés vagy a tisztességtelen viselkedés gyakorlatának lehetőségét.

A koncepcionális problémák milyen módon jelentkeznek a gyakorlatban?

Az ellenőrző Mérnök vagy a műszaki ellenőr így nem jól végzi a munkáját, mert ebben a szisztémában nem bocsájthat ki olyan véleményt, amelyet az utólagos ellenőrző szervek nem fogadnának el. A jelenlegi rendszer kiveszi a Mérnök ill. a műszaki ellenőr kezéből a felelősséget, és csak a korbácsot hagyja meg: semmit sem dönthet saját maga, csak elutasíthat és kifogásolhat, döntési kompetenciája nincs vagy jelentősen csorbul. Ez nem nevezhető az együttműködés rendszerének. A hosszútávú probléma nem a Mérnök kompetenciájának csökkentésében rejlik, hanem a szerződéses fegyelem komolyságát gyengíti.

Létezik olyan beruházói gyakorlat, hogy a tartalékkeret mértékét igen alacsonyan állapítják meg, abból a megfontolásból, hogy a vállalkozó úgyis a teljes tartalékot el fogja vinni. Valóban a vállalkozók igyekeznek, - ha már ott van, - akkor a teljes tartalékkeretet leszámolni. Mégis, a szűk tartalékkeret a megrendelő kezét és lehetőségét is oly mértékben megköti, ami már számos esetben nem hasznos vagy célravezető a projekt egésze szempontjából. A jelenlegi gyakorlatban nem ritka a 0-2 %-os tartalékkeret, ami a reális kockázatok (régészet, előre nem látható körülmények, talajmechanikai viszonyok stb.) fedezetére elégtelen. Ekkor a pótmunka elvégzése előtt és elszámolhatósága érdekében kell megkezdeni egy szerződésmódosítási - általában igen lassú és hosszadalmas - folyamatot.

Sok jogi iroda vagy vállalkozói/szakmai szervezet készített „minta” szerződéseket. Általában ezek a szerződések valamelyik oldal felé húznak, és nem szakma specifikusak. A jogászok elsősorban a megbízónak, azaz a szerződést előkészítő megrendelőnek felé megengedőbbek, következésképpen a vállalkozók irányába túl szigorúak vagy alig teljesíthetőek. A szakmai szervezetek által készített ajánlások viszont éppen fordítottak, a vállalkozó építés közbeni lehetőségeit tárják szélesebbre, avagy csökkentik túlzottan a kockázatait.

Az építőipar számos kockázattal jár együtt, ami ennek az iparágaknak specifikus, alapvető jellemzője³⁵. A kockázatok jelentős részben a munka megkezdésekor, a szerződés megkötésekor fennállnak, de jellemzőjük, hogy előre pontosan nem láthatók, nem kalkulálhatók. Ezzel előre számolni kell, és mindkét félnek ezzel kalkulálni szükséges. Ha a kockázatokat túlzott mértékben a Vállalkozóra hárítjuk, akkor természetesen ugyanilyen túlzott mértékben fogja az áraiban kalkulálni. És nincs az az ellenőr, aki meg tudja állapítani utólag, hogy előtte, mennyit ért a kockázatok jogos, ésszerű számbavétele és mennyi volt e felett az ún. „túlárzás”. Leegyszerűsítve: a tisztességtelen szerződéses feltétel drága, mert megnöveli a vállalási árakat.

Van-e arany középút?

³⁴ Lásd ehhez: dr. Kovács László: A közbeszerzési eljárások ellenőrzésének szervezetrendszer Magyarországon, a racionalizálás lehetséges iránya, Doktori (Phd) értekezés, 2022.11.30., 6.1.3. A HIPOTÉZISEK IGAZOLÁSA.

³⁵ Zsigmondi András: Mi a műszaki tartalom és miért változik meg az építkezés folyamán? Közbeszerzési Értesítő Plusz, Budapest, 2022. IV. évfolyam 8. szám, 34-46. old.

Az általános tisztességes szerződéses viszonyoknak vagy egy sztenderd szerződéses megállapodásnak *szakmai konszenzuson* kellene alapulnia, amelyben a megrendelők, finanszírozók, lebonyolítók ill. műszaki ellenőrök és a vállalkozók nagy többsége egyetért, fairnek tart. Ilyen „közös munka” csak munkabizottságokkal képzelhető el, ami – ismerjük el – nem a leghatékonyabb, de ennek ellenére egyedül célravezető. Ilyen szerződést szakma specifikusan kellene elkészíteni, megfelelő szakmai szervezetekkel elfogadtatni, és több próba után lehetne kimondani, hogy van magyar standard szerződéses rendszer. Ez lassú folyamat, de célravezető.

A fejlett EU-országokban és a fejlett világ más részein szabványosított szerződésmintákat használnak az építőiparban, például ÖNORM B 2110 (Ausztria), VOB/B (Németország), AB 92 és ABT 93 (Dánia), CCAG (Franciaország és Belgium), DPR 207 /2010 (Olaszország), UAV 1989 és 2012 (Hollandia) vagy YSE 1998 szerződésszabvány mély- és mélyépítési munkák kivitelezésére Finnországban, ICS 30:2012 Izlandon, AB 04 Svédországban és NS8406.E :2009 Norvégiában, nemzetközi FIDIC, AIA, DBIA az USA-ban, NEC és JCT az Egyesült Királyságban stb. Az ilyen szerződések céltudatos konszenzuson alapulnak. A FIDIC szerződéses rendszer is több éves gyakorlat után lett nemzetközileg elfogadott „ajánlás”, és jó példája az egyenlő felek *kiegyensúlyozott, tisztességes szerződésére*.

Más irányzat is folyamatosan fejlődik, olyanok például, mint a „valós idejű” projektirányítási módszerek, amelyek lényege a folyamatos kommunikáció és az aktív szerződéskezelés. Világszerte egyre népszerűbbek az „öztönző” konstrukciók, amikor nem büntetési, hanem „jutalmazási” tételeket helyeznek kilátásba a projektek sikeres végrehajtása esetén. Ebben az esetben a kivitelezési munkák során elért megtakarításokból – előre meghatározott leosztásban – megszerezhető részesedés vagy éppen az esetlegesen elszenvedett veszteségek

közös viselése ösztönzi fokozott együttműködésre a feleket.³⁶

A korábbi szocialista országokban a szerződéses rendszerek ilyen organikus fejlődése nem ment végbe, talán éppen ezért tapasztalható, hogy ezek az országok lefordították a 2017. évi FIDIC szerződéseket³⁷, sőt egyesek kötelező erővel alkalmazzák is azokat, leginkább a nagy infrastrukturális beruházásokon. Ezzel szemben Magyarországon, egyedülálló módon, az európai országok között nem létezik semmilyen sztenderd szerződéses forma.

Fontos kiemelni, hogy az állami építési beruházások rendjéről szóló törvény célul tűzi ki a megfelelő szerződéses rendszer kialakítását olyan rendelet létrehozásával, amely az állami építési beruházások esetén alkalmazandó, beruházás típusonként és építmény funkcióknak eltérő szerződésmintákat alkalmazna. Ezzel a szabályozással lehetőség lenne mintegy 40 éves elmaradásunk bepótlására.

Érdemes lenne tanulmányozni a Csehországban kiépített szerződéses rendszert, ahol először megszülettek a megalapozó jogszabályok, átvették a FIDIC szerződésmintákat, és ezt követően egy e célra létrehozott szervezet irányításával készültek el nem csak a saját szerződés szabványaik, hanem a napjainkban minden iparágban szokásos eljárási protokollok, módszertanok több éves munkával. (pl: Változások kezelése, BIM, Design and Build, árváltozás kezelése, gyorsítás stb.)³⁸ Jól használható lehet a román tapasztalatok feldolgozása³⁹ és hasonló módszerek vannak Lengyelországban és Szlovákiában.

A FIDIC szerződéses rendszer és az ÉpKiv., valamint a Ptk. viszonya

A viszonyrendszer tekintetében a legfontosabb tényező, hogy a Ptk. alapvetően eltérést engedő szerződési szabályai alapján széles körű alkalmazási lehetőség nyílik a FIDIC szerződési minták alkalmazására, de az

³⁶ KCG Partners Ügyvédi Társulás: „Újrahasznosított” szerződések az építőiparban - Veszélyes sablonok a hazai gyakorlatban, 2015.03.27, www.jogiforum.hu/hirek/33525.

³⁷ 2017. évi Sárga és Piros könyvet számtalan nyelvre lefordították, többek között az összes környező országban: arab, bosnyák, kínai, horvát, cseh, észt, francia, grúz, olasz, japán, litván, lett, lengyel, portugál, szerb, szlovák, spanyol, román, orosz, török, ukrán, vietnámi.

³⁸ Megtekinthető: <https://www.stavebni-smluvni-standardy.cz>, és <https://www.sfdi.cz/pravidla-metodiky-a-ceniky/metodiky/>.

³⁹ Cristian BĂNICĂ: Standard forms of construction contracts in Romania, December 2013, Urbanism. Architecture. Constructions 4(4):97-104.

Épkiv-ben szabályozott, kötelezően alkalmazandó szabályokkal együtt. A FIDIC szerződés rendszer – a Ptk. szerződési szabályainak többségéhez hasonlóan – *diszpozitív jellegű*, ezért az Általános Feltételek rendelkezései korlátozhatók, kizárhatók, más szabályokkal helyettesíthetők. Ahogyan korábban már volt róla szó, elkerülhetetlenül szükséges a nemzetközileg kidolgozott, „jogrendszer semleges” FIDIC szabályok magyar jogrendhez, Ptk.-hoz, valamint a felek akaratához „igazítása”, különösen közbeszerzési projekteknél (például a szavatossági jogok alkalmazásának eltérő feltételrendszere, vis maior szabályok alkalmazása, vállalozói pótmunka igények bejelentési határidejének jellege és tartama, szerződésmódosítás stb. tekintetében). Azt is ki kell hangsúlyozni, hogy az Épkiv. *kógens*, a Ptk. szerződési joggal kapcsolatos, alapvetően *diszpozitív* és a FIDIC *eltérést engedő* szabályai különösebb nehézség nélkül jól összehangolhatók, alkalmazhatók az adott beruházási projekt sajátosságainak figyelembevételével.

Ebben a témakörben még szót kell ejteni arról is, ha a FIDIC szerződéses rendszert tekinthetjük *quasi szokvány*nak, azaz a nemzetközi kivitelezési gyakorlat szokásainak írásbeli formájának, akkor ezzel együtt üzleti szokásnak is minősíthető-e a Ptk. 6:63. § (5) bekezdés alkalmazásában. A hivatkozott Ptk. rendelkezés szerint üzleti szokás, az „adott üzletágban a hasonló jellegű szerződés alanyai által széles körben ismert és rendszeresen alkalmazott szokás”. Mivel a Ptk. tárgyi és személyi hatálya kizárólag Magyarország, ennek megfelelően az irreleváns, hogy külföldön és különösen az EU tagállamok tekintetében is jóval nagyobb mértékű a FIDIC rendszer ismertsége, elfogadottsága, alkalmazása, mint hazánkban. Az üzleti szokásra vonatkozó törvényi tényállás tekintetében kijelenthető, hogy a FIDIC rendszer – még ha széles körben ismertnek is tekinthető, ha nem is a pontos részletszabályok tekintetében, hanem általánosságban – azonban széles körben alkalmazottnak nem tekinthető, ezért nem tartozik az üzleti szokások Ptk. fogalmába.

Kétségtelen, hogy főleg az EU forrásokból megvalósuló, elsősorban infrastrukturális beruházásoknál gyakorlat a FIDIC alkalmazása, de ez a gyakorlat jelenleg még nem tekinthető az építőipari üzletágban „széles körűnek”. Ennek ott van jelentősége, hogy külön kizárás hiá-

nyában, fő szabályként – az egyébként meglehetősen bizonytalan tartalmú és a vonatkozó bírói gyakorlat alapján sem egyértelműen meghatározható – *üzleti szokások* a kivitelezési szerződések tartalmi részét képezik. Azonban nem „fenyegeti” az a veszély a beruházókat és vállalkozókat, hogy az üzleti szokások kizárásának elmulasztása a FIDIC szabályrendszerének követését vonná maga után, mert a FIDIC „Könyvek” jelenleg nem minősülnek üzleti szokásnak.

A nemzetközi példák alapján (pl. francia jog) került a hatályos Ptk. tételes rendelkezései közé az *üzleti szokások és a felek közötti üzleti gyakorlat* szerződéses tartalomává válásának kérdése. Érdekes, hogy a korábbi polgári jogi kódex nem rendelkezett erről a kérdéstről, de a vonatkozó felsőbb bírósági joggyakorlat már a jelenlegi Ptk. hatályba lépése előtti időkben is elismerte az üzleti szokások és a felek közötti üzleti gyakorlat szerződéses tartalomává válását, természetesen csak akkor, ha külön kikötéssel kizárásra nem kerülnek. A Szegedi Ítéltábla egy 2005-ben meghozott határozatában⁴⁰ az alábbiakat fogalmazta meg:

„I. A szerződések tartalmát a felek megállapodása, továbbá – eltérő megállapodás hiányában – a diszpozitív törvényi rendelkezések határozzák meg. A szerződés tartalmává válnak azonban – külön kikötés nélkül, hallgatólagosan is – mindazon kötelezettségek, amelyek az adott szerződés természetéből és céljából, a felek közötti korábbi gyakorlatból, valamint a kialakított szakmai szokásokból szükségszerűen következnek.

II. Szakmai szokások alatt azt a szakmai gyakorlatot, szakismeretet kell érteni, amelyet a felekkel azonos helyzetben lévő személyek általánosan alkalmazandónak, irányadónak tartanak.”

Mivel a FIDIC nemcsak szakmai szokásnak (szokvány) tekinthető, hanem adott esetben a *felek között kialakított gyakorlatnak* is, ezért, ha ugyanazon felek között legalább két alkalommal a FIDIC rendszer került kikötésre, akkor egy harmadik projekt szerződéskötésekor arra is ügyelni kell a feleknek, hogy ha bármilyen okból már nem kívánják a FIDIC rendszert alkalmazni, akkor kifejezetten ki kell zárniuk a közösen kialakított korábbi gyakorlatukat. Amennyiben nem történik meg a felek közötti korábbi gyakorlat kizárása,

⁴⁰ BDT2005.1281.és Gf.I.30.323/2004. szám.

akkor a Ptk. 6:63. § (5) bekezdés alapján a FIDIC rendszer, akár hallgatólagosan is a szerződés részévé válhat. Természetesen ugyanez a jogi helyzet akkor, ha a felek korábban ÁSZF gyakorlatot alakítottak ki maguk között, ebben a vonatkozásban *nincs eltérés* a két szerződési rendszer alkalmazása között.

A FIDIC szerződéses rendszer alkalmazásához *kifejezett szerződési rendelkezés, hivatkozás szükséges, hallgatólagos alkalmazása nem lehetséges* – kivéve a felek közötti korábbi üzleti gyakorlat esetét – és nem is lenne célszerű, tekintettel a hazai jogi szabályozással kapcsolatos „finomhangolási” kötelezettségre, továbbá a FIDIC Általános és Különös Feltételek viszonyára.

A közbeszerzés és FIDIC viszonya

Az EU 1316/2013/EU (2013.12.11) rendelete (65) bekezdésében kimondja, hogy „A szerződéses feltételeket a maximális költséghatékonyság és a szerződés legeredményesebb teljesítése érdekében úgy kell meghatározni, hogy a szerződéssel összefüggő kockázatok méltányos módon legyenek elosztva. Ezt az alapelvet kell alkalmazni függetlenül attól, hogy nemzeti vagy nemzetközi szerződésmintát használnak-e.”

Ez azt jelenti, hogy a közbeszerzési eljárások során a FIDIC szerződéseket, mint nemzetközi szerződéses rendszert alkalmazhatják a megrendelők és a kivitelezők.

A legfrissebb uniós iránymutatás a jelenleg folyó programozási időszakról⁴¹ technikai iránymutatást nyújt a 2021–2027-es programozási időszakra vonatkozó infrastrukturális beruházások éghajlatváltozási reziliencia (rugalmas ellenállási képesség) vizsgálatához. A dokumentum több helyen említi a FIDIC különböző szerződéseinek figyelembevételét.

2019.10.07-én az Európai Finanszírozási Bank, az EBRD jelentős megállapodást írt alá a FIDIC szerződések használatáról. 2021.05.27-én az Európai Beruházási Bank (EIB) és a Tanácsadó Mérnökök Nemzetközi Szövetsége (FIDIC) ötéves egyetértési megállapodást írt alá a közös célkitűzések, valamint a hatékony beszerzés

és szerződéskezelés terén folytatott együttműködés előmozdítása érdekében.

Az első FIDIC szerződés minta 1999-ben jelent meg, majd 18 év szünet és tapasztalatgyűjtést követően 2017-ben jelentek meg a második szerződés minták, majd 2022 évben kiadtak pár oldal fogalom pontosítást ezekhez. Az Uniós közbeszerzési direktívák 2014. 02.24-én. tették közzé, ezt követően került kiadásra a Kbt., ami sok alkalommal módosult.

Mindezek, és a pozitív nemzetközi tapasztalatok ellenére hazánkban a FIDIC alkalmazásával kapcsolatban rendszeresen merülnek fel az előző fejezetben felmerült szempontokon túli aggályok. Ezek nem érintik a versenyeztetés során felmerülő, a kiválasztásra vonatkozó témákat, mivel a szerződésekkel kapcsolatos aggályok végeredményben a munkák lebonyolítása, a kivitelezés során merülnek fel. A gyakorlati működés és eljárási mechanizmusok alaposan szabályozottak a FIDIC szerződésekben, ami a résztvevők napi együttműködését megfelelően kezeli. A szerzők tapasztalata szerint a leggyakrabban felmerülő jogi kérdések⁴²:

- a pót- vagy többletmunka értelmezése,
- kockázatok kezelési mechanizmusa (Változás kezelés),
- szerződésmódosítás kérdése,
- jóteljesítés, garancia és szavatosság kérdése, és a szerződés lezárása.

Részletesen áttekintve:

A pót- és többletmunka eredete és kezelése

Rendszeresen jelennek meg cikkek, értelmezések a pót- és többletmunka kérdéséről, de senki sem vizsgálja, vajon honnan is származnak ezek a fogalmak? Ha vissza bányászunk a jogszabályok között, furcsa módon azt találjuk, hogy a téma az ötvenes évek korszakában gyökerezik. Az első jogszabály, amelyben a pótmunka fogalma szerepelt az 1949. évi⁴³, az akkori kornak megfelelő „közbeszerzési törvény” így fogalmazott:

„18. § (2)

⁴¹ EURÓPAI BIZOTTSÁG, A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE, Technikai iránymutatás az infrastruktúra éghajlatváltozási reziliencia vizsgálatáról a 2021–2027 közötti időszakban, (2021/C 373/01), Az Európai Unió Hivatalos Lapja C 373/1, 2021.9.16.

⁴² További szempontok találhatóak: TAMÁS BALÁZS, DR LUKAS KLEE AND DÁNIEL GUL YÁS, FIDIC CONTRACTS AND HUNGARIAN LAW, The International Construction Law Review, Pt 2, 2014, 138-149. oldal.

⁴³ 4029/1949. (V. 12.) Korm.-rendelet a közületi beszerzések szabályzatának megállapítása tárgyában.

Az ajánlati felhíváshoz szükség esetében csatolni kell az egységárrakkal való kitöltésre alkalmas árvetési űrlapot.

19. § (1) Az ajánlattevőtől általában egységár megjelölését kell megkívánni. Ezért nem szabad általános összeg ajánlására módot nyújtani, sem ártételekkel kitöltött hivatalos költségelőirányzatot közölni, sem alkalmat adni arra, hogy az ajánlattevő a megrendelő által készített költségelőirányzat végösszegéből százalékos engedményt ajánlhasson, vagy felülfizetést kívánhasson.

44. § Ha a vállalkozási szerződés teljesítése során lényeges tervváltoztatás folytán pótmunka merül fel vagy olyan anyagra van szükség, amelyre nézve a szerződés egységárat nem állapít meg, ...”

A kivitelezőt az építőipari munkára kijelölték, szerződéskötési kötelezettség terhelve. Ebben a konstrukcióban a tervező készítette el a beárazott költségvetést, amelyre a Vállalkozó észrevételt tehetett. Minden meghatározás lényegi alapja a VÁLTOZTATÁS, ami minden esetben a szerződéskötéskor ismert feladat megváltozásából származik, annak ellenére, hogy a vállalkozónak nem volt szerződéskötési szabadsága.

A többletmunka fogalma három évvel később merült fel, 1952-ben, a munkanorma-számítással kapcsolatos jogszabályban: 32/1952. (IV. 22.) MT-rendelet a munkanormák készítéséről és kezeléséről.

Abban az időben az állami vállalatok ki voltak jelölve egy-egy munkára, megkapták a tervet, a költségvetést, és annak szellemében kellett a feladatokat elvégezni. Az új technológiák, „az élenjáró üzemek és munkások tapasztalatainak elterjesztése” volt a fenti jogszabály célja, a normaórák meghatározására pedig „a bérfelegyelem megszilárdítása” érdekében volt szükség.

A normások stoppperral a kezükben kimentek a munkahelyre ellenőrizni, hogy a tervezett munkák normakönyv szerinti élő- és gépmunkaerő ráfordítása hogyan alakul. Ha a norma nem teljesült, annak több oka lehetett. Vagy nem a költségvetés szerinti munkát kellett elvégezni, vagy többlet, illetve kevesebbet kellett megcsinálni, mint amennyi a költségvetésben volt, netán selejtes volt a munkavégzés. Így a korabeli jogszabály:

„24. § A pótmunka, többletmunka és selejtváltási munka besorolását az elvégzendő pót-, többlet- vagy selejtváltási munkának megfelelően kell megállapítani, függetlenül attól, hogy a munkát végző munkás milyen besorolású munkát végez még a munkadarabon.”

Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a ma is érvényes jogi szabályozásunk ebből a jogszabályból indul ki! 1961-ben megjelent az ún. Beruházási Kódex, ami tartalmazott minden – az adott kornak megfelelő – szerződéses fogalmat és előírást, amely az állami vállalatokra vonatkozott. Részletesen és alaposabban tárgyalta pótmunka és többletmunka fogalmát. Vizsgáljuk meg mi volt az akkori szöveg, mi a megfogalmazás lényege:

„(5) A pótmunka az építető által a szerződés megkötése után megrendelt, a kivitelezési tervdokumentációban nem szereplő munka, amely a tervekben szereplő munka megváltoztatásával, kiegészítésével, lebontásával és máshol vagy másként való megvalósításával kapcsolatosan merül fel. A többletmunka a költségvetésben részben, vagy egészben elő nem írt, de a műszaki megvalósításhoz, illetőleg a terveknek megfelelő kivitelezéshez feltétlenül szükséges munka.”

A pót- és többletmunka tehát abból az időszakból származik, amikor a szerződéskötést megelőzte az ajánlat műszaki tartalmának igen részletes – költségvetési munkatétel szintű – pontosítása, az árakat központosított módon képezték, és tételes elszámolással történt a munkák számlázása.

Ez az egyetlen olyan fogalom, ami a Rákosi időszakban született,⁴⁴ és máig kiterjeszti hatását, még napjainkban is bíróságok, jogászok ezen az alapon próbálják eldönteni, hogy a feleknek miben kellett volna megegyeznie a munkák megkezdése előtt.

A lényegi kérdés volt akkor és ma is: hogyan kell értékelni, ha változás történik az építményen. A lényeg a mai napig nem változott meg, viszont a szerződéses rendszerek olyannyira mások, hogy az elavult fogalmakon való vita hiábavalóságnak tűnik. A mai jogszabályok viszont nem foglalkoznak azzal, hogy mi a változás vagy változtatás.

A fenti rövid összefoglalást annak érdekében tettük, hogy bemutassuk mennyire más az a szerződéses rend-

⁴⁴ Lásd: A középítési munkák költségkülönbözeteinek elszámolásáról szóló 10410/1950. (VII.5) OT rendelet 4. § és a munkanormák készítéséről és kezeléséről szóló 32/1952. (IV. 22.) MT rendelet 24.§.

szer, amiben ma tevékenykedünk, ahhoz a 70 évvel ezelőttihez képest, amelynek jogi alapjait – értelmetlenül – még mindig használjuk! 70 évvel ezelőtti rendszerhez tartozó fogalmakat igyekszünk ráhúzni a mai kor szerződés rendszerére. Ez egy olyan magyar sajátosság, amely a világ más részén nem értelmezhető, a különböző szerződéses konstrukciók a nagyvilágban ezen már régen túl nőttek.

Időszerű tehát az avított pót- és többletmunka fogalmak kivezetése a Ptk.-ból és helyette a változási, változtatási eljárások és protokollok jogi elismerése, szabályozása. Ez a témakör viszont pontosan definiálva van a FIDIC szerződésekben, ahol egy változtatás lehet akár pót- vagy többletmunka, de a döntés alapvető szempontja az előre láthatóság, ami viszont megfelel a közbeszerzés és a tisztességes szerződés szempontjainak, valamint a Ptk. szerződési felelősség alappilléreinek is.

Kockázat kezelés

A változtatásokat nem lehet elkerülni⁴⁵, hatásukat csökkenteni, kezelni lehet, de a szükséges eljárásrendet viszont célszerű a szerződésben szabályozni. Az alkalmazkodásra képes, intelligens szerződéses rendszerek az építőiparban képesek jelentős mértékben növelni a hatékonyságot és rugalmasságot, különösen a komplex projektek esetében. Az ilyen rendszerek megalkotása vagy átvétele lehetővé teszi a projektek gyorsabb és költséghatékonyabb megvalósítását, míg a résztvevők közötti kommunikációt és együttműködést is javíthatja. Azonban ezek bevezetése nem csupán technológiai, hanem jogi és szabályozási kihívásokat is jelenthet.

Függetlenül a finanszírozási forrástól, a nagy projektek-nél, egy speciális komplexitásnál (rehabilitáció, korszerűsítés/új utak építése, pl.) velejárója a projektnek a valósághoz való alkalmazkodás érdekében történő vál-

toztatása. Az ilyen típusú szerződések-nél természetesen megjelennek a kivitelező által kényszerített kiegészítő munkák (eredetileg nem ismert közművek költöztetése, árvíz okozta földáramlások miatti konszolidációk, műszaki színvonal változásai stb.) miatti áremelkedés.

Az előreláthatósági korlát kockázati kategória,⁴⁶ Eörsi Gyulának fontos megállapítása az, hogy ez az előreláthatóság nem vétkességi, hanem kockázati kategória, és arra vonatkozik, hogy az üzleti forgalomban milyen veszteségekkel kell számolni. Egy ilyen értelmezés mellett szóló érv lehet az, hogy a hatályos Ptk. miniszteri indokolása is akként jellemzi az előreláthatósági korlátot, hogy az alkalmas „jogi eszköz a szerződésből eredő piaci és egyéb kockázatoknak a szerződő felek közötti igazságos megosztására”, illetve hogy „az előreláthatósági klauzula rugalmas eszköz a bíró kezében a szerződésszegés következtében előállott elmaradt hasznok és a következménykárok felek közötti megosztásához, és jobban illik a szerződési jogi szemlélethez, a piaci megfontolásokhoz, az üzleti gondolkodásmódhoz.”⁴⁷

E helyütt indokolt felidézni, hogy a Ptk. kodifikációja során a Kodifikációs Bizottság (már a koncepció kialakításakor) a szerződési jog vezérmotívumaként határozta meg, hogy - tekintettel arra, hogy a szerződés a felek kölcsönös kockázatvállalásával jár - a szerződési jog szabályainak a kockázatok minimalizálását és igazságos elosztását kell szolgálniuk a szerződéskötéstől a teljesítésig (szerződésszegésig).⁴⁸

A változtatás indokaként hangsúlyosan került kiemelésre, hogy „a szerződésszegés kárkövetkezményeinek telepítése kockázatosztást, és nem az egyéni hiba szankcionálását kell, hogy jelentse.”⁴⁹

⁴⁵ Zsigmondi András: Mi a műszaki tartalom és miért változik meg az építkezés folyamán? Közbeszerzési Értesítő Plusz, 2022. IV. évf. 8. szám, 34-46. oldal.

⁴⁶ Eörsi Gyulának fontos megállapítása az, hogy ez az előreláthatóság nem vétkességi, hanem kockázati kategória, és arra vonatkozik, hogy „az üzleti forgalomban milyen veszteségekkel kell számolni”. Lásd: Eörsi Gyula: A szerződésszegési kártérítés korlátozásáról. Magyar Jog, 1974/3. sz., 143. o.

⁴⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény javaslatának miniszteri indokolása. A szerződésszegés általános szabályai. 7.a. pont. 586. o., 7.c) pont 588. o.

⁴⁸ Vékás Lajos: A szerződési jog elvi kérdései. In Vékás Lajos: Parerga. Dolgozatok az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez. HVG-ORAC, Budapest, 2008, 271-272. o.

⁴⁹ Vékás Lajos: A szerződési jog elvi kérdései. In Vékás Lajos: Parerga. Dolgozatok az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez. HVG-ORAC, Budapest, 2008, 271-297. o.; Kemenes István - Vékás Lajos: Felelősség a szerződésszegéssel okozott károkért. Az 5:121. §-hoz fűzött magyarázat. In Vékás Lajos: Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez. CompLex, Budapest, 2008, 809. o.

A FIDIC, nemzetközi szinten általánosan elfogadott és egyértelmű eljárást kínál az ilyen változtatások végrehajtására, valamint egyértelmű szabályokat ad, amelyeket a szerződés aláírásától kezdve minden fél ismer. Ilyen körülmények között miért akarnának a kelet-közép-európai hatóságok visszavonulni egy nemzetközi bejegyzett „védjegy” – például a FIDIC – használatától, amely biztonságot és bizalmat biztosítana a régióban alkalmazott szerződéses keretek minőségében?

A FIDIC-szerződések biztosítanak az objektivitást és az átláthatóságot, amely általában véve a közpénzek, és különösen a vissza nem térítendő források felhasználása során annyira szükséges.

A szerződésmódosításról

Visszatérő kérdés ebben a viszonyrendszerben a szerződésmódosítás kérdése is. A FIDIC és Kbt. rendszerében valóban létezik két sajnálatos elvi különbség.

Ahogy korábban (3. pontban) ismertettük, a FIDIC elve, hogy „a munkának mindig haladnia kell.” Vagyis a szerződés teljesítése szempontjából a megvalósítás időtartamának van prioritása, hiszen a mielőbbi befejezés minden résztvevő érdeke. Ebből következik, hogy a vállalkozónak végre kell hajtania azt a változtatást (Ptk. szerint pótv- vagy többletmunkát), amit a megrendelő elrendel, még akkor is, amikor még nem tudja, hogy az elvégzett feladatra mennyi ellentételezést fog kapni. Ebben később fognak megállapodni, a szerződésben leírt eljárásrend szerint.

A Kbt. rendszerében is a megrendelőnek a pótmunkát el kell rendelni, de csak azt követően, hogy az árakban a felek megállapodtak, a különböző ellenőrző és felülvizsgálati szervek a dokumentumokat jóváhagyták, a megrendelő engedélyt kapott a pótmunkára, megköttették mindenről a szerződésmódosítást. Ez egy igen hosszadalmas folyamat, és csak ezt követően lehet az adott feladat kivitelezését megkezdeni. Nem csoda, hogy nagy munkákon ezt az eljárást nem tartják be, hiszen ez így ésszerűtlen szabályozás.

Másik fontos értelmezési eltérés abban mutatkozik, hogy mikor szükséges a szerződést módosítani, de ez a kérdés visszavezethető arra, hogy miről szól a szerződés, vagy mi a műszaki tartalom?

A műszaki tartalom kérdése a kivitelezés alatt akkor merül fel, ha változás történik az eredeti szerződéses tartalomhoz viszonyítva. A jogi, bírósági és szakmai

irodalom is ilyenkor a „változás a műszaki tartalomban” kifejezést használja, ugyanakkor egyetlen jogszabály sem határozza meg a **műszaki tartalom fogalmát** (szerencsére). De mi is a műszaki tartalom?

A közbeszerzési gyakorlat alapján műszaki tartalom bármely műszaki része a projektnek, és ennek megváltozása esetén szükséges a szerződés módosítása. Így, ha egy apró rész elem módosult, már akkor is felvetődik a műszaki tartalom megváltozásának kérdése. Ennek a szemléletnek a következménye, hogy számtalan akár „0” értékű változtatásokhoz szerződésmódosításokat kell készíteni.

Az EU irányelvek nem használják a „műszaki tartalom” kifejezést. Általában „technical specification” kifejezés szerepel az anyagokban, amit sajnós „műszaki leírásnak”, jobb esetben „műszaki előírásnak” fordítanak a hivatalos anyagokban. De a „műszaki specifikációk” kifejezés sokkal általánosabb és semmiképpen sem ekvivalens a „műszaki tartalommal”, – mivel előbbibe beleértendő a Megbízó Követelményei, a Specifikációk, a Tervrajzok és a Mennyiség kimutatások stb.

Másutt – például a FIDIC rendszerében – általánosságban a „scope of the works” vagy „scope of proposal” kifejezéseket használják, ahol „a beruházás tartalma” vagy „ajánlat kiterjedése” lenne a pontosabb fordítás. Az eltérés jelentősége abban áll, hogy a „hatáskör”, „kiterjedés” vagy „hatály” kifejezések visszautalnak az ajánlat kérésre ill. a szerződés megfogalmazására. Ebből következően – mivel a beruházás tartalma, a munkák kiterjedése nem változik, ezért nem szükségszerű a szerződés módosítása.

A „műszaki tartalom” nem jogi kategória, fogalom meghatározás nem található rá, de a jogszabályok és joggyakorlat és mérnöki gyakorlat is rendszeresen használja a kifejezést, viszont ennek a kifejezésnek a jelenlegi közbeszerzési értelmezése jelentősen növeli a nem szükségszerű szerződésmódosítások számát. Minde mellett a szerzők egyetértenek azzal, hogy nem megengedett, hogy egy szerződésmódosítás lehetőséget adjon közbeszerzési kiválasztási folyamat kikerülésére vagy meghamisítására, ezért az értelmezés pontosítása szükséges lenne.

Az Épkiv. nem tartalmaz a szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezéseket, ezért ebben a tekintetben – a piaci alapú szerződéseknél – a Ptk. szabályai az

irányadók⁵⁰. A felek általi szerződésmódosítási esetkörei,

- közös megegyezéssel,
- egyezséggel (Ptk. 6:27. § (1) bekezdés),
- egyoldalúan (Ptk. 6:194. § (4) bekezdés) vagy pótmunka elrendelésével (a Ptk. 6:244. § (2) bekezdés)

Ezek az esetkörök a FIDIC változtatási eljárásai között tételesen szerepelnek, egymásnak megfeleltethetők.

Az *egyoldalú szerződésmódosítás* lehetőségének – amely a „*pacta sunt servanda*”, a szerződési kötőerő elvének áttörését jelenti – szerződéses kikötése, különösen ÁSZF-ek esetén különös figyelmet igényel, az ilyen rendelkezéseknek meg kell felelniük a Kúria által már 2012-ben lefektetett szempontoknak⁵¹. Attól függetlenül, hogy a Kúria, az ÁSZF-et alkalmazó pénzügyi intézetek gyakorlatának vizsgálata alapján állította össze szempontrendszerét, a jelen cikk szerzőinek meggyőződése, hogy ezen szempontok nemcsak a pénzügyi szektor tekintetében minősülnek irányadónak, hanem az építőipari üzletági egyoldalú szerződésmódosítás kikötésekre is. A beruházó, megrendelő részére biztosított egyoldalú szerződésmódosítás lehetősége – ide nem értve a pótmunka elrendelését – rendszeresen megjelenik a kivitelezési gyakorlatban. A Kúria véleménye alapján, az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségének tekintettel kell lennie és nem nyújthat *egyoldalú és indokolatlan előnyt* az alábbi szempontok figyelembevételével:

- egyértelmű és érthető megfogalmazás elve,
- tételes meghatározás elve,
- objektivitás elve,
- ténylegesség és arányosság elve,
- átláthatóság elve,
- felmondhatóság elve.

Megjegyzendő, hogy a FIDIC „Könyvek” szabályrendszere megfelel a fenti kúriai szempontrendszernek, tehát ilyen szempontból kompatibilisnek tekinthető a magyar polgári joggal.

A jelen cikk tartalmi kereteit jelentősen meghaladná és a témájától eltérne a szerződésmódosítással kapcsolatos közbeszerzési szabályok ismertetése, ezért csak jelezni

szükséges, hogy az ilyen jellegű projekteknél, természetesen tekintettel kell lenni a hatályos Kbt.⁵² vonatkozó kógens rendelkezéseire (*de minimis* változtatás lehetőség stb.). Amennyiben FIDIC szerződési rendszer kerül alkalmazásra a közbeszerzés során, a FIDIC Különös Feltételek keretében szükséges a kötelezően érvényesülő szabályokhoz igazítani az adott „Könyv” szabályait, attól függetlenül, hogy a kötelező jogszabályi előírások a szerződés részét képezik a Ptk. 6:60. § (1) bekezdés szerint. A szerzők meggyőződése, hogy a Kbt. szabályaival történő összehangolás nem jelent nagyobb nehézséget, mint egy ÁSZF szerződéses rendszer alkalmazása esetén.

Kiemelendő, hogy a FIDIC szerződéses konstrukciók nem ismerik kifejezetten a szerződésmódosítás lehetőségét, hanem *változtatásokról* szólnak, amelyek lényegében előre definiált eljárás szerinti szerződésmódosulást jelent. Például a „Sárga Könyv” 4.12. pontja *„Előre nem látható fizikai körülmények”*-ről szól (pl. felszín alatti munkáknál), a 8.4 *„Megvalósítási időtartam meghosszabbításáról”*, a 13.1 rögzíti a *„Változtatáshoz való jog”*-ot, a 13.8. pedig egy indexálást *„A költségek változása miatti kiigazítás”* érdekében.

A Ptk. 6:192. §-ban szabályozott, bíróság általi (amely lehet rendes, illetve választottbírósági) szerződésmódosítás lehetősége egyaránt fennáll a FIDIC szerződéses rendszer és az ÁSZF-es szerződéses rendszer alkalmazása során. Ehhez szükséges, hogy a kezdeményező fél bizonyítja, hogy a szerződés megkötését követően előállott körülmény következtében a szerződés változatlan feltételek melletti teljesítése *lényeges jogi érdekét sértené* és

- a körülmények megváltozásának lehetősége a szerződéskötés időpontjában *nem volt előrelátható*,
- a körülmények változását *nem ő idézte elő*,
- a körülmények változása *nem tartozik a rendes üzleti kockázat körébe*.

A *„rendes üzleti kockázati kör”* tekintetében fel kell hívni arra a figyelmet, hogy a felsőbbbírósági és a kúria gyakorlat a lehető legtágabban határozza meg ezt a fogalmat. A hatályos Ptk.-ra is irányadónak tekinthető,

⁵⁰ Ptk. 6:191. § -192. §.

⁵¹ Kúria 2/2012.(XII. 10.) PK vélemény.

⁵² 2015. évi CXLI. tv. a közbeszerzésekről 141. §.

vonatkozó rendes bírósági joggyakorlat szerint⁵³, sem az infláció, sem a kereslet-kínálat viszonyainak változása, sem a gazdasági, piaci viszonyok drasztikus változása (pl. 2008-as gazdasági válság) nem alapoz meg bíróság általi szerződésmódosítást.

Változás esetén végső soron nem a szerződés változik meg, hanem a szerződés tárgyán eszközölnék változásokat a felek. Ennek megfelelően nem a szerződést kell módosítani egy megfelelően összeállított szerződés esetén, hanem a kockázat- és felelősségmegosztási szerződéses klauzulákban, valamint az együttműködési szabályokban kell előre elrendezni az eljárást arra az esetre, hogy milyen következménnyel járnak a különböző okból felmerülő eltérések. Ez teljes mértékben megfelel az uniós irányelvekben kívánatos eljárás rendnek.

A tartalékkeret felhasználása akkor nem von maga után szerződésmódosítást, illetve új közbeszerzési eljárás lefolytatását, ha a szerződés egyértelműen, minden ajánlattevő számára előre megismerhető módon rögzíti a tartalékkeret felhasználásának lehetséges eseteit és pénzügyi feltételeit. Utóbbi követelmény alapján nem elég a szerződéses feltételeknek a változtatási javaslatok kezelésének mechanizmusát rögzíteni, hanem – ahhoz, hogy ne történjen szerződésmódosítás – az szükséges, hogy mind a tartalékkeretből elszámolható munkáknak, mind az azért fizetendő ellenérték összegének a szerződéses rendelkezésekből levezethetőnek kell lennie.⁵⁴

Ezek az eljárások egyébként teljes mértékben megfelelnek a FIDIC szerződések elveinek, valamint az EU⁵⁵ irányelveinek is:

„72. cikk (5) A szerződésmódosítások nem tekintendők lényegesnek az (1) bekezdés értelmében, ha a közbeszerzési dokumentumokban világos, pontos és egyértelmű felülvizsgálati záradékokban vagy választási lehetőségekben rendelkeztek róluk. Ezek a záradékok megállapítják a lehetséges módosítások és opciók hatályát és jellegét, valamint azokat a feltételeket, amelyek esetén ezek alkalmazhatók. Olyan módosításokról és

opciókról nem rendelkeznek, amelyek megváltoztatnák a szerződés általános jellegét.”

Eltérés mutatkozik a fenti cikk értelmezése során annak megítélésében, hogyan kell értelmezni a világos, pontos, egyértelmű záradékot. A közbeszerzési szakma álláspontja szerint az általánosságban meghatározott feltételek nem elegendők, az ajánlatkérőnek a releváns információk megadásával a lehető legkonkrétabban szükséges meghatározni a módosulás feltételeit és tartalmát. Ez viszont egy lehetetlen feltétel, ugyanis azt jelenti, hogy bármilyen előre nem látható esemény bekövetkezésének, minden egyes elemére előre határozza meg valaki a következményeket. Ilyes értékelést csak a konkrét szerződés és kockázatmegosztás alapján lehet esetenként meghatározni, viszont az eljárási elvek alapján – általában korrekt műszaki vizsgálattal – a részletek ismeretében határozhatók meg a következmények, és ez elegendő a nemzetközi gyakorlatban a változások kezelésére, szerződésmódosítás nélkül.

Következésképpen kijelenthetjük, nem axióma, hogy a műszaki tartalom változása feltétlenül indokol szerződésmódosítást. A fentiek alapján látható, hogy a FIDIC szerződéses rendszer aggálymentesen alkalmazható a piaci alapú kivitelezések során az Épkiv és a Ptk. szabályaival együtt, továbbá, a közbeszerzési projekteknél a Kbt. rendelkezéseivel is gond nélkül, aggálymentesen összhangban hozható.

Garanciák és szerződés lezárása

A Jótállási/Szavatossági vagy Jólteljesítési garancia: olyan kereskedelmi garancia, amely a szerződés tárgyának szabályszerű átadását vagy a szolgáltatás átvételét követően a szavatossági, illetve jótállási kötelezettségekből eredően a megbízót terhelő fizetési kötelezettségek teljesítését garantálja. A garanciák körében általában egyszerűen megoldhatóak a FIDIC rendszer és a magyar jog elsősorban fogalmi, fogalmazásbeli eltérései a KSZF megfelelő kikötéseivel.

A FIDIC szerződéses rendszerében a szerződés akkor zárul le, amikor befejeződik a garanciális időszak, való-

⁵³ BH1996.145., BH1988.80., BDT2008.1784.

⁵⁴ A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az építési beruházás tárgyú közbeszerzési eljárások szabályairól (2021. szeptember 30.).

⁵⁵ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS IRÁNYELVE a közbeszerzésről, Brüsszel, 2011.12.20. COM (2011) 896 végleges, 2011/0438 (COD) és AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2014/25/EU IRÁNYELVE (2014. február 26.) 89. cikk (1) a).

ban ezen időpontig a feleknek kötelezettségeik vannak egymással szemben. A magyar jog szerint a szerződés a műszaki átadás-átvétellel zárul le, de a garanciális időszakban még fennállnak kötelezettségek egymással szemben a szerződés következtében. Ez valódi jogelméleti különbözőség, de a valóságban egyszerűen áthidalható, tekintettel arra, hogy nem befolyásol közbeszerzési jogelveket vagy szempontokat.

Záró gondolatok

A jelen publikáció gondolat kísérlete, a két szerződéses rendszer rövid elemzése és *előnyeinek*, illetve *hátrányainak* összehasonlítása, valamint a *tisztességes szerződés* kérdéseinek vázlatos vizsgálata után már nem marad más hátra, mint maga az összegzés. Hatékonyabb-e a FIDIC szerződéses rendszer alkalmazása beruházási projektek megvalósítása során a beruházói ÁSZF (Általános Szerződéses Feltételek) szerződéses rendszerhez képest, különös tekintettel a *tisztességes szerződés* követelményeire? A válasz objektíven és egyértelműen igenlő, a FIDIC szerződéses rendszer *hatékonyabb*, mint a beruházói ÁSZF szerződéses módszer, továbbá „*eredendően*” *tisztességes*. Nem lehet találni az elmúlt évtizedek rendes bírósági és választottbírói döntései között olyat, amely akárcsak megkérdőjelezte volna bármely FIDIC „Könyv”, bármely rendelkezésének a korábbi és a hatályos Ptk. szerinti tisztességességét.

Ami az ÁSZF szerződéses rendszert illeti, ennek egyetlen *előnye* az alkalmazója részére, hogy nem szükséges minden egyes közbeszerzési, vagy piaci jellegű beruházási, kivitelezési tevékenységgel kapcsolatos pályázat során újra és újra kidolgozni a szükséges megállapodást. Ezen előny mellett azonban számos *hátránnyal* kell számolni az ÁSZF alkalmazása során, amely *hátrány jelentős adminisztrációs és jogi többletteleherben, többletkötelezettségben* nyilvánul meg. A hivatkozott, Ptk. szerinti többletkötelezettségek teljesítése és az ún. *tisztességtelenségi tesztnek* való megfelelés meglehetősen *bonyolulttá teszi* a szerződéskötés folyamatát.

Ezzel szemben a FIDIC szerződéses rendszer egyik legnagyobb *előnye*, hogy alapvetően Ptk. „konform”, alkalmazása nem igényel jogi többlet kötelezettségeket, mivel olyan *szerződésmintának* minősül, amely a magyar polgári jog szabályai között, a *tisztességtelenségi teszt* alkalmazása nélkül is aggálymentesen alkalmazható. A szabályrendszere általánosságban megismerhető, mindenki számára hozzáférhető, ezért a szerződő felek az

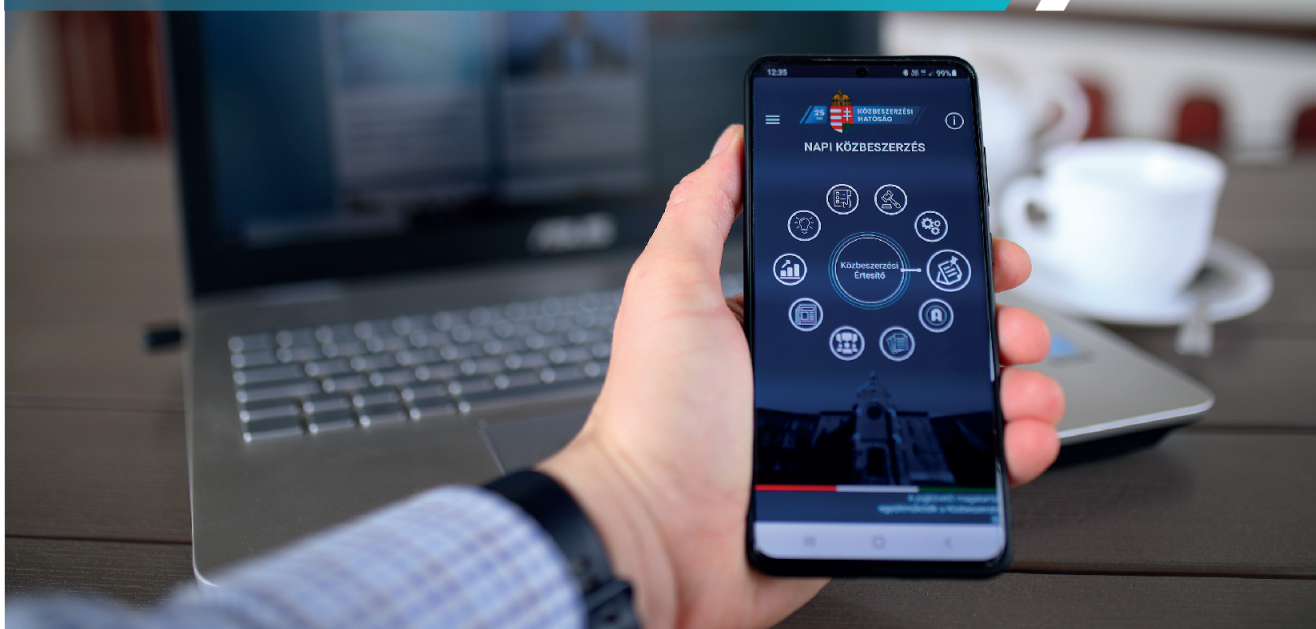
adott „Könyv” tanulmányozásával és az adott projekt jellegének megfelelően, könnyen adaptálhatóvá tudják tenni, mind közbeszerzési, mind pedig piaci alapú megállapodásoknál. Továbbá, a FIDIC szerződéses rendszer mintáit a FIDIC Szakbizottságai folyamatosan fejlesztik, szabályrendszere alapvetően megfelel a kivitelezési tevékenységre vonatkozó kógens magyar jogszabályi előírásoknak, sőt több olyan kérdéskört is szabályoznak, amely komoly jogvita forrás, de nincs szabályozva, sem Ptk.-ban, sem pedig más jogszabályban (pl. vis maior, árkorrekció stb.). Az sem elhanyagolható előny, hogy a FIDIC szerződéses rendszer kidolgozása és folyamatos átdolgozása során, a világos eljárási rend szerinti kivitelezési tevékenység szabályozása, a kockázatok allokációja, a felek egyenjogúságának szem előtt tartása és a feltételek gyakorlati tapasztalatok alapján történő folyamatos fejlesztése egyértelműen a *tisztességes szerződés (fair contract)* gyakorlatának meghonosítása irányába mutat. Sőt a FIDIC szerződéses rendszer, csak úgy, mint a Ptk. szerződéses szabályainak többsége, eltérést engedő, *diszpozitív*, ezért a felek számára a lehető legnagyobb *szerződési szabadság* áll rendelkezésre az egyedi megállapodás megkötésekor, amellet, hogy nemzetközi gyakorlaton és tapasztalaton alapuló, adaptálható *mintát* szolgáltat.

Ezen a ponton azonban joggal tehető fel az a kérdés, de mi van a *hátrányokkal* a FIDIC szerződéses rendszerben? A helyzet az, hogy kifejezett *hátránnyal* nem rendelkezik, viszonylagos „hátrány”-nak csak azt lehetne minősíteni, hogy a feleknek gondosan kell eljárniuk a „Különös Feltételek” elkészítése során, de ez semmivel nem jelent nagyobb adminisztrációs és jogi többletmunka terhet, mint egy ÁSZF rendszer alkalmazása, vagy egy abszolút egyedi szerződés előkészítése és megkötése esetén.

A szerzők egyértelmű konklúziója, hogy jogi, joggazdaságtani, jogi és műszaki kockázat menedzsment szempontból *előnyösebb, racionálisabb* a FIDIC szerződéses rendszer alkalmazása a beruházási, kivitelezési projekteknél az ÁSZF szerződéses rendszerhez képest, különös tekintettel arra, hogy a FIDIC szerződéses rendszer eredendően megfelel a *tisztességes szerződéssel* szembeni jogszabályi követelményeknek.

KÖZBESZERZÉSEK? LEGYEN **APP**RAKÉSZ!

NAPI KÖZBESZERZÉS ALKALMAZÁS

MENEDZSER ÉRTESÍTŐ STATISZTIKÁK FELHÍVÁSFYELŐ HIRDETMÉNYEK HATÁROZATOK

Folyamatosan frissülő applikációnknak már több mint 6000 felhasználója van. Ha praktikus és sokoldalú segítségre van szüksége a közbeszerzések világában, töltsse le Ön is a Napi Közbeszerzést!

STATISZTIKA

A nemzeti eljárásrendű közbeszerzési eljárások néhány főbb statisztikai adata 2023 I-III. negyedévében

Varga László, statisztikai elemző, Közbeszerzési Hatóság

DOI: 10.37371/KEP.2023.12.4

Címszavak: közbeszerzés, statisztika, nemzeti eljárásrend, beszerzési tárgy, támogatás, fenntarthatóság

2023 I-III. negyedévében az összes eredményesen zárult közbeszerzési eljárás¹ valamivel több, mint felét (57,1%-át, 3279 db), értékének pedig mindössze 17,2%-át (332,3 Mrd Ft) tették ki a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések, amelyek közül európai uniós forrást kb. minden harmadik (37,8%) eljárás tartalmazott, 44,4%-os értékarányt² alkotva a nemzeti eljárásrendű közbeszerzéseken belül. Az ajánlatkérők típusa szerint a legtöbb közbeszerzés a nemzeti eljárásrendben a regionális/helyi szintű ajánlatkérőkhöz tartozott 56,8%-os aránnyal, őket követték a közjogi szervezetek (16,7%) és az egyéb ajánlatkérők (16,7%), amelyek számaránya azonos volt. A közszolgáltatókhoz³ tartozó

eljárások száma 3,8%-os arányt tett ki, nem sokkal megelőzve a központi szintű ajánlatkérőket (3,1%), miközben a legkisebb hányad (2,9%) a támogatott szervezetekhez volt köthető. Értékarány szempontjából szintén a regionális/helyi szintű ajánlatkérők bizonyultak a legjelentősebbnek (62,3%) a nemzeti eljárásrenden belül, jelentősen meghaladva az egyéb ajánlatkérők (13,5%) és a közjogi szervezetek (11,8%) értékarányait is, miközben a támogatott szervezetek (5,4%), a közszolgáltatók (4,6%), és a központi szintű ajánlatkérők (2,4%) által lebonyolított közbeszerzések értékarányai kimondottan alacsonynak bizonyultak a nemzeti eljárásrend esetén (1. táblázat).

1. táblázat: A nemzeti eljárásrendű közbeszerzési eljárások főbb adatai az ajánlatkérők típusa szerint, 2023 I-III. negyedév

Megnevezés	Eljárások száma (db)	Összérték (Mrd Ft)	Eljárások számának aránya (%)	Eljárások értékének aránya (%)
Összesen	3279	332,3	100%	100%
Nyertes kvv-k	2947	300,1	89,9%	90,3%
EU finanszírozás	1239	147,7	37,8%	44,4%
Ajánlatkérő típusa	Eljárások száma (db)	Összérték (Mrd Ft)	Eljárások számának aránya (%)	Eljárások értékének aránya (%)
regionális/helyi szintű	1864	206,9	56,8%	62,3%
közjogi szervezet	548	39,4	16,7%	11,8%
egyéb	546	44,7	16,7%	13,5%
közszolgáltató	125	15,4	3,8%	4,6%
központi szintű	101	7,9	3,1%	2,4%
támogatott szervezet	95	18,0	2,9%	5,4%

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

¹ A cikkben szereplő adatok és statisztikai kimutatások az eredményes közbeszerzési eljárásokra vonatkoznak, amelyek nem irányultak keretmegállapodás megkötésére.

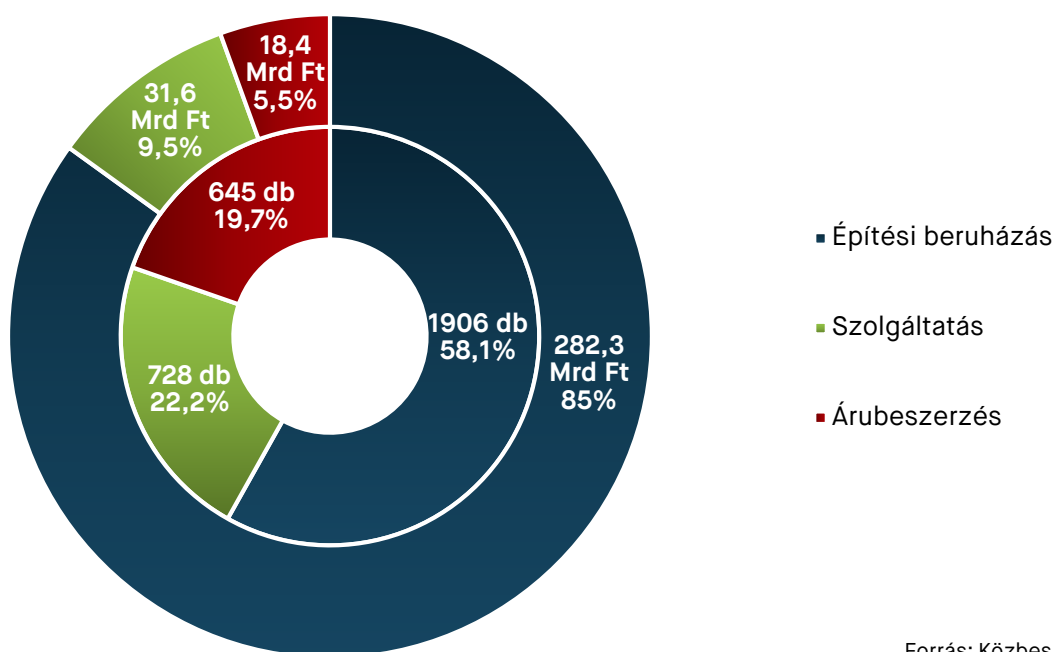
² Az erre vonatkozó adatok – amelyek az eredménytájékoztató hirdetményekben található „a beszerzés európai uniós alapokból finanszírozott projekttel és/vagy programmal kapcsolatos” mező alapján – azt mutatják, hogy a közbeszerzések összértékének mekkora részéhez kapcsolódott európai uniós forrás (az adatok tehát nem a közbeszerzési eljárásokban felhasznált európai uniós források támogatási intenzitását mutatják).

³ Az ajánlatkérők közül közszolgáltatónak tekintjük azokat, amelyek a hirdetményben az ajánlatkérő típusára vonatkozó megjelölés alapján magukat ebbe a kategóriába sorolják, vagy közszolgáltatókra vonatkozó hirdetmény tesznek közzé.

2023 I-III. negyedévét tekintve a nemzeti eljárásrendben az építési beruházás tárgyú közbeszerzési eljárások alkották a legnagyobb arányt (58,1%, 1906 db), ezt követték a szolgáltatás-megrendelések (22,2%, 728 db), valamint az árubeszerzések (19,7%, 645 db). Az eljárások értékét tekintve a nemzeti eljárásrenden belül a legnagyobb hányadot (85%, 282,3 Mrd Ft) szintén az építési beruházások tették ki, jelentősen meghaladva a szolgáltatás-megrendelések (9,5%,

31,6 Mrd Ft) és az árubeszerzések (5,5%, 18,4 Mrd Ft) értékarányát is. Az 1. ábrán látható adatok alapján a nemzeti eljárásrendű közbeszerzési eljárások tárgya szerinti megoszlás 2023 I-III. negyedévében jelentősen eltért attól, mint az összes 2023 I-III. negyedévi eredményes eljárás esetén, különösen a közbeszerzések értékének megoszlására vonatkozóan.

1. ÁBRA: A NEMZETI ELJÁRÁSRENDŰ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK SZÁMÁNAK ÉS ÉRTÉKÉNEK MEGOSZLÁSA A BESZERZÉSEK TÁRGYA SZERINT, 2023 I-III. NEGYEDÉV

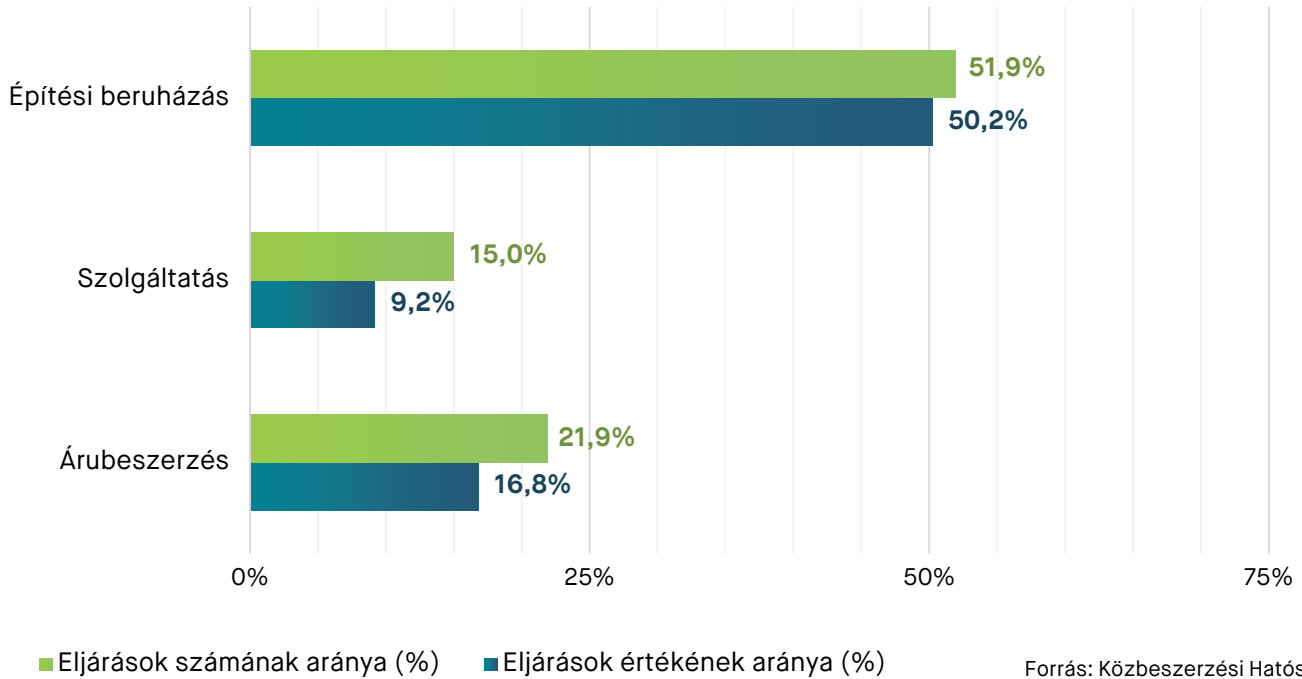
Forrás: Közbeszerzési Hatóság

Európai uniós forrás a nemzeti eljárásrendű építési beruházások kb. feléhez (51,9%) kötődött, ami értékáron is közel azonos hányadot jelentett (50,2%), ezzel együtt az európai uniós finanszírozás jelentősége az építési beruházások esetén volt a legnagyobb a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések darabszámát és értékét illetően is. A szolgáltatás-megrendelés tárgyú közbeszerzések 15%-a kapcsolódott EU forráshoz a nemzeti eljárásrenden belül, ami értékarányt tekintve mindössze 9,2%-ot jelentett, alulmúlva az EU finanszírozott árubeszerzéseket, amelyek eljárásainak darabszáma 21,9%-os arányt, értékük pedig 16,8%-os hányadot tett ki az adott beszerzési tárgyon belül 2023 I-III. negyedévében (2. ábra).

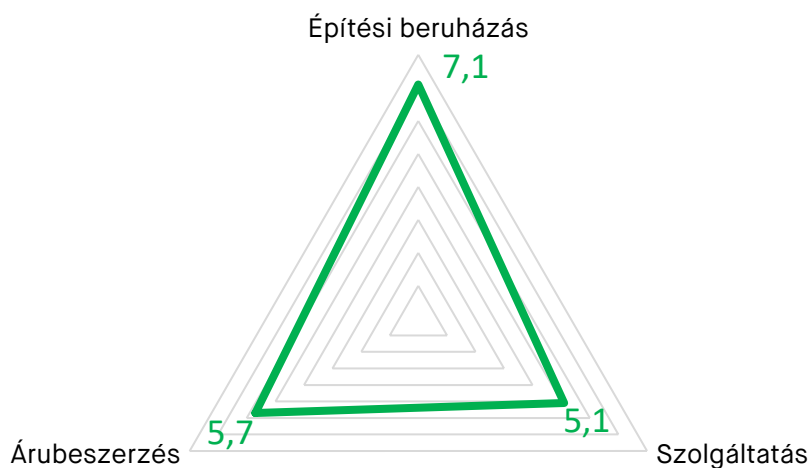
A nemzeti eljárásrendű közbeszerzések ajánlatainak átlagos száma 2023 I-III. negyedévében 7,1 db volt az építési beruházások esetén, ami megközelíti az ebben az időszakban mért összes eredményes eljáráshoz tartozó adatot (7,8).⁴ Az egy eljárásra jutó ajánlatok átlagos száma a nemzeti eljárásrendű árubeszerzések esetén 5,7 db volt ugyanebben az időszakban, miközben a szolgáltatás-megrendelések esetén közel azonos mértékben, 5,1 db ajánlat érkezett be átlagosan egy eljárásra a nemzeti eljárásrendben, ami a közbeszerzési piacon fennálló versenyhelyzetet jelzi (3. ábra).

⁴ Az egy közbeszerzési eljárásra jutó ajánlat átlagos számának meghatározásakor az eljárásokhoz tartozó összes ajánlat figyelembe vételre kerül, függetlenül az eljárásokhoz tartozó részek darabszámától.

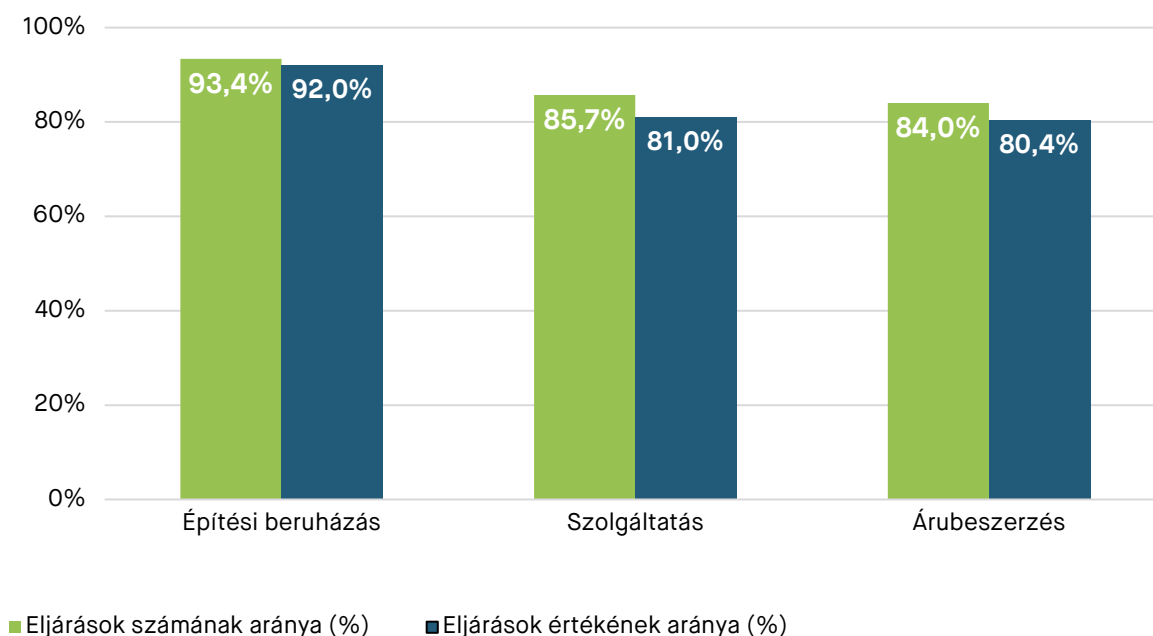
2. ÁBRA: A NEMZETI ELJÁRÁSRENDŰ, EURÓPAI UNIÓS TÁMOGATÁSOKHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK SZÁMÁNAK ÉS ÉRTÉKÉNEK ARÁNYA (%) A BESZERZÉSEK TÁRGYA SZERINT, 2023 I-III. NEGYEDÉV

3. ÁBRA: A NEMZETI ELJÁRÁSRENDŰ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK AJÁNLATAINAK ÁTLAGOS SZÁMA (DB) A BESZERZÉSEK TÁRGYA SZERINT, 2023 I-III. NEGYEDÉV

4. ÁBRA: A KKV-K ÁLTAL ELYNYERT NEMZETI ELJÁRÁSRENDŰ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK SZÁMÁNAK ÉS ÉRTÉKÉNEK ARÁNYA (%) AZ EGYES BESZERZÉSI TÁRGYAKON BELÜL, 2023 I-III. NEGYEDÉV

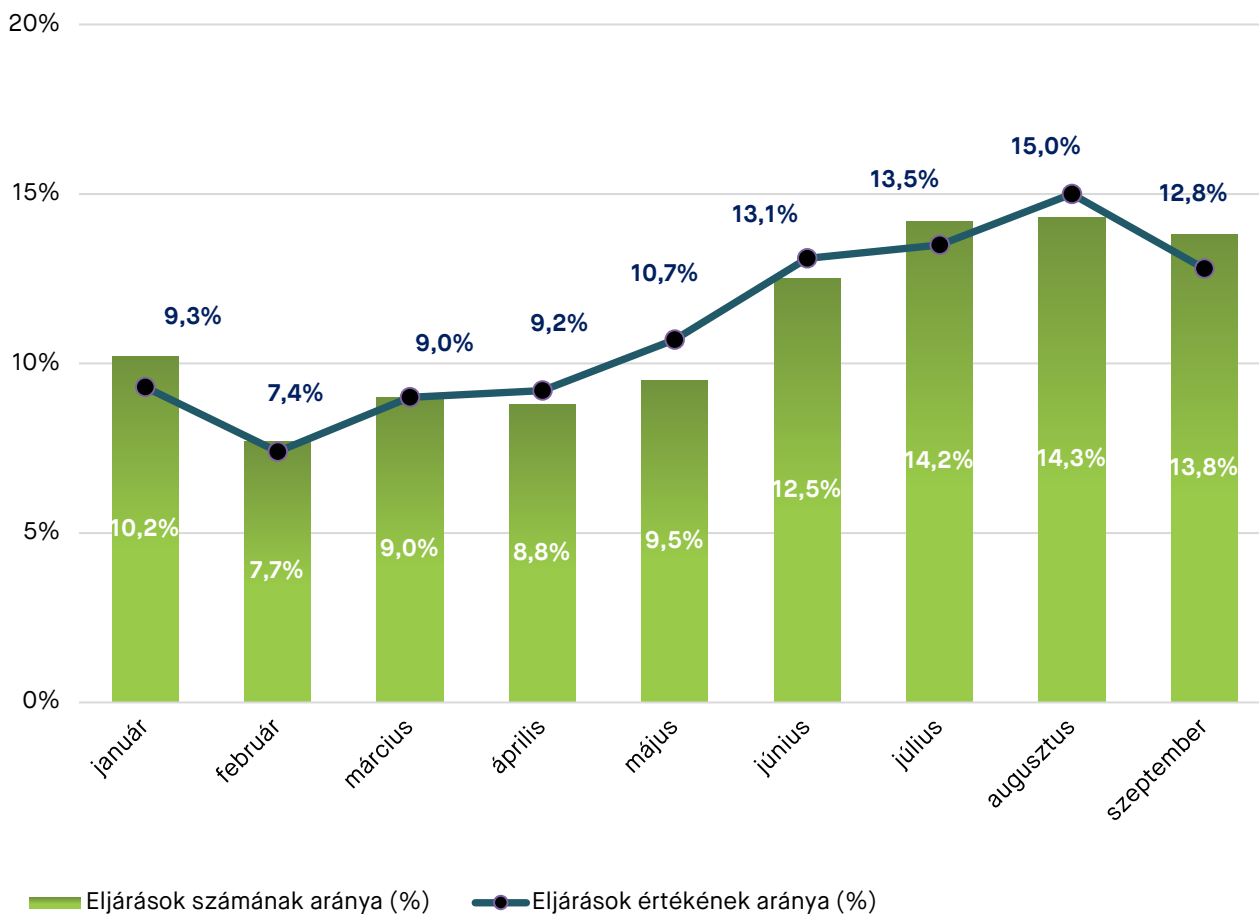

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

2023 I-III. negyedévében a nemzeti eljárásrendű építési beruházások 93,4%-a tartalmazott nyertes kis- és közép-vállalkozást, amihez 92%-os értékarány kapcsolódott, így megközelítőleg 10 db nemzeti eljárásrendű építési beruházásból átlagosan 9 db foglalt magába nyertes kkv-t. Hasonlóan magas hányad jellemezte a kkv-k által elnyert közbeszerzéseket a szolgáltatás-megrendelések és az árubeszerzések esetén is a nemzeti eljárásrendben, mind a darabszám (kb. 85%), mind pedig az érték (kb. 80%) tekintetében,

amely közel azonos mértékű volt mindkét beszerzési tárgy vonatkozásában. A 4. ábra jól szemlélteti a kkv-k által betöltött jelentős szerepet a hazai közbeszerzések esetén, figyelembe véve, hogy a nemzeti eljárásrend alá tartozó közbeszerzések (az uniós eljárásrendhez képest) jellemzően az alacsonyabb értékű, ugyanakkor számosságát tekintve nagyobb kategóriát alkotják a hazai közbeszerzések vonatkozásában az elmúlt évek tapasztalatai alapján.

5. ÁBRA: A NEMZETI ELJÁRÁSRENDŰ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK SZÁMÁNAK ÉS ÉRTÉKÉNEK MEGOSZTLÁSA HAVONTA, 2023 I-III. NEGYEDÉV

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

2023 I-III. negyedévében, amennyiben a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések megoszlását havi bontásban tekintjük számarány és értékarány szempontjából, a III. negyedév bizonyult jelentősebbnek. Az egyes hónapok között fennálló legnagyobb eltérés az eljárások számarányát tekintve 6,6 százalékpontot tett ki február és augusztus között, a legnagyobb hányad pedig az augusztusi (14,3%) és júliusi (14,2%) hónapokhoz kapcsolódott a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések darabszámát illetően. Az eljárások értékarányát tekintve szintén az augusztusi hónap bizonyult a legjelentősebbnek (15%), nem sokkal meghaladva a júliusi (13,5%), a júniusi (13,1%) és a szeptemberi (12,8%) hónapok értékarányait. A nemzeti eljárásrendű közbeszerzések értékének hányada mindazonáltal a februári hónapban bizonyult a legalacsonyabbnak (7,4%), ami 1,6 százalékponttal volt kevesebb a márciusi hónap (9%) adatához képest, amelyhez a második legalacsonyabb értékarány tartozott. A

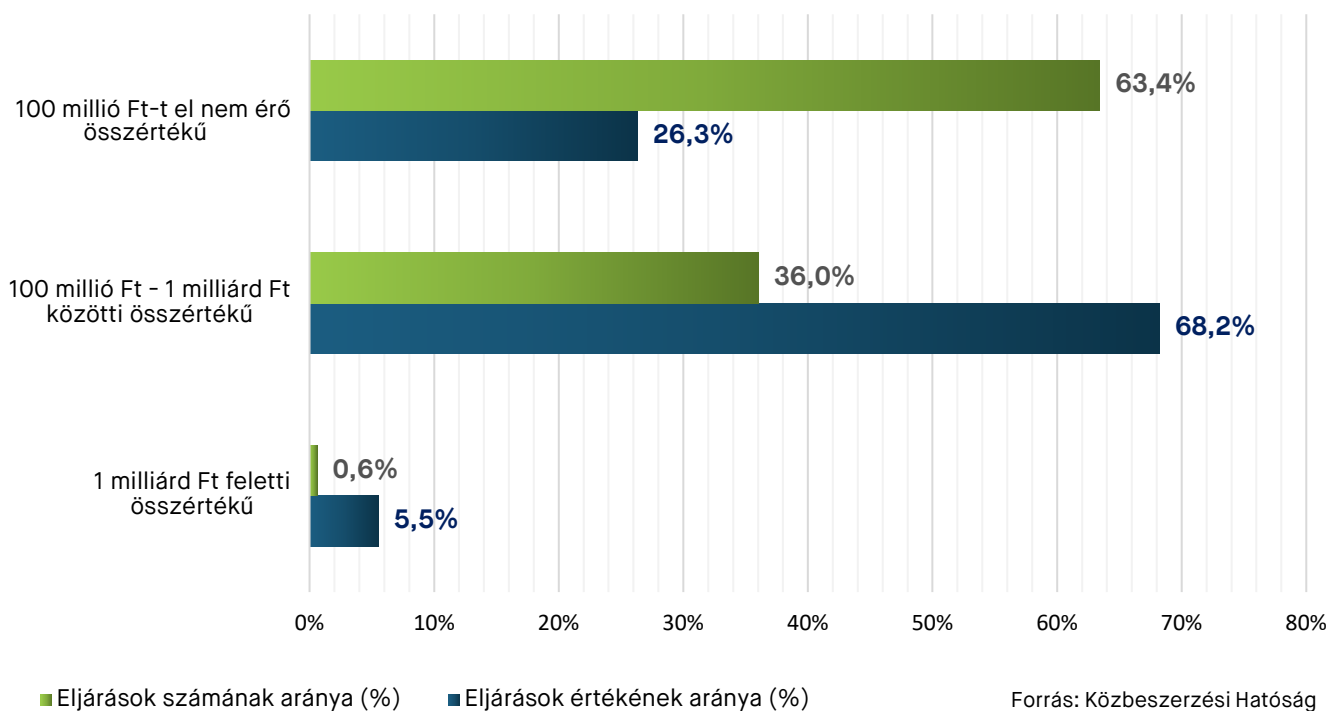
nemzeti eljárásrendű közbeszerzések darabszáma ugyanakkor hasonló mértékben oszlott meg 2023 I-III. negyedévében, mint az eljárások értéke (5. ábra).

A nemzeti eljárásrendű közbeszerzéseket érték kategóriák szerint vizsgálva megállapítható, hogy 2023 I-III. negyedévében az eljárások darabszáma abban az esetben volt a legnagyobb (63,4%-os arányt alkotva), amikor értékük alacsonyabbnak bizonyult 100 millió forintnál, tehát a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések ebben az időszakban sok, viszonylag kis értékű eljárásához kapcsolódtak. Ugyanakkor a 100 millió és 1 milliárd forint közötti értékű nemzeti eljárásrendű közbeszerzések darabszáma is jelentősnek bizonyult (36%-os aránnyal), miközben az 1 milliárd forint feletti értékű közbeszerzések mindössze 0,6%-os számarányt tettek ki. A nemzeti eljárásrendben a 100 millió és 1 milliárd forint közötti értékű közbeszerzésekhez tartozott a

legnagyobb értékarány (68,2%) 2023 I-III. negyedévében, amelyet a 100 millió forintot el nem érő eljárások értékének hányada követett (26,3%), jelentősen meghaladva az 1

milliárd forint feletti értékű közbeszerzésekhez tartozó arányt (5,5%) az eljárások értékének megoszlása szempontjából (6. ábra).

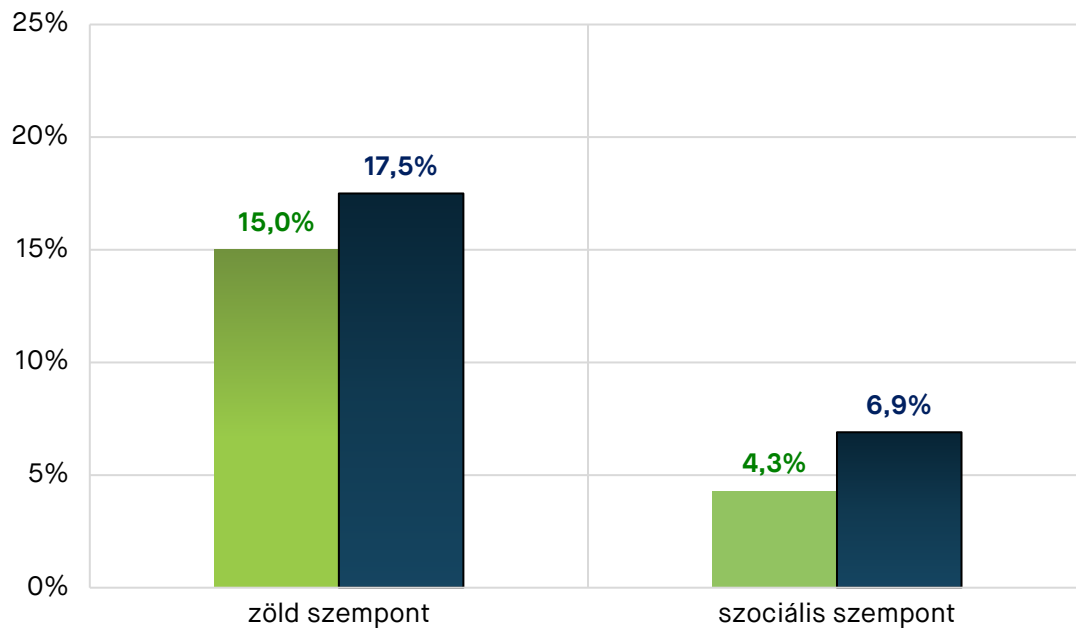
6. ÁBRA: A NEMZETI ELJÁRASRENDŰ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK SZÁMÁNAK ÉS ÉRTÉKÉNEK MEGOSZLÁSA (%) ÉRTÉKKATEGÓRIÁK SZERINT, 2023 I-III. NEGYEDÉV

A fenntarthatósági szempontok figyelembevétele a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések esetén 2023 I-III. negyedévében jelentősnek bizonyult a zöld közbeszerzések vonatkozásában, melyek számaránya 15%-ot tett ki, így átlagosan kb. minden hetedik eljárás tartalmazott környezetvédelmi szempontot a nemzeti eljárásrenden belül, ami nagyjából háromszor magasabb arány, mint a szociális szempontot tartalmazó eljárások esetén (7. ábra). Ugyanebben az időszakban értékarány tekintetében a zöld közbeszerzésekhez

kb. két és félszer magasabb hányad kapcsolódott (17,5%, 58,3 Mrd Ft), mint a szociális szempontot tartalmazó eljárásokhoz (6,9%, 22,9 Mrd Ft), így összességében megállapítható, hogy a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések esetén az ajánlatkérők továbbra is mind az eljárások darabszáma, mind pedig az értéke alapján a környezetvédelmi szempontok figyelembevételét részesítik előnyben a szociális szempontokhoz képest a közbeszerzési eljárások során.

7. ÁBRA: A NEMZETI ELJÁRÁSRENĐŰ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK SZÁMÁNAK ÉS ÉRTÉKÉNEK ARÁNYA (%) A FENNTARTHATÓSÁGI SZEMPONTOK SZERINT, 2023 I-III. NEGYEDÉV

■ Eljárások számának aránya (%)

■ Eljárások értékének aránya (%)

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

Közbeszerzési Hatóság
Fenntartható Magyarországiért Program

ZÖLD KÖZBESZERZÉS

SZOCIÁLIS KÖZBESZERZÉS

INNOVATÍV KÖZBESZERZÉS

fenntarthato.kozbeszerzes.hu

**KÖZBESZERZÉSI
HATÓSÁG**